กระทรวงสาธารณสุข จะทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของ GMOs ในระยะยาว ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ผมถามว่า ณ ตอนนี้ ยอมรับกันหรือเปล่าครับ ว่าจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาอันนึงแล้วถ้าผลออกมาแล้วจะยอมรับ ผมก็มีคำตอบอยู่ในใจว่าทุกคนก็เริ่มสายหัวตั้งแต่ให้ตั้งคณะกรรมการให้มาตรวจสอบแล้ว เพราะอย่างนั้นมันจะหาจุดจบได้อย่างไรครับ ว่าตกลง GMOs จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ หรือว่าไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ หรือว่าจะถูกครอบงำกันอย่างไร อันนี้เป็นประเด็นที่ผมอยากจะยกขึ้นนะครับว่า เราจะทำยังไงถึงจะหาข้อสรุปตรงนี้ได้ แล้วเราจะยอมรับระดับใดครับ หรือว่าต้องให้ท่านนายกรัฐมนตรีมาเป็นคนวิจัยเอง ผมก็ฟังมาตั้งแต่เช้า ผมก็อยากจะฝากประเด็น สิ่งนี้เป็นเรื่องจริงๆ เพราะว่า ผมไม่อยากให้เรารอว่า ยุโรปกับอเมริกาจับมือกันแล้วบอก ตกลง GMOs ผ่านนะ แล้วเราถึงจะเดินหน้า ก็แสดงว่าเราไม่มีระดับของการตัดสินใจของตัวเราเองเลย แล้วผลประโยชน์เราจะกระทบสิทธิตรงไหนครับ เรายังไม่ได้พูดกันอย่างชัดเจนว่าเป็นยังไง ประเด็นที่ 2 ที่ผมอยากจะพูดถึง เมื่อเช้าผมชอบใจอาจารย์เสน่ห์มากที่บอกว่าท้ายที่สุดแล้วเนี่ยเรื่องของเทคโนโลยีเราก็ต้องยอมรับว่าต้องมีการพัฒนา แต่การพัฒนามันจะต้องขึ้นอยู่กับว่าเราจะพึ่งพาเทคโนโลยีหรือเปล่า ผมเรียนนะครับ ณ ขณะนี้ เทคโนโลยีชีวภาพแบบที่จะทำแบบ GMOs นี่นะครับ เราจะตามอเมริกาเค้าไม่ทัน ตามยุโรปก็ไม่ทัน อย่างที่คุณวิฑูรย์ว่านะครับ ผมฟังจากทั้ง 2 ฝ่าย ผมไม่ได้ไปยุโรป คนนึงไปเดนมาร์กทางผู้บริโภคบอกว่าไม่เห็นจะมีอะไรเลย GMOs ก็ GMOs ไปสิ แต่คุณวิฑูรย์ก็บอกว่าทางโน้นต่อต้านกันเยอะ แม้กระทั่งในสวิตเซอร์แลนด์เอง ตั้งแต่ 10 กว่าปีก่อน ผมเรียนจบมาทางด้านนั้น มีแล้วครับ มันเทศ มะเขือเทศ ตัดต่อยีน แต่นั่นยังเป็นงานทดลองอยู่ ทุกประเทศในยุโรปตอนนี้เริ่มหมดแล้วครับ มีหมด เมื่อไหร่ระดับนโยบายตกลงกันได้เนี่ย ทุกอย่างจะออกมา เพราะฉะนั้นเนี่ย เรื่องแบบนี้ผมว่าเราจะต้องติดตามอย่างใกล้ชิด ผมยกประเด็นที่อาจารย์เสน่ห์ว่า ก็คือ ทำยังไงเราถึงจะพึ่งพาตัวเอง มีความสามารถ มีศักยภาพ นั่นก็คือที่ไบโอเทคกำลังทำอยู่ตรงจุดนี้ ถามว่าจะกวดทันอเมริกาหรือทางยุโรปมั้ย ค่อนข้างยากนะครับ ถามว่าแล้วเอกชนจะผูกขาด หรือครอบงำเทคโนโลยีมั้ย ภายใต้ที่รัฐบาลเป็นแบบนี้ ประเทศไทยที่เป็นแบบนี้ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเรามีโอกาสที่จะตามยาก รัฐบาลเราไม่เข้มแข็งพอที่จะส่งเสริมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผมอยากเรียนฝากเอาไว้ตรงนี้นะครับว่า ถามว่าเราจะพึ่งพาตัวเองได้มั้ย บางอย่างเราได้นะครับ สำหรับเรื่องเทคโนโลยีชีวภาพเบื้องต้น อย่างเช่น หมัก การทำเหล้าอะไรพวกนี้ ของเราก็เก่งนะครับ อันสุดท้ายที่ผมอยากจะเรียนก็คือว่า สิทธิ มีอยู่ 3 ประเด็นที่เราน่าจะพูดกันก็คือ สิทธิทางด้านปัจเจกบุคคล หรือสิทธิของเกษตรกรที่จะเลือกใช้เทคโนโลยี ตอนนี้แค่เราพูดคือขาว กับดำ เราไม่ได้พูดสีเทากันเลยนะครับ นั่นหมายความว่าจะมีหรือไม่มี ถ้าไม่ก็เลิกไปเลย GMOs ตอนนี้นะครับที่พูดกัน แต่เราไม่ได้พูดบอกว่า เอามาซิ 4-5 อย่าง อันนึงคือฝ้าย GMOs อันนึงคือฝ้ายพื้นเมือง อันนึงคือฝ้ายที่ปรับปรุงโดยกระทรวงเกษตรฯหรือหน่วยงานของรัฐ แล้วให้เกษตรกรเลือกไปเอง เรายังไม่มีพูดสี

เทานะฮะ นี้ขาวกับดำเฉยๆ ไม่ทำก็ไม่ทำเลย แล้วอย่างนี้สิทธิประโยชน์ของเกษตรกรจะได้รับหรือเปล่า ก็ยังไม่มี ประเด็นที่ 2 ก็คือสิทธิประโยชน์ที่ทางด้านอาจารย์วิชัยพูด เกี่ยวกับสิทธิในสิ่งแวดล้อม หรือว่าเกี่ยวกับเรื่องของทรัพย์สินที่เป็นสาธารณประโยชน์ ในใจผมมองเท่าที่ฟัง เราพูดกันถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นของ GMOs คือ เรากลัวว่าความหลากหลายทางชีวภาพจะสูญเสียไป เรื่องของพันธุ์ฝ้าย เรื่องของระบบนิเวศวิทยา ซึ่งตรงนี้ละครับมันจะย้อนไปตรงจุดเดิม ในการทดลองทดสอบระยะยาวอย่างที่อาจารย์เธียรชัยว่า เราจะใช้เวลาพิสูจน์ถึงขนาดไหน ใครจะมองปัญหาที่มีวิสัยทัศน์ได้ไกลขนาดไหน วิธีการทดลองจะยอมรับหรือเปล่านะครับ แล้วประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องของเสรีภาพทางวิชาการนะครับ อันนี้ผมจะยกประเด็นไว้อีกอันหนึ่ง แต่ผมอยากเรียนว่า อยากจะถามกันจริงๆ นะครับว่า ถ้าเราต่อต้านว่า GMOs มีอันตราย อยากจะตั้งโจทย์ และก็ตั้งปัญหาให้ชัดเจนว่า มันเป็นอันตรายแบบไหน ตรงไหน ถ้าเราตั้งโจทย์ได้ชัดเจน เราจะได้มองทิศทางการวิจัยเพื่อที่จะดูว่า พิสูจน์ว่ามันอันตรายจริงหรือเปล่า แล้วค่อยลำดับต่อไปว่าเราจะแก้ไขปัญหาอย่างไร ถ้าแก้ไม่ได้ เลิก ภูมิปัญญาไทยก็จะเป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง เพียงแต่คำอธิบายหรือวิธีการทำซ้ำอาจจะไม่ชัดเจน แต่ผมเชื่อว่าในระยะยาวแล้ว การอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะพิสูจน์ได้ว่าภูมิปัญญาไทยเรานี่คือวิชาการแขนงหนึ่ง ผมไม่เคยคิดที่จะแยกความแตกต่างระหว่างนักวิชาการกับชาวบ้านหรือผู้ที่มีประสบการณ์ ในความรู้สึกผมมันก็เหมือนกัน เพียงแต่นักวิชาการ หรือชาวบ้านที่มีประสบการณ์ก็จะบอกว่าต้องทำอย่างนี้ เพียงแต่อธิบายไม่ได้ว่าทำไมถึงต้องเป็นแบบนี้ แต่นักวิชาการไปทำสู้ไม่ได้หรอกครับ แต่เพียงอธิบายได้ว่าสิ่งที่ชาวบ้านทำ ทำไมเขาถึงต้องทำ เพราะฉะนั้นวิชาการก็คือประสบการณ์ที่เขียนออกมาเป็นตัวหนังสือ อธิบายได้ มีเหตุผล นะครับ ผมอยากเรียนตรงนี้ครับว่า คงจะหาจุดจบกันค่อนข้างยากในเรื่องของ GMOs ในแง่ของไบโอเทคเอง เราก็พูดได้แต่เพียงว่าถ้าอันไหนมีความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม ต่อสาธารณประโยชน์ ต่อประชาชนเยอะ เราก็จะชะลอการทำ เพียงแต่ดูอยู่นอกเวที แต่ในฐานะของนักวิจัยและนักวิชาการนั้นจะต้องติดตามนะครับ ผมอยากเรียนเสนอว่า เราเคยคุยคุณบัณฑูรเหมือนกันว่า คนที่คัดค้านกับคนที่สนับสนุน อยากจะมานั่งเวทีเดียวกันมั้ยว่าปัญหามันอยู่ตรงไหน เพราะสิ่งที่เราพูด ผมอยากเรียนว่าเราเอาของคนอื่นมาพูดมากกว่า 90% ไม่ว่าจะเป็นโมนาร์ท บัตเตอร์ฟลาย หรืออะไรก็แล้วแต่ เรายังไม่ทำกันเลย แล้วถ้าเราจะทำ เราจะมีขั้นตอนการทำยังไง อย่างที่อาจารย์เธียรชัยว่า ทางอเมริกาเค้าก็มีระดับหนึ่ง แล้วผมก็ยังไม่เถียงว่า ข้อมูลของพื้นที่การปลูกมันจะต้องลดลง ปีนี้ตัวเลขของคุณสมจิตรพูดบอกว่ามันเพิ่มขึ้นมาตลอดจนกระทั่งถึงปี 1999 แต่ปี 2000 มันต้องลดลง ที่ลดลงเพราะที่อเมริกาเค้าประกาศให้ลด เนื่องจากว่า ผมขอเรียนย้อนไปนิดว่า ไม่ว่าพืชหรือสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ที่พัฒนาหรือไม่พัฒนาก็แล้วแต่ แต่วงจร สมมุติว่าพันธุ์พืชต้านทานโรคชนิดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นศรีสำโรง 60 หรือพันธุ์ฝ้ายบีทีก็ตาม ถึงจุดๆ หนึ่ง ก็ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เชื้อโรคมันก็พัฒนาของมัน เดิมทีมันกินไม่ได้ อีก 4-5 ปี อย่างที่คุณวิฑูรย์พูดนะครับ

ถูกต้อง ก็เปลี่ยน แล้วก็ไม่ใช่เฉพาะฝ่ายบีทีก็เปลี่ยน พันธุ์ข้าวโพดก็เปลี่ยน แม้กระทั่งข้าวพันธุ์พืชเมือง เมื่อถึงจุดๆ หนึ่ง เชื้อโรคหรือโรคทั้งโรคพืชหรือแมลง มันก็ปรับตัวเพื่อที่จะอยู่รอด มันก็จะมากิน มันก็ต้องปรับปรุงตัว เพียงแต่ว่าพันธุ์พืชพื้นเมืองมีการปรับปรุงแล้วก็คัดเลือกทางธรรมชาติ ผมขอเรียนอย่างนี้ เรื่องของการผูกขาด ผมยังมองข้ามประเด็นไป เพราะผมคิดว่าเรื่องของบริษัทต่างชาติผมไม่อยากดูถูก และก็ไม่คิดจะดูถูกชาวบ้าน ชาวไร่ ด้วยนะครับว่า อย่าคิดว่ามอนซานโต้จะมีกำลังเงินเยอะแล้วไปโฆษณา แล้วเค้าจะใช้ฝ่ายพันธุ์นี้โดยตลอด ต่อให้ผลผลิตสูง เกษตรกรอยู่ในที่นี้ แต่ถ้าต้นเตี้ยมากๆ อีกพันธุ์หนึ่งต้นสูง แต่ผลผลิตน้อยกว่านิดเดียวเนี่ยนะ เผลอๆ ยังจะใช้ต้นสูงนะฮะ ไม่ใช่ต้นเตี้ยของบริษัท เพราะอะไร มันเก็บง่ายกว่า เกษตรกรเค้าเลือกเยอะนะครับ ผมทำเรื่องข้าวโพด ผมบอกให้ชาวบ้านเลือกเบอร์ 1 ชาวไร่บอกไม่ชอบ ผมบอกทำไมไม่ชอบผลผลิตตั้งเยอะ เค้าบอกมันไม่ถูกตา คนไม่ชอบ ให้โฆษณายังไงเค้าไม่ได้ตัดสินใจง่ายๆนะ ผมเชื่อว่าชาวบ้านไม่โง่ และนักวิชาการก็ไม่สามารถที่จะฉลาดพอที่จะไปปรับปรุง หรือชักชวนให้ชาวไร่มาเลือกได้ง่ายๆ ชาวบ้านเค้ามีสิทธิเลือก แต่ถามว่าเราจะสร้างทางเลือกให้หรือเปล่า ทางเลือกของเค้าจะมีทั้งซ้าย ทั้งขวา 12345 แต่ตอนนี้เรากำลังปิดทางเลือกของเค้า เพราะฉะนั้นสิทธิอย่างหนึ่งของเค้าก็ไม่ได้รับ ผมเรียนเบื้องต้นไว้เท่านี้ แต่ผมอยากเรียนว่าตอนนี้เราพูดดำกับขาว แต่เราไม่หาทางออกเลยครับ

คุณวิฑูรย์: ผมจะทำบางประเด็นให้ชัดเจนขึ้น โดยเบื้องต้นผมขอพูดอย่างนี้ครับ โดยวิธีของ ดร.พิพัฒน์ กับผม ไม่ได้แตกต่างกันเลย ผมคิดว่าการตัดสินใจเรื่องนี้ควรตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของเราเอง ไม่ใช่ฟังยุโรปหรืออเมริกา เพราะว่ามันเอามาเทียบกันไม่ได้ เรามีผลประโยชน์ของเราแบบหนึ่ง ระบบนิเวศของเราเป็นแบบหนึ่ง เกษตรกรของเราก็ยังเป็นแบบหนึ่ง ไม่ควรตามทั้งสองกลุ่มนั้น ทีนี้ประเด็นของผมอยู่ตรงนี้ คือ ผมคิดว่ากระบวนการตัดสินใจของประเทศนี้มีความสำคัญว่า เราจะเลือกทางไหนหรืออย่างไร กระบวนการตัดสินใจสำคัญ คือ ถามว่ากระบวนการตัดสินใจขณะนี้จะเอายังไงหรือไม่นั้น ถูกต้อง ชอบธรรมแล้วหรือไม่ ผมคิดว่าตรงนี้ผมมีบางประเด็นที่ต่างกับ ดร.พิพัฒน์ ครับ ประเด็นแรกผมขอพูด 2 ระดับ คือ ระดับย่อยที่สุดเลย คือ กระบวนการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพ ผมยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างของกระบวนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ผมคิดว่าจนถึงขณะนี้ ผมยังไม่อาจยอมรับได้ว่า กระบวนการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพได้คำนึงถึงคน หรือนักวิชาการ หรือประชาคมทางวิชาการ รวมถึงกลุ่มอื่นในสังคม เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ เรื่องนี้ทั้งจากประสบการณ์โดยตัวเอง และสิ่งที่เกิดในปัจจุบันเลยด้วยซ้ำ ผมขอเล่าให้ฟังนิดนึงนะครับ แม้กระทั่งนักวิชาการท่านหนึ่งจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ซึ่งถูกเชิญเข้าไปร่วมในการทดสอบฝ้ายของคณะกรรมการชุดแรก ก็รู้สึกอึดอัดใจกับกระบวนการตัดสินใจทำงานของคณะกรรมการทำการตรวจสอบ ผมฟังด้วยหูผมเองแล้วหลายท่านก็อยู่ในวงนั้นด้วย

แต่ที่สำคัญก็คือว่า จนถึงขณะนี้องค์กรเอกชนเองที่สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมสาขาอื่น นักวิชาการสาขาโภชนาการ นักวิชาการสาขาพิษวิทยา ก็ไม่ถูกดึงไปในกระบวนการตรวจสอบเรื่องฝ้ายบีทีเลย ผมขอยกตัวอย่าง กรรมการซึ่งคำสั่งแต่งตั้งของคุณเนวิน ระบุหน้าที่ใน 2 เรื่องสำคัญ คือ ศึกษาผลกระทบในแง่ที่เป็นอาหาร และผลกระทบในแง่สิ่งแวดล้อม แต่ผมรู้สึกว่าคณะกรรมการชุดหลังถูกตั้งซ้ำขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งเนี่ย เข้าใจว่านี้เป็นชุดที่ 3 แล้ว ชุดแรกถูกยกเลิกไปแล้ว ชุดที่ 2 ตั้งขึ้น มี NGOs ไปมีส่วนร่วมอยู่คนนึงนะครับ และประชุมไป 2 ครั้ง ก็เลิกไปแล้ว แล้วก็ตั้งกรรมการอีกชุดหนึ่งขึ้นมา เพื่อดูแลเรื่องฝ้ายบีที แต่กรรมการชุดนั้นก็ไม่ได้สะท้อนการมีส่วนร่วมจากคำเรียกร้องของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจริงจัง ตรงนี้ผมว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ฝั่งฝ่ายภาคประชาสังคม แต่เป็นฝั่งภาครัฐนั่นเองที่มีปัญหาในเรื่องนี้อยู่ ประเด็นที่ 2 การตัดสินใจในระดับโครงสร้าง ผมบอกได้เลยว่า การตัดสินใจว่าประเทศไทยจะติดฉลากหรือไม่ติดฉลาก จะปลูกหรือไม่ปลูก จะให้นำเข้าวัตถุดิบมากน้อยขนาดไหน อยู่ในคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีคุณศุภชัยเป็นประธาน และโครงสร้างของการตัดสินใจไปดูซิครับว่าคนที่ตัดสินใจในเรื่องนี้ก็คือภาคอุตสาหกรรม เราเห็นแต่ชื่อของปลัดกระทรวงทุกกระทรวง เราเห็นตัวแทนของสภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า แม้กระทั่งสมาคมธนาคารไทยซึ่งไม่ทราบว่าเกี่ยวข้องได้อย่างไร อยู่ในกระบวนการตัดสินใจ แต่ไม่มีนักวิชาการอิสระเลย ไม่มีกระบวนการผู้บริโภคและฝ่ายประชาชน เพราะฉะนั้นผมคิดว่าขณะนี้ปัญหาเรื่องการตัดสินใจเป็นปัญหาที่ฝ่ายรัฐทุกระดับเลยรวมศูนย์ในการตัดสินใจ ถ้าเราอยากเห็นเวทีในการตัดสินใจมาจากคน ไม่ใช่พูดกันครั้ง สองครั้ง ก็คือต้องจัดเวทีตรงนั้นให้เกิดขึ้น ผมคิดว่าจะแก้ปัญหาได้ ผมคิดว่าในเรื่องนี้มอนซานโต้บางทีใจกว้างกว่าหลายคนในภาคราชการ หลายครั้งคุณสัญญาโทร.มาคุยว่า น่าจะตั้งกรรมการแล้วหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติผมไม่เห็นแบบนั้น นี่อยากจะฝากไว้

คุณสำรวย (เกษตรกร): ขออนุญาตครับ อย่างกับว่าถ้าพูดถึงฝ่ายไม่เห็นด้วยเนี่ย ที่ผมเป็นปลูกแปลงทดลองนะ อยากจะท้าทดสอบว่า นักวิชาการนี่ผมก็นับถือ ให้ความรู้กับพวกผม ผมมีแปลงที่อยู่ประมาณ 3-4 เจ้า ประมาณ 400-500 ไร่ อยากจะให้ไปปลูกแล้วก็ให้ทุกคนที่ไม่เห็นด้วย ว่าเป็นอย่างไร ให้คุมดูทุกอาทิตย์ว่าเป็นอย่างไร อยากจะท้าดูซิเป็นอย่างไร อะไรตายบ้าง เสียบ้าง หรือจะคิดว่าจะรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ จะให้คนตาย ฉีดยามากๆ คนก็ตาย หรือจะรักษาพวกแมลงทุกอย่างไว้ เอาคนตาย อยากจะให้ไปดูแปลงทดลอง ผมจะปลูกเองได้ โดยไม่คิดอะไร จะเอาพันธุ์มาแล้วทางรัฐบาลจะเอาเปอร์เซ็นต์หรืออย่างไร หรือจะให้แบบทางบริษัททำก็ได้ ผมยินดีจะเป็นตัวทดลองแบบยอมตาย ดูซิว่าจะได้จบปีเดียวกันไงเล่า ไม่งั้นก็โยนไปอย่างนั้น เมื่อไหร่จะยกกรอบซะที เอากรอบนั้นคุม กรอบนี้คุมที อีก 5 ปี ก็ไม่เสร็จ ต่อต้านกันไปเถอะ เอาเป็นเฉพาะในกลุ่ม กลุ่มผมเนี่ยผมจะยอมรับเอง และผมก็มีเครื่องมือที่จะทำด้วยประมาณ 400-500 ไร่ ให้ไปขุดเอง เอา

อย่างนี้ไหมเล่า ถ้าเอาอย่างนั้นไปบอกเลยล่วงหน้าว่าปีหน้าผมจะได้เตรียมที่ไว้ ไม่ให้คนเช่า ผมจะทำเอง แล้วจะได้จบเสียทีว่า ผึ้งตาย อะไรตายทุกอย่าง อยากรู้ว่าความจริงเป็นอย่างไร ให้ไปดูทุกอาทิตย์เลยละ แต่นักวิชาการเขาไปเห็นแล้ว เขาก็ยอมรับหมดแล้ว แต่พวกต่อต้านนี่ยังไม่เห็น เพียงแต่ว่าพูดรอบนอก ไปดูที่แปลงซิครับว่า พวกผมทำกันอย่างไร ผมเสี่ยงตายขนาดไหน อยากจะให้ยอมรับขณะนี้ ถ้าแน่จริงไม่ต้องไปดูกันที่อื่นหรอก ไปดูกันที่แปลงผมเลยซิครับ

อาจารย์สุรวิช: คุณวิฑูรย์มีข้อสงสัยในกระบวนการ พอดี ดร.นิพนธ์ ก็กลับไปแล้ว อาจจะฝาก ดร.พิพัฒน์ ไปบอก ดร.นิพนธ์ ซึ่งอยู่กรมวิชาการเกษตร ว่าข้อมูลประเภทไหนครับที่คุณวิฑูรย์ก็ดี หรือคุณเดชาก็ดี ประสงค์ที่จะเห็นมีการศึกษา แต่ยังขาดอยู่ในกระบวนการตรวจสอบ เพราะว่าเขาจะได้ไปพยายามทำ ผมก็ไม่แน่ใจนะครับ ให้ ดร.พิพัฒน์ ไปเสนอ ดร.นิพนธ์ เพื่อที่จะหาข้อมูลตรงนั้นออกมา ผมไม่แน่ใจว่าจะต้องทำแบบการวิจัยโทรศัพท์มือถือหรือเปล่า ว่าจะต้องให้บริษัทออกเงินวิจัย โดยให้นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หลายมหาวิทยาลัยทำการวิจัยโทรศัพท์มือถือออกมาว่าโทรศัพท์มือถือนั้นไม่ดีต่อสุขภาพ

คุณเดชา: ผมคิดว่าถ้าพูดกันถึงกระบวนการมันจะรับกันง่ายกว่า อย่าพูดลงไปลึกมาก เอาแค่กระบวนการว่ารับได้หรือเปล่า ทีนี้กระบวนการทำ Bio Safety เมืองไทย ที่ผมพูดเมื่อกี้ว่ายังเป็นแค่ระเบียบ ซึ่งออกมานานแล้วเหมือนกับประชาพิจารณ์ คือกระบวนการก็น่าจะเป็นกฎหมายนะครับ พระราชบัญญัติ ซึ่งผ่านตัวแทนของเรา คือสภาผู้แทนหรือว่าวุฒิสมาชิก เหมือนกับประเทศที่แย่กว่าเราคือ ฟิลิปปินส์ เค้าทำแล้ว เรายังไม่ทำ เพราะฉะนั้น รอได้มั้ยครับ

อาจารย์สุรวิช: ขอถามตรงนี้ว่า การที่เป็นกฎหมายกับระเบียบนะครับ วิธีการดำเนินการมันไม่ได้แตกต่างกันในเชิงการปฏิบัติ ทดสอบ เพราะว่ากฎหมายก็คือ ตัวหนังสือที่เขียนอยู่บนกระดาษ ถ้าไม่มีการบังคับใช้ที่เข้มงวด ปัญหาของคุณก็จะตามมาว่า รัฐบาลไม่บังคับใช้กฎหมาย มันอยู่ที่การบังคับใช้ ถ้ายังมีข้อสงสัยในเรื่องของการบังคับใช้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ต่อให้เป็นรัฐธรรมนูญ การบังคับใช้ถ้าไม่ทำก็เหลวแหลก แต่ถ้าบังคับใช้สมบูรณ์แบบ แม้แต่เป็นระเบียบ มันก็สามารถทำได้ เพราะฉะนั้นปัญหาก็คือว่า ทางกลุ่ม NGOs ประสงค์จะเห็นข้อมูลการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพในด้านไหนอีก นอกจากที่ทางราชการได้ทำมาแล้ว คิดเอาซะว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเชื่อถือได้ก่อน อันนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานนั้นก่อน เพราะว่ามันจะหลายอย่าง เพราะถ้าท่านบอกว่าตัวหนังสืออยู่บนกระดาษไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ก็จบไป เจ้าหน้าที่ไม่มีความน่าเชื่อถือก็จบไปอีก คิดเอาซะว่ากฎหมาย ระเบียบ ที่มีอยู่ศักดิ์สิทธิ์ เจ้าหน้าที่ทำงานตรงไปตรงมา ผมถามคำถามเหมือนเดิมนะครับว่า ข้อมูลตรงไหนอีกที่น่าจะมีการศึกษาวิจัย อาจจะทำแบบเมื่อกี้นี้ก็ได้ อาจจะไปเสนอว่าควร

จะมีนักวิชาการจาก มสธ. จุฬา เกษตร รวมเป็นกลุ่มเดียวกัน เหมือนกับที่ศึกษาคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าแล้วมาทำด้วยกัน ถ้ามีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือ เพราะถ้าเกิดมีหลายหน่วยงาน ขนาด ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ เกษตร มสธ. ทำงานร่วมกันแล้วนี่ ผมว่าโอกาสที่ใครจะมาเบี่ยงเบนความเป็นนักวิชาการของบุคลากรที่ร่วมมือกันระดับนั้นได้ยาก

คุณเดชา: คือผมอยากจะชี้ประเด็นว่า Process กับ Product ให้ผู้ดำเนินรายการแยกให้ออกนะครับว่า เมื่อกี้ท่านถามแต่ Product ทั้งนั้นเลยว่า Product นั้นเอาไหม Product นี้เอาไหม ผมบอกว่า Product ยังไม่ถึงครับ เอา Process ก่อน ว่ารับได้ไหม เหมือนกับแผน 8 ต่างจากแผน 1-2-3-4-5-6-7 อย่างไร เพราะว่า Process ต่างกัน Process ทำแผน 8 ผม เขาไปร่วมด้วย ผมรู้ว่ามันเป็นอย่างไร ยอมรับได้ ถึงออกมาไม่ดีก็ยอมรับว่าผมไปทำกับมือ เหมือนกับรัฐธรรมนูญฉบับสุดท้าย ยอมรับได้ที่มีจุดบกพร่อง เพราะว่าเราเลือกคนที่ไปร่างมากับมือเราเอง อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าจะเอาประชาพิจารณ์หรือเอา Bio Safety โดยออกระเบียบ ผมคิดว่ายอมรับไม่ได้ เพราะว่าคนออกระเบียบเนี่ยข้าราชการครับหรือนักการเมืองบางคน บางพรรคเท่านั้นเองที่ออก ยังไม่รู้เบื้องหลัง ใครอยู่เบื้องหลังก็ไม่ทราบ ออกมาแบบนี้ เราไม่เห็นว่า Process นั้นยอมรับได้ ถ้า Process ผ่านสภา ผ่านกฤษฎีกา ผ่านวุฒิสมาชิก OK ครับ ถึงออกมาเหมือนกัน รับได้ เพราะฉะนั้นการยอมรับได้มันแก้ปัญหาไปได้ครึ่งแล้ว ประชาพิจารณ์ที่ผ่านมายอมรับไม่ได้เพราะว่า 1. เกิดจากคำสั่งนายกที่ตั้งตัวประธานก็ยอมรับไม่ได้ มาจากไหนก็ไม่รู้ แล้วคนที่ไปเชิญมาประชาพิจารณ์ก็ไม่รู้เป็นใคร ลงทะเบียนก็ไม่ลงทะเบียน ในที่สุด 25 นาทีก็จบ มันยอมรับไม่ได้ตั้งแต่ต้น เพราะฉะนั้นอันหนึ่งที่อยากจะเสนอก็คือ ผมพูดถึง Process ก่อนว่าการที่เราจะพิจารณาเรื่อง GMOs ว่าดีหรือไม่ดี เราเอา Process มาดูว่ากระบวนการเหล่านั้น ยอมรับว่าได้ไหม ถ้ายอมรับได้ค่อยพูดถึง Product กัน อันที่ 2 ผมอยากจะเสนอว่าการพิจารณาเรื่อง GMOs อย่าเพิ่มมองตัว GMOs โดยเฉพาะ เพราะ GMOs เป็นแค่เทคโนโลยี เป็น Product ของเทคโนโลยีด้วยซ้ำ เทคโนโลยีชีวภาพขั้นสูง Genetic engineering มันหลายระดับมาก เพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึง GMOs ต้องพูดถึงตัวเทคโนโลยีคือ ไบโอเทคระดับสูง ไม่ใช่ระดับหมักที่ชาวบ้านทำกัน Genetic engineering เป็นอีกระดับหนึ่งซึ่งมันอยู่ระดับเดียวกับนิวเคลียร์ฟิสิกส์ ถึงระดับนิวเคลียร์ เพราะฉะนั้นเทคโนโลยีถ้าจะพูดเทียบ เทียบว่า Genetic engineering ต้องพูดถึงเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ว่ายอมรับได้ขนาดไหน นี่คือประเด็นที่ 2 มันอยู่ระดับเดียวกับ มันสูงเท่าๆ กัน แต่ว่าอันหนึ่งเป็น Physic อันหนึ่งเป็น Biology อันที่ 3 เมื่อเทียบกับเทคนิคนิวเคลียร์ เทคโนโลยีชีวภาพที่เรียกว่า Genetic engineering มันเป็นเทคนิคที่อยู่ในระยะแรก primitive หรือบุพการ เมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีนิวเคลียร์แล้ว แล้วผมถามว่าที่มีนิวเคลียร์ ที่ทำมาตั้ง 50-60 ปี ยอมรับได้ขนาดไหน มันยอมรับไม่ได้ จะมาตั้งก็ยังไม่ยอมกันเลย เพราะฉะนั้นผมอยากจะชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีนิวเคลียร์ที่เราจะยอมรับกันได้

จริงๆ เนี่ย มันยังไปไม่ถึง ก็คือ fusion นะครับ ไม่ใช่ fission เดี๋ยวนี้เรามีแค่เตกตัวระเบิดออกมาเนี่ย ซึ่งมันมีปัญหามาก เราอยากจะได้แบบ fusion มันสะอาดครับ มันยังทำไม่ได้

เกษตกร: ขออนุญาตครับ ผมว่ามันพูดไกลตัวเกินไป เอาที่มันใกล้ตัวดีกว่า ขอความกรุณาให้ใช้ศัพท์ที่ชาวบ้านเขาฟังกันออกหน่อย

คุณเดชา: ผมจะโยงมาว่ามันสำคัญกันตรงไหน ผมพูดถึง GMOs นั่นเป็น Product พูดถึงเทคโนโลยี ก็คือที่เป็น Genetic engineering แล้วพูดว่ามันอยู่ระดับไหน มันอยู่ระดับฟิสิกส์นิวเคลียร์ ซึ่งฟิสิกส์นิวเคลียร์เนี่ย เราทำมา 50-60 ปี มันยังไปไม่ถึงเทคโนโลยีแบบรวมตัวกันแบบดวงอาทิตย์ เข้าใจไหมครับว่าดวงอาทิตย์มันรวมตัวไฮโดรเจนเป็นฮีเลี่ยม ซึ่งสะอาด เราอยากได้เพราะฉะนั้นเรารอครับ ซึ่งเทคนิคนิวเคลียร์ที่เป็น fusion เรายอมรับ แต่มันยังไม่ถึง ทีนี้เทคโนโลยีที่เรียกว่า Genetic engineering หรือว่า พันธุวิศวกรรมมันยังขั้นต้นมาก คือ
อันดับ 1 องค์ความรู้ยังไม่พอ ผมถามว่าฝ้ายที่เราทำ จีโนมซัดเจนหรือยังว่าจีโนมเป็นแบบไหน จีโนมไม่ได้ทำ ทำไม่ 100% ถึงรู้จีโนมก็ยังไม่รู้ physiology ว่าจีโนมแต่ละตัวมีหน้าที่อย่างไร
อันที่ 2 ยีนที่เอาเข้าไปใส่ เรากำหนดจุดไม่ได้ว่าอยู่ตรงไหน เรากำหนดจุดเนี่ย เรายังไม่รู้ว่าทำหน้าที่อย่างไร
อันที่3 เราต้องใช้โปรโมเตอร์ ซึ่งเป็นเชื้อโรค เป็นไวรัส จะต้องใช้มาร์คเกอร์ ซึ่งมันเป็นตัวต้านทานยาปฏิชีวนะ ซึ่งข้อมูลล่าสุดที่ผมได้ ฝ้ายบีทีใช้ตัวต้านยาปฏิชีวนะ 2 ตัว สเต็บโตมัยซินกับเซสโตมัยซิน ซึ่งจะทำให้โกโนเลียดื้อ ผมมีเอกสารในมือซึ่งเป็นของรัฐบาลอังกฤษ ซึ่งกั๊กข้อมูลมาตั้งแต่ February 99 กั๊กไว้เป็นปี เห็นมั้ยครับว่า ทุกอย่างมัน primitive มาก ทำไมคุณต้องใช้โปรโมเตอร์ ทำไมคุณต้องใช้มาร์คเกอร์ ทำไมคุณไม่รู้ว่ามันอยู่ตรงไหน โดยไม่ต้องไปใช้เชื้อโรคหลายๆ ตัวเข้าไปใส่ ตรงนี้ละครับมันเป็น Process ซึ่ง primitive มาก แล้ว primitive ขนาดที่ว่ามันยังยอมรับไม่ได้ เพราะว่ามันเกี่ยวกับความปลอดภัย 2 อย่าง ความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งคุณปล่อยไปแล้วเนี่ย คุณไม่สามารถจะเรียกคืนได้เลย แล้วก็มันไม่มี half life ไม่มีครึ่งอายุเหมือนนิวเคลียร์ มีแต่ double ออกไปเรื่อยๆ มันแตกตัวออกเป็น 2, 4, 8, 16, 32 ในขณะที่นิวเคลียร์มันลดไป 2,000-3,000 ปี มันลดไปครึ่ง แต่ว่าที่อยากจะถามนักวิชาการก็คือ ทรัพยากรเราในประเทศไทย นักวิจัยลองถามซิครับว่า ทรัพยากรเรามีจำกัดไหม เราเป็นหนี้ IMF เท่าไหร่ แล้วทรัพยากรที่มีอยู่ งานวิจัยงานพัฒนาเนี่ย เราเคยทำ priority
หรือว่าจัดลำดับความสำคัญไหมว่า จะทำอะไรที่เราได้เปรียบเชิงแข่งขันก่อน เราได้เปรียบการเกษตรแบบไหน แบบยั่งยืนหรือแบบปฏิวัติเขียว อันไหนเราได้เปรียบมากกว่า

อันที่ 1 นะครับ priority, อันที่ 2 สัดส่วนของการใช้งบประมาณ ถามว่าสัดส่วนใครกำหนด คุณมีงบประมาณเท่าไหร่ คุณทุ่มไปทางไบโอเทคหรือทางปฏิวัติเขียวหมด แต่ว่าเทคโนโลยีชาวบ้านอย่างชาวบ้านที่ทำ คุณทุ่มงบประมาณมากี่สัดส่วนเท่าไหร่ แล้วใครตัดสินว่า จะใช้งบประมาณเท่าไหร่ นี่ก็คือคำถามทางเชิงวิชาการหรือว่าเชิงนโยบาย เราตกลงกันให้ได้ก่อน ก่อนจะไปพูดว่าเราต้องตามเขาให้ทันนะ แต่งบคุณมีเท่าไหร่ แล้วคุณใช้สัดส่วนเท่าไหร่ แล้วเกษตรกรเราเนี่ย กี่เปอร์เซ็นต์ที่เป็นเกษตรกรรายใหญ่ที่ได้ประโยชน์ กี่เปอร์เซ็นต์ที่เป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งต้องการเทคโนโลยีระดับไหน คุณแบ่งสัดส่วนเกษตรกรเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ที่ 80% เป็นเกษตรกรรายย่อยควรใช้เทคโนโลยีระดับไหน ควรจะอยู่ทำแบบเศรษฐกิจพอเพียง หรือทำแบบแข่งขันส่งออก คำถามเหล่านี้ เคยถามไหมครับ คำถามที่ผมจะวางตรงนี้ก็คือ คุณเคยคิดไหมว่าคนไม่มีมิติเศรษฐกิจอย่างเดียว คุณคิดไหมว่าควรมีศาสนาด้วย มิติทางศาสนา จริยธรรม เคยถามไหมว่าศาสนาใหญ่ๆ 3 ศาสนา ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เขามีท่าทีกับเทคโนโลยีแบบนี้อย่างไร เขามีท่าทีต่อ GMOs อย่างไร ถ้าศาสนาเขามีหลักการที่ขัดแย้งแล้ว คุณจัดการศาสนานั้นได้ไหม ถ้าคุณจัดการไม่ได้ คุณเป็นศัตรูกับศาสนาแล้วครับ อย่างที่เขาบอกว่าคุณละเมิด คุณเป็นพระเจ้าเองนะครับ ศาสนาอิสลามบอกว่าคุณไม่ฮาลาม พุทธบอกว่าเทคโนโลยีนี้เป็นเทคโนโลยีที่ไม่เป็นธรรมะ คือเทคโนโลยีอธรรม เพราะว่าไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ ผมคิดว่าคำถามศาสนาเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องที่จะมาหัวเราะเล่น เพราะว่าทางใต้ผมไปมาแล้ว เขาไม่ฮาลาม เขาไม่เอา ศาสนาคริสต์อย่างคาทอลิคบอกว่าคุณละเมิดพระเจ้า คุณไม่พูดถึงเขาแล้วคุณละเมิด แล้วศาสนาพุทธ ถ้าพูดจริงๆ ผมถามนิดหนึ่งว่า ส่วนใหญ่แล้วยังไม่รู้ว่า ธรรมะคืออะไร ผมถึงได้เรียกว่า อธรรม เพราะทำไม เพราะว่า อธรรมคือ ไม่ใช่ธรรมะ ธรรมะไม่ใช่อธรรม พุทธส่วนใหญ่ยอมรับไม่ได้ ผมคิดว่าประเด็นเหล่านี้ต้องมาวางคุยกันทีละประเด็นก่อนจะพูด GMOs หรือว่าตัวจริงๆ ผมว่าตรงนี้ต่างหากที่เราละเลย เราถึงได้คุยกันไม่ได้เลย เพราะว่าหลักการใหญ่เลยเรายังตกลงกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นไอ้เล็กๆ เนี่ยมาพูด มาพูดกันแบบนี้ดีหรือไม่ดี ขาวหรือดำ ไม่ใช่ปัญหา ก็คือสรุปนะครับว่าเราต้องตกลงกันซะก่อนว่า เราจะไปเชียงใหม่ หรือว่าจะไปสงขลา ถ้าตกลงกันไม่ได้ เราจะแย่งรถกันเนี่ย ผมคิดว่าไม่ถูกหรอก เราต้องตกลงกันก่อนว่าเราจะไปไหน

เกษตรกร: จบหรือยังครับ ผมอยากจะรู้ข้อมูลว่าจะให้ปลูกหรือไม่ให้ปลูก หรือดีไม่ดี ผมอยากจะรู้ตอนนี้ ตอนนี้ถ้าอยากจะให้ปลูก ก็ขอว่าทุกหน่วยงานตอนนี้ไปดูผมปลูก แล้วก็พันธุ์ของกรมวิชาการหรืออะไรที่มีอยู่ตอนนี้ไปให้ผมปลูกก็ได้ แล้วก็ถ้ามันไม่ดีหรือว่าปีเดียวยกเลิกจะได้ไม่ต้องปลูกกัน ผมอยากจะรู้ตอนนี้เท่านั้น แล้วก็เสียเวลาผมที่จะมาอย่างนี้ ผมคิดว่าเกษตรกร ผมรู้ดีอยู่อย่างเดียวว่า เกิดมาเป็นคนเนี่ยประมาณ 50,000 บาทต่อหัว จะต้องทำเงินให้คุ้มกับประเทศชาติที่อยู่ ไม่ใช่ว่าเอาน้ำท่วมทุ่งมาพูดอย่างนี้ ผมว่าฟังไม่ถูก ผมอยากจะรู้ว่าที่ปลูกเนี่ยถ้ามันไม่ดี

ไปคุมดู ไม่ดี เป็นอะไร แล้วปีเดียวจะได้เลิก แล้วก็จะไม่ไปเสียเงินทางวิชาการ ไปลงพื้นที่ ให้เสียเงินมากๆ เงินพวกนี้ก็เงินเกษตรกรทั้งนั้นแหละ

อาจารย์จักรกฤษณ์: ขออนุญาตแทรกนิดหนึ่งนะครับ ผมขอตั้งคำถามไปกับคนที่ ไม่อยากใช้คำว่าคัดค้านนะครับ เอาเป็นว่ายังไม่พร้อมจะรับเทคโนโลยีชีวภาพว่า เมื่อกี้รู้สึกว่าคุณเดชาจะบอกว่าตกลงกันว่าจะไปเชียงใหม่หรือสงขลา ทีนี้ผมอยากจะถามตรงๆ ว่า คุณเดชาจะไปเชียงใหม่หรือสงขลากันแน่ คำถามตรงๆ คือคิดว่าประเทศไทยควรมีท่าทีอย่างไรกับเทคโนโลยีชีวภาพขณะนี้ เอาชัดๆ เลยครับ เช่น 1. ปฏิเสธ ยุติการทดลองทุกอย่างทั้งหมด , 2. ให้เสนอให้ยุบศูนย์พันธุวิศวกรรมแห่งชาติหรืออะไร อย่างนี้ละครับ ลองเอาชัดๆ อย่างนี้ได้ไหมล่ะครับว่า ประเทศไทยควรมีท่าทีตรงนี้อย่างไร

คุณเดชา: ถ้าง่ายๆ ที่สุดนะครับ เราควรจะรอ เรารอได้ครับ เดี๋ยวนี้เราส่งอาหารระดับ 5 ของโลก เรารอได้ เรามีเทคนิคเยอะแยะ คืออย่างนี้นะครับ ผมขอโทษพี่น้องเกษตรกรด้วยนะครับ พอดีผมตอบคำถาม อาจจะไม่ได้ตอบคำถามเกษตรกร แต่ว่าเดี๋ยวนะครับ ถ้าจะคุยรายละเอียดกับเกษตรกร ผมทำงานเกษตรกร ผมเข้าใจดีนะครับ เราต้องคุยกันอีกเวทีหนึ่ง หรือว่าคุยอีกแบบหนึ่ง แต่ทีนี้ผมคุยเรื่องงานวิจัยหรือว่างานทางนโยบาย บางทีท่านอาจจะบอกว่ามันไม่เข้าเรื่อง ไม่ตอบปัญหาเราเลย เพราะฉะนั้นมันจะคนละเวทีหรือว่าคนละคำตอบ ถ้าผมตอบท่าน ผมจะตอบอีกแบบหนึ่ง ผมขอโทษด้วยที่บางทีคำตอบผมเนี่ย พูดอะไรไม่เข้าประเด็นเลย แต่ว่าผู้ถามอาจจะบอกว่าตรงประเด็นก็ได้นะครับ คือ

1. ที่ผมบอกว่ารอเนี่ย เพราะว่าอะไร เพราะว่ามันยังมีความเสี่ยงที่ผมพูดแบบเบาที่สุดนะครับ มันมีความเสี่ยง เรายังไม่รู้เลยว่าอีก 5 ปี จะเกิดอะไรขึ้นนะครับ ท่านเกษตรกรบอกว่าจะปลูกปีเดียวเลิก 5 ปี ท่านก็ไม่รู้ เพราะฉะนั้นหนึ่ง Bio Safety มีความเสี่ยงมาก เพราะว่าข้อมูลที่ค่อนข้างจะแน่ใจเนี่ย ยีนที่เราใส่ไปมันไม่ stable มันยังกระโดดได้ กระโดดข้ามได้ นี่ข้อมูลที่เราเชื่อถือว่ามันเป็นอย่างนั้น แม้แต่แบคทีเรียที่อยู่ในดินมันก็รับเข้าไปได้ ในลำไส้อะไรเนี่ย นี่เรายังสงสัยเรายังเชื่อว่าความเสี่ยงแบบนั้นอยู่ เป็นไปได้หนึ่งในพันล้าน หมื่นล้าน มันเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นความเสี่ยงเหล่านี้มันยังไม่จำเป็นที่จะต้องไปเสี่ยงกับมัน ในฐานะที่เรามีทางอื่นที่ดีกว่า เพราะฉะนั้นขั้นทดลอง ทดลองไปนะครับ การนำมาใช้ ต้องให้ประชามติทุกอย่างเนี่ยมันแน่ใจอย่างน้อย 99.99 ก่อน เพราะว่าไม่จำเป็น อีกอย่างหนึ่ง Food Safety นั่นพูดถึง Bio Safety ไปแล้วเนี่ย Food Safety มันยิ่งสำคัญกว่า ปัจจุบันแม้แต่ฉลากยังไม่ยอมให้ติด เพราะฉะนั้นเราจะเสี่ยงไปทำไม เพราะว่าแม้แต่ฉลากเป็นมาตรการที่อ่อนที่สุด มันเป็นสิทธิของผู้บริโภคที่เลือกที่จะรับข้อมูลข่าวสาร ท่านยังไม่ยอมให้ แล้วท่านยังจะให้เรารับประทานหรือว่าบริโภคโดยไม่รู้อีกเหรอ อันที่ 3 ยิ่ง

อยากจะขอเรียนถามถึง เอกสารอ้างอิง เพราะว่าหลายๆ อย่าง ที่เราพูดๆ ขึ้นมา เราไม่ได้พูดถึงที่มาของข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ และอยากจะเรียนให้ทราบอีกข้อหนึ่ง คือว่า ในบรรดาข้อมูลที่มีอยู่ให้เรามากมายในโลกนี้ จำเป็นเหลือเกินว่าทุกท่านจะต้องใช้สิทธิ์ในการกลั่นกรอง ว่าท่านจะเชื่อข้อมูลด้านไหน ในท้องตลาดวิชาการมีทั้ง paper ที่รับได้ และ paper ที่พิมพ์โดยคนกลุ่มหนึ่งซึ่งจะเอนเอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่มีคณะกรรมการที่จะมากลั่นกรองข้อมูลตรงนั้น ต่างคนก็ต่างพิมพ์ ถ้าคุณไปเลือกซื้อตรงนั้นมาแล้วคุณเชื่ออย่างเต็มที่ ก็คือคุณได้ข้อมูลด้านเดียว ซึ่งอาจจะผิด แต่ถ้าหากคุณยันออกมาเลยว่าเอาข้อมูลมาจากไหน หลายฝ่ายช่วยกันตรวจสอบมันจะถูกต้องกว่า อย่างกรณีที่พูดกันถึงเรื่อง โมนาค บัตเตอร์ฟลาย หนูทดลอง ก็พูดกันอยู่ตั้งนาน เค้าก็มีเอกสารอ้างอิงอีกเยอะแยะ มีผลการทดลองตามมาว่ามันคืออะไร ทำไมเราไม่ไปตามดูตรงนั้นบ้าง มันจะได้เป็นสิทธิของท่านเกษตรกรทุกๆ คนว่า เราได้มีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน ไม่ใช่ว่าคิดกันเอง พูดกันเอง แล้วก็ทะเลาะกันอยู่อย่างนี้ ถ้าหากว่าเราจะสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรอย่างที่ท่านได้กล่าวในภาคเช้า ดิฉันเห็นด้วย และวันนี้ดีใจว่าสิ่งที่ได้ฟังจากเกษตรกร ไม่ได้ไปเห็นด้วยว่า OK ท่านอยากจะปลูก เรื่องของท่าน แต่เห็นด้วยที่ท่านกล่าวว่ามีโปรตีนในพืช แสดงว่าท่านได้เรียนรู้ อยากเห็นตรงนี้ให้มากขึ้น แล้วเรียนรู้ให้ถูกแหล่ง แล้วมาพูดกันถูกทาง พันธุวิศวกรรมไม่ได้มีอะไรมากมาย ถ้าคุณเดชาไปอ่านให้ดีๆ จะไม่ใช่การจับแพะชนแกะอย่างที่ท่านว่า โปรโมเตอร์ไม่ใช่ไวรัส อย่าให้เข้าใจผิด เพราะว่าสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในสื่อหลายต่อหลายครั้ง นักวิจัยทำกันแทบตาย พอท่านหรือใครก็แล้วแต่พูดออกไปในสื่อ คนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในวงการนี้ เค้าไม่เข้าใจ เค้าก็จะไปรับข้อมูลผิดๆ ที่ห่วงอย่างยิ่งคือ เด็กนักเรียนที่อ่าน ต่อไปเด็กพวกนี้ก็จะมีภาพลบต่อเทคโนโลยีนี้หมดเลย ถามว่าแล้วต่อไปประเทศไทยถ้าจะไปสู้กับเค้าแล้วเรา say no อย่างเดียว ไม่เอาเลย เราจะไปสู้อะไรกับเค้าได้ แล้วมีการพูดกันว่าอย่างอาจารย์พิพัฒน์พูดว่า จะเอาขาวหรือเอาดำ วันนี้ไม่มีขาว ไม่มีดำ คุณต้องพูดในโลกสีเทา พูดว่าให้ความรู้กับทุกๆ คน แล้วบอกแหล่งความรู้ที่มาอย่างถูกต้อง มีการตรวจสอบข้อมูล แล้วถามคำถามสุดท้ายว่า ความเสี่ยงที่คุณรู้นั้น คุณรับได้แค่ไหน ถ้าคุณรับได้ คุณเอา ถ้าคุณรับไม่ได้ เลิก แต่ชีวิตในโลกนี้ไม่มีอะไรปลอดภัยร้อยเปอร์เซ็นต์

คุณเดชา: ผมขอชี้แจง

อาจารย์จักรกฤษณ์: ก่อนจะชี้แจง ผมมีคำถามนิดแล้วอาจจะตอบไปพร้อมๆ กันนะครับ ความจริงในแต่ละประเทศ หน่วยงานของรัฐจะสามารถให้คำตอบที่เป็นที่เชื่อถือให้คนในสังคมได้ แต่ผมมีความรู้สึกว่าบ้านเราไม่มีบรรยากาศอย่างนั้น บางทีคุณวิฑูรย์กับคุณเดชาอาจจะบอกผมได้ว่าทำไมข้อมูลที่มาจากภาครัฐถึงไม่น่าเชื่อถือเลย แล้วก็ทำอย่างไรถึงจะทำให้อย่างน้อยๆ สังคมนี้มีที่

กว่านั้นก็คือ เรายังไม่สามารถจะรู้ได้เลยว่า ผลกระทบทางอาหารจะเกิดอะไรขึ้นอีก 5 ปี 10 ปี เพราะว่าเรามีประสบการณ์เยอะครับ เรื่องบุหรี่ที่ใครพูดเมื่อเช้านี้ก็เหมือนกัน บุหรี่นี่เราสูบมาเป็นกี่ปีไม่ทราบนะครับ เพิ่งจะยอมรับ 1-2 ปี นี่เองว่ามันทำให้เกิดมะเร็ง ทำให้เกิดปัญหากับหลอดเลือด ทำให้ศาลยอมรับฟ้องในอเมริกาให้บริษัทจ่ายให้กับผู้ที่เป็นมะเร็ง เพิ่งจะปีเดียว ขณะที่เราสูบมาร้อยๆ ปี อเมริกาเนี่ยเกินร้อยปีแน่นอนที่ตั้งโรงงานพวกนี้มา เห็นไหมครับว่า 100 ปี ในเรื่องบุหรี่แล้ว GMOs มันยิ่งกว่าบุหรี่ เพราะเรารู้ว่าบุหรี่มีนิโคติน มีทาร์ มีสารนี้แน่นอน แต่ GMOs แต่ละตัวไม่แน่นอน เพราะว่าท่านจะให้โปรโมเตอร์ตัวไหน ใช้ตัวต้านทานแบคทีเรียตัวไหนก็ไม่รู้ แล้วการทำ GMOs แต่ละครั้งเนี่ย มันไปเกาะอยู่ที่จีโนมตัวไหน เราก็ไม่ทราบเลย แม้แต่มันฝรั่งทำกันคนละทีก็ไม่เหมือนกัน ข้าวโพดแต่ละตัวก็ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราคำนวณได้ยากเหลือเกิน สิ่งเหล่านี้ทำให้เราไม่สามารถที่จะคำนวณได้เลย เพราะฉะนั้นถามว่าถ้าไม่มี GMOs เนี่ย เรามีอย่างอื่นกินไหม ยังมีอยู่ ที่เขาอ้างมากที่สุดก็คือ การที่คนจะขาดแคลนอาหาร เพราะว่าคนจะเพิ่มขึ้นนะครับ อันนั้นอ้างเหลือเกิน แต่ถามว่าประเทศไทยตอนนี้อาหารเหลือเฟือมาก ทำไมคนยังขาดอาหาร 21% ข้อมูลของ FAO ปีนี้นะครับ การประชุม Food summit หรือว่า ความมั่นคงทางอาหารครั้งสุดท้ายที่ญี่ปุ่นเนี่ย นี่ก็คือข้อมูลที่ตบหน้าคนไทยนะครับ ซึ่งแสดงว่าอาหารไม่ได้เกี่ยวกับการขาดแคลนอาหาร เพราะฉะนั้นถ้าจะแก้การขาดแคลนอาหารจริงๆ เนี่ย เราต้องชี้ต้นเหตุว่า ทำไม 21% มันเกิดขึ้นได้ ในขณะที่อาหารเหลือเฟือ มันอยู่ที่ระบบการผลิตอาหารหรือเปล่า อยู่ที่การผลิตเพื่อผู้บริโภคหรือเปล่า

อาจารย์จักรกฤษณ์: ผมจะขอทวนกับคุณเดชาตรงๆ นะครับ คุณเดชาเสนอให้รอไว้ก่อน ซึ่งผมไม่เข้าใจว่ามันคืออะไรนะครับ ผมถามต่อ หมายความว่า วิจัยในมหาวิทยาลัย ในศูนย์พันธุฯ ดำเนินการต่อได้ใช่หรือไม่

คุณเดชา: ใช่ คืองานวิจัยทำได้ครับ แต่งานทดสอบอย่าเพิ่งทำ มันต่างกันนะครับ คือ อย่าให้มันหลุดรอดออกมาในไบโอโซเฟียหรือในระบบนิเวศเด็ดขาด ทำในห้องปิด ทำไป จนกระทั่งแน่ใจแล้วค่อยออกมา อันที่ 2 ที่ควรจะทำอย่างยิ่งก็คือ ทางเลือกที่มันจะทดแทนได้ เช่น หนอนสมอฝ้าย มีทางเลือกอื่นไหม ที่ดีกว่า ที่ควบคุม หรือว่ามันไม่มีทางอื่นที่ดีกว่าหรือว่าบรรยากาศของเรามันร้อนขึ้น ไม่ร้อนแห้งแล้งเหมือนอเมริกา เราหาพืชตัวอื่นที่ดีกว่าได้มั้ย การหาทางเลือกเนี่ยสำคัญพอๆ กับการหาคำตอบโดยตรงจากเทคโนโลยี สองอย่างนี้หรือว่าทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งไม่ใช่เน้นตัวใดตัวหนึ่งแบบเชิงเดี่ยว หรือว่าเกษตรกรทำเพื่อบริโภคเนี่ย อย่าไปทำอย่างเดียว จะไปทำขาย ทำกินหรือทำหัตถกรรม มันมีทางที่จะเป็นทางเลือกเยอะ ส่วนนั้นเป็นส่วนที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน แต่ว่าที่ผมจะเน้นมากคือ กระบวนการในการตัดสินใจทั้งหมดว่าจะวิเคราะห์วิจัยอะไร ต้องเป็น

กระบวนการที่มีส่วนร่วมซึ่งยอมรับได้ ซึ่งเป็นกติกาใหญ่ซะก่อน แล้วจากกติกานั้นถึงจะมาลงพิจารณาแต่ละหัวข้อเหล่านี้ แล้วถึงจะมาถึงตัวกิจกรรมจริงๆ ซึ่งตรงนี้ที่ผมคิดว่าเราขาดทั้งหมดเลยเดี๋ยวนี้คล้ายๆ กับว่าเราจะทำประชาพิจารณ์เหมือนกับที่สงขลา มันถึงได้ตีกัน แต่ในขณะนี้ถ้าเรารอเพื่อไปทำคณะกรรมการให้เกิดกฎหมายประชาพิจารณ์ก่อน มันก็จะไม่มีปัญหาเรื่องนี้ขึ้นมา ผมคิดว่าที่จะรอก็รอให้ทุกอย่างพร้อมก่อน ก่อนที่จะลงมาถึงตัวปัญหา GMOs จริงๆ เพราะว่าถ้าคุยกันเรื่อง GMOs ทีไรก็ทะเลาะกันทุกที ผมไม่อยากให้พูดถึง GMOs โดยตรงก่อนนะครับ พูดถึงกระบวนการข้างบน การมีส่วนร่วม ระบบกติกา แล้วถึงจะค่อยๆ ลงมา ผมคิดว่าตรงนี้จะไม่ทะเลาะกันหรอก เพราะเราไม่ยอมคุยประเด็นใหญ่ เราคุยประเด็นย่อยเลย

อาจารย์จักรกฤษณ์: อีกประเด็นหนึ่งตอบสั้นๆ ก็ได้นะครับ คือ คุณเดชาบอกว่า อาหารเราเพียงพออยู่แล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็บอกว่า เสนอว่าควรจะติดฉลาก ผมเลยไม่เข้าใจว่า จริงๆ แล้ว เรายังควรจะอนุญาตให้มีการขายสินค้า GMOs หรือว่าไม่ควร

คุณเดชา: เมื่อกี้นี้ผมพูดพ้นกันว่า Bio Safety และ Food Safety จริงๆ แล้ว ตรงนั้นถึงยังไงก็ต้องมีไว้ก่อน เพราะว่าเป็นสิทธิมนุษยชน สิทธิในการรับรู้ข้อมูล สิทธิในการจะเลือกปกป้องสุขภาพตัวเอง

อาจารย์สุรวิช: คือหมายความว่า ถ้ามีการนำ GM Product เข้ามา ควรจะมีการติดฉลาก ไม่ควรให้ปลูกในแปลง ผมสรุปว่าอย่างนั้นถูกต้องมั้ยครับ

คุณเดชา: จริงๆ ผมไม่ได้พูดประเด็นว่าควรไม่ควรนะครับ แต่ว่าเมื่อเข้ามาแล้วเราต้องมี แต่ถ้าคุยกันประเด็นข้างต้นว่าควรจะเข้ามั้ย ไม่ควรเข้า

อาจารย์สุรวิช: อันแรก รอไม่ให้ลงแปลง ทำวิจัยในห้องปฏิบัติการได้ ไม่ให้ลงแปลง รอไว้ก่อน แต่ถ้ามีการเอาผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เข้ามาจากต่างประเทศ ต้องมีการติดฉลาก นั่นคือความคิดเห็นของคุณเดชา

ศูนย์พันธุ: คือไม่เข้าใจในส่วนที่คุณเดชาบอกว่า ต้องการ Process ทีนี้คุณเดชาก็ไม่ได้กำหนดว่า Process ที่อยากจะทราบคืออะไร เพราะว่าจริงๆ Process มันมีอยู่แล้ว อยากจะเห็นคำตอบที่ชัดเจนว่า Process ที่จะไปเข้าสภาผู้แทนน่ะคืออะไร อันนั้นไม่ต้องวันนี้ก็ได้ เอาทีหลังก็ได้นะคะ แต่ข้อสำคัญที่อยากจะเรียนที่ประชุมก็คือว่า วันนี้เราได้ยินข้อมูลมากมายจากทางท่าน

พึ่งนะครับ เกษตรกรมีที่พึ่ง นักกฎหมายอย่างผมมีที่พึ่งว่า ถ้าเป็นคำพูดมาจากองค์กรนี้ มาจากนักวิทยาศาสตร์คนนี้ อย่างน้อยมีความน่าเชื่อถือและน่ารับฟัง

คุณเดชา: แต่ว่าใครจะตัดสินใจทำเพื่อใครเนี่ยมันจะมีกระบวนการที่ว่าเขาจะตัดสินใจให้คุณทำตรงนี้ เพื่อคนนั้นคนนี้ ผมพูดระดับนั้นว่าจริงๆ เดี๋ยวนี้คนที่จะตัดสินใจว่าให้ทำอะไรนี่ ผมคิดว่ากระบวนการนั้นยังไม่ได้พูดกัน เหมือนกับจะให้ทำพันธุวิศวกรรม จะให้ทำระดับไหน ผมคิดว่าคนตัดสินใจไม่ใช่เป็นคนทำหรอกครับ อยู่ที่ระดับนโยบาย ระดับนโยบายก็ต้องดูขึ้นไป ทีนี้ถ้ากระบวนการมันชัดเจนว่าจริงๆ มาจากประชาชนนะครับ ประชาชนเลือกตัวแทนเข้าไป ตัวแทนก็จะไปตั้ง รัฐบาลเข้ามาคุมหน่วยงาน หน่วยงานก็ทำมาตอบสนองความต้องการของประชาชน กระบวนการเหล่านี้ถ้าโปร่งใสอย่างที่ว่า จริงๆ Bio Safety มันจะมีประโยชน์อะไร จริงๆ แล้วถ้ามันเป็นกฎหมายนะครับ ผมคิดว่าถึงมันจะดี หรือว่าแย่กว่าปัจจุบัน เรายอมรับได้เพราะว่ากฎหมายมันผ่านกระบวนการซึ่งผ่านตัวแทนของเรา ตัวแทนที่เราเลือกเข้าไปตามกติกาที่ไปร่างมาเป็นรัฐธรรมนูญ กระบวนการเหล่านี้ผมคิดว่าเราเคารพ ออกมาตามนั้นแหละถ้าไม่ดีก็ค่อยไปไล่เบี้ยกับผู้แทนของเรา ผมคิดว่าตรงนี้เรายอมรับได้ แต่ว่ากระบวนการปัจจุบันที่เรื่อง GMOs ยอมรับไม่ได้ ผมไม่ก้าวไปถึงว่า GMOs ไม่ดี ไม่อยากพูดไปถึงตรงนั้น แต่คิดว่ากระบวนการที่ทำให้ GMOs เข้ามาระบาด ผิดกฎหมายในปัจจุบันเป็นหมื่นไร่ กระบวนการมันไม่ดี การทดสอบอะไรที่มันหลุดรอดไปได้ ที่มีเสียงเล่าลือว่ามันหลุดไปจากการทดสอบน่ะ เพราะเราไม่รู้จริงๆ ว่ามันหลุดตรงนั้นหรือเปล่า เพราะมันไม่โปร่งใส ไม่มีคนที่เราเชื่อได้เข้าไปอยู่ตรงนั้น แล้วทำไม่ไม่มีล่ะ เพราะว่ามันเป็นแค่ระเบียบ ไม่ใช่กฎหมาย ถ้าเป็นกฎหมายจะต้องปฏิบัติ ประชาชนควรจะยอมรับว่ามีใครอยู่ตรงไหนบ้าง ขั้นตอนเท่าไหร่ ตรงนั้นมันขาด เพราะฉะนั้นผมยังไม่อยากลง แต่ผมอยากจะฝากอาจารย์จักรกฤษณ์ในฐานะที่เป็นนักวิจัยนะครับ งานวิจัยของอาจารย์จักรกฤษณ์มาต่อกับของผม มาต่อกับคุณวิฑูรย์ เป็นชุดเดียวกันหมด ผมอยากให้อาจารย์จักรกฤษณ์ ให้มองว่าเทคโนโลยีเป็นแค่ Product แต่ Product ที่ออกมาน่ะ เทคโนโลยีอย่าคิดว่ามันเป็นกลาง อย่าไปคิดอย่างนั้น เพราะว่าผู้ที่ผลิตเทคโนโลยีน่ะเขาไม่เป็นกลางแล้วตั้งแต่ต้น เพราะฉะนั้นก่อนจะถึงเทคโนโลยี เราจะดูกันว่าผู้พัฒนาเทคโนโลยีคือใคร ผู้ใช้คือใคร ผู้คุมคือใคร จะไปพูดถึงสิทธิบัตรพูดถึงเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาด้วย แล้วในที่สุด จะพูดถึงผลกระทบ ซึ่งการควบคุมผลกระทบมันต้องมีอีกกระบวนการหนึ่ง คือ กระบวนการใช้กับการตรวจสอบ มันต้อง balance กัน แต่นี้ประเทศไทยนี้คนใช้กับคนตรวจสอบน่ะเป็นคนเดียวกัน กรมเดียวกันด้วยซ้ำ เห็นได้ชัดว่าไม่ balance กัน เพราะคนใช้กับคนตรวจสอบเป็นคนเดียวกัน กรมวิชาการ เหมือนกันเลย พัฒนาด้วย ใช้เดียวกัน แล้วก็ตรวจสอบด้วย ถามว่ากระบวนการเหล่านี้ถามอาจารย์วิจัยนะครับ วิจัยว่ามีในประเทศอื่นมั้ยแบบนี้ แล้วจะโปร่งใสมั้ย พูดเอง เออเอง ตรวจสอบเอง แล้วก็ดีเอง หลุดไปก็ไม่จับ เพราะฉะนั้นกระบวนการเหล่านี้มัน

ยอมรับไม่ได้ตั้งแต่กระบวนการแล้ว ไม่ใช่ว่ามันดีไม่ดีนะครับ กระบวนการไม่โปร่งใสตั้งแต่ต้นเนี่ย มันต้องไปแก้ที่กระบวนการ ถ้ากระบวนการดีแล้ว จะ Promote GMOs เท่าไหร่เนี่ย เรายอมรับได้ ถึงเราจะไม่เห็นด้วย แต่ว่าเมื่อกระบวนการชัดเจนแล้วเนี่ยมันไม่มีปัญหาเลย เพราะเราต้องอยู่ในกติกาที่ยอมรับได้ ถ้ากติกาออกมาด้วยยอมรับแล้วเนี่ย ผลออกมาเท่าไหร่ก็ต้องยอมรับ เหมือนยอมรับรัฐธรรมนูญหรือยอมรับแผน 8

อาจารย์บรรพต: คือผมมาทีหลัง แต่ก็คิดว่าคงจะปรับตัวเองเข้าสถานการณ์ได้บ้าง ทะเลาะกันหรือไม่ทะเลาะกันผมไม่ทราบ แต่ที่ตั้งใจไว้ก่อนจะมาถึงที่นี่ก็คิดว่าคงจะมีเรื่องเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย GMOs มันคืออะไร ตัวไหนบอกชัดๆ ได้มั้ยครับ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย ตัวไหนที่มันเลว บอกมาได้มั้ยครับ อย่าพูดกันอย่างรวมๆ ครับ ผมเองทำหน้าที่คณะกรรมการกลางทางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ผมก็ยืนอยู่เป็นกลาง แต่ผมก็เคยถูกกล่าวหานะ ว่าไปสนับสนุนเทคโนโลยีชีวภาพ ผมไม่ได้สนับสนุนหรอก แต่รัฐบาลไทยทุ่มถึง 175 ล้านบาท สมัยคุณดำรง รัฐพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เพื่อจะสร้างศูนย์พันธุฯ ขึ้นมา ผมเองโดนท่านลากไปช่วยวางแผน แล้วผมก็เห็นเรื่องของความสำคัญในความปลอดภัยทางชีวภาพ Bio Safety มันไม่ใช่ความปลอดภัยทั่วไป ใครกินข้าวเข้าไปแล้วท้องพอง กินอาหารโดน *E. coli* ท้องเสีย ไม่เกี่ยวกับ Bio Safety เรื่อง Bio Safety นั้น เราจะพูดถึงเฉพาะ Genetic engineering หรือ rDNA Technology เท่านั้น กรรมการของผมเองก็ยังมีอีกกว่าครึ่งหนึ่งนั่งอยู่ในกรรมการกลาง ไม่ทราบเลยว่า Bio Safety คืออะไร นับประสาอะไรกับคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นเราต้องรู้ว่าเรากำลังพูดเรื่องอะไรกันซะก่อน ทีนี้ผมก็ห่วงเหมือนกัน ผมมาทีหลัง ว่าสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับ GMOs เกี่ยวกับตัวไหน แล้วทำไมเราฟ้าดเฉพาะฝ่ายบีที ก็ต้องแก้ไขคุณเดชานิดว่ากรรมการที่ว่าไม่โปร่งใสน่ะ โปร่งใสนะครับ เพราะฉะนั้นกรรมการที่ตั้ง ถึงแม้ตั้งอยู่ในกรมวิชาการก็ใช่ ถ้าไม่ต้องอยู่ที่กรมวิชาการ จะเอาไปตั้งที่ไหน เมื่อเค้าตั้งแล้วเค้าก็ดึงกรรมการจากที่อื่นมา ก็ต้องมีทั้งฝ่ายเอกชน ฝ่ายรัฐ ฝ่ายบุคลากรการผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาเกี่ยวข้องหมด ก็เลยอยากจะเอาตาม topic ของเรื่อง ว่าเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนน่ะ จะเอา GMOs ตัวไหนบ้างที่เกี่ยว เกี่ยวข้องมากในจุดไหน เพราะว่าผมในฐานะประธานกรรมการกลาง จะได้เอาเรื่องเหล่านี้ไปรับพิจารณา ให้ความสงเคาะห์ อนุเคาะห์ และความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เกิดความพอใจทั้งหลายฝ่าย แล้วถ้าสิทธิมนุษยชนมาพูดถึงเรื่อง GMOs แล้ว ตัวที่เรารู้ว่ากินเข้าไปแล้วตายแน่ๆ ยาปราบศัตรูพืช เราทำไมไม่เอาสิทธิมนุษยชนไปใส่พวกนี้บ้าง

คุณวิฑูรย์: ผมคิดว่าหลายอย่างที่เราพูดกันสะท้อนวัฒนธรรมของการทำงานของประชาคมที่พวกเรานั้นสังกัด เราจะมาคิดว่าเราเหนือกว่าใครไม่ได้ ตรงนี้เป็นพื้นฐานเลยนะครับ ผมขอลงเนื้อหานะครับ ประเด็นแรกก็คือ ผมคิดจะเสริมที่พี่เดชาพูดเมื่อกี้นี้เรื่องกระบวนการให้ชัดขึ้นนะครับ

ผมคิดว่าขณะนี้องค์กรพัฒนาเอกชน ที่จริงผมไม่อยากใช้คำนี้ คือมองไปดูเลยว่า คนที่มีข้อท้วงติงเรื่อง GMOs ไม่ได้มีเฉพาะ NGOs 2-3 คนนี้เท่านั้น มีอีกหลายท่านซึ่งเป็นนักวิชาการเอง แล้วก็อยู่ในหลายแวดวงด้วย คนเหล่านี้ไม่ได้ถูกดึงเข้ามาในกระบวนการของการที่ผมว่า 2 เรื่องนะครับ คือ กระบวนการทดสอบความปลอดภัยหรือการวิจัย อันที่ 2 ก็คือ เรื่องการตัดสินใจทางนโยบายเป็นโครงสร้างทางสังคม ทางกฎหมายที่ว่า ถึงแม้ท่านอาจารย์บรรพตบอกว่าท่านเป็นกลางเต็มที่ แต่ไม่พอหรอกครับ เพราะว่าสังคมมันต้องการให้คนเข้าไปเกี่ยวข้องหลากหลายมากกว่านั้น ผมคิดว่าแค่ประชาคมทางวิชาการขณะนี้ไม่เพียงพอ ไม่งั้นผมบอกได้เลยว่า ถ้าหากการตั้งกรรมการอะไรก็ตาม ถ้าไม่มี เช่น ผู้บริโภค องค์กรสิ่งแวดล้อมหรือองค์กรเอกชนเข้าไปเกี่ยวข้องในปัจจุบัน เราไม่มีทางแก้ปัญหาหรือสื่อสารกันได้ง่ายๆ เพราะว่าสังคมเปลี่ยนไปแล้ว ขณะนี้มีบทบาทของภาคประชาสังคมเข้าไปมากขึ้น เราเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มองดูบุคคลเหล่านั้นก็ได้ กกต. ก็ได้ สว. ก็ได้ มันจะมีองค์กรอย่างนี้มาก เพราะฉะนั้นผมคิดว่า อย่าคิดว่าเรื่อง GMOs เป็นเรื่องของประชาคมวิทยาศาสตร์อย่างเดียว เป็นของคนหลากหลายครับประการแรก ประการที่สองก็คือว่า ที่พูดว่าขณะนี้แค่กระบวนการมีส่วนร่วมยังไม่พอ ขณะนี้ต้องการกระบวนการที่มีกฎหมายมีสถาบันมารองรับด้วย ซึ่งที่ผ่านมามันบกพร่อง เห็นปัญหากันอยู่ อย่างเช่น การที่คนซึ่งเกี่ยวข้องควบคุมนั้น ทำงานโดยไม่รับผิดชอบ แล้วปล่อยให้หลุดออกไปของการทดลองอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งจะมีผลเสียหายร้ายแรง ไม่มีมาตรการลงโทษรองรับ ไม่มีกฎหมายรองรับ มีช่องโหว่อีกเยอะ ผมคิดว่าตรงนี้ต้องไปด้วยกันนะครับ นี้เป็นประการแรก ประการที่สองนะครับ เรื่องที่ว่าเราจะเอายังไงเรื่องของ GMOs ผมคิดว่ามีอยู่ 2-3 ประเด็น เรื่อง GMOs ไม่ใช่คำตอบเดียว แต่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำตอบที่จะแก้ไขหลายๆ ปัญหา ถ้าวางแบบนี้ได้ผมคิดว่าก็จะคุยกันได้ง่ายขึ้น ก็คือ ไม่จำเป็นว่าเราต้องเดินไปในทางนี้อย่างเดียว มีหลายทางที่เราจะวาง ในแง่ GMOs เราจะเอาอะไรบ้าง มากน้อยแค่ไหน ตรงนั้นก็ต้องมีกระบวนการมารองรับ ผมขอแก้แทนพี่เดชานิดหนึ่ง ที่อาจารย์บรรพตพูดนะครับ พี่เดชาพูดมีอยู่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับ GMOs ประเด็นแรกเป็นเรื่องพื้นฐานทั่วไป คือพื้นฐานทั่วไปของ GMOs ทั้งหมด ทุกอย่างเลย อยู่บนฐานของวิชาการ ของเทคโนโลยีซึ่งยังไม่แน่นอนและมีความเสี่ยง โดยรวมเทคโนโลยีนี้มีความเสี่ยงโดยรวมนะครับ นั่นคือประเด็นหนึ่ง ประเด็นที่สองก็คือว่า และก็เป็นไปได้ว่าในพืชหรือ GMOs บางชนิด อาจจะมีอันตรายมากกว่า GMOs อื่น นี่คือทำให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประเด็นถัดไปคือ เรื่องเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปที่เราใช้ในการถกเถียง แม้กระทั่งการวิจัยที่จะเราจะใช้ก็ตาม ผมคิดว่าผมดูเอกสารเรื่องนี้มาเยอะ กรณีการศึกษาเรื่อง ผีเสื้อโมนาค มีการวิจัยเยอะมากที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ แล้วเราก็จะใช้ข้อมูลของแต่ละอันมายืนยันความคิดอย่างเราๆ ผมคิดว่า แม้กระทั่งในศูนย์พันธุฯ เอง ก็ไม่ได้มีข้อมูลครบถ้วนเกี่ยวกับการวิจัยของเรื่องนี้ทั้งหมด ผมยกตัวอย่างเช่น หลังจากที่จอห์นลูซี่วิจัย ก็มีการวิจัยอีกชุดหนึ่งซึ่งก็รู้กันทั่วไปว่ารับการสนับสนุนจากบริษัทให้การวิจัย ก็มีอยู่ชุดหนึ่งพยายามหักล้างงานของจอห์นลูซี่ แต่ล่าสุดก็

มีงานวิจัยออกมาอีก 2-3 ชุด ซึ่งเผยแพร่ในช่วงหลังนี้ที่ยืนยันงานวิจัยของจอห์นลูซี่ อยู่นอกห้องปฏิบัติการ ก็คือเราอยู่ในท่ามกลางข้อมูลเหล่านี้ ในปัจจุบันนี้ผมขอเรียนเลยนะครับว่า ไม่ใช่เฉพาะประชาคมวิชาการที่อ้างอิงงานทางวิทยาศาสตร์หรือวิชาการ คนทั่วไปก็มีสิทธิ์จะอ้างอิงงานเหล่านั้น และทุกคนมีโอกาสพลาดเหมือนกันหมดในเรื่องพวกนี้ เพราะฉะนั้นเราต้องร่วมมือกัน ผมขอฝากที่ประชุมแค่นี้ก่อน

เกษตรกร: ผมว่าทุกคนก็มีความเห็นแก่ตัวด้วยกันทุกคนไม่มากก็น้อย ไม่มีใครหรอกที่อยากลำบาก ทุกคนก็อยากสบาย เกษตรกรก็อยากสบาย เค้าไม่มีเงินเดือนกิน เค้าถึงต้องทำไร่ทำนา ในเมื่อเค้าไม่มีโอกาสเลือก แต่วันหนึ่งมีสิ่งที่เค้าพอจะเลือกได้ พอจะผ่อนคลายแรงกายจากหนักเป็นเบา พอจะผ่อนต้นทุนจากการผลิตจากสูงให้ต่ำลงมา เพื่อจะมีผลตอบแทนในการทำที่ออกแรงทำลงไป มีผลตอบแทนกลับมาบ้าง เพื่อจะลืมตาอ้าปากได้บ้าง แต่ก็กลับถูกกีดกัน เกษตรกรเค้าก็น่าจะมีสิทธิ์ที่จะเลือกทำได้ในสิ่งที่เค้าควรจะเลือกทำได้ อย่างเครื่องมือในการทำการเกษตรหลายๆ อย่าง ไม่ใช่ว่าช่างจะเป็นผู้ทำออกมาเอง เครื่องทุ่นแรงในการทำการเกษตร เกษตรกรเป็นผู้ทำ ถึงได้รู้วิธีการที่จะดัดแปลง คิดค้น ทำเครื่องทุ่นแรงขึ้นมาว่าจะทำอย่างไร ให้เราทุ่นแรงในการทำการเกษตร ก็เหมือนกัน ในเมื่อเรามีโอกาสที่เราจะไม่ต้องออกแรงมาก ไม่ต้องเสี่ยงกับการฉีดยา แล้วต้องมาเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เค้าก็น่าจะมีสิทธิ์เลือกทำตรงนี้ได้ แต่ว่ามันจะดีหรือไม่ดีอย่างไรเราก็ไม่สามารถจะไปชักจูงเค้าได้ว่าจะเชื่อในความคิดของแต่ละคนหรือเปล่า แต่ผมคิดว่าเกษตรกรทุกคนไม่มีใครหรอกครับที่จะอยากทำงานด้วยความหนัก ไม่มีใครที่จะอยากเป็นหนี้เป็นสิน ผมขอแค่นี้ครับ

คุณสมบูณ์: ผม สมบูณ์ เจริญชัย เกษตรกร จ.เพชรบูรณ์ จะขอออกความเห็นเกี่ยวกับการวิจัยฝ้ายบีที อยากให้ตั้งกรรมการขึ้นไปพิสูจน์ในวัน สองวันนี้ครับ เพราะว่าศูนย์ทั้งหมดในปีนี้ได้ยินว่ามี 4 ศูนย์ ที่ทดสอบฝ้ายบีทีแปลงใหญ่ มีนครสวรรค์ นครราชสีมา เพชรบูรณ์ เลย คือถ้าจะให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยก็ไปดูศูนย์นครสวรรค์กับนครราชสีมาก็ได้ พิสูจน์ตั้งแต่บัดนี้จนเค้าเก็บให้เรียบร้อยเลย ว่ามันจะมีอันตรายมากแค่ไหน เพราะตอนนี้ได้ทราบข่าวว่าทางศูนย์ได้นำเอาแมลงผึ้งไปปล่อยไว้ในสวนฝ้ายนะครับ ผมคิดว่าสำหรับผมเองนี้ มีความเห็นว่ามันไม่อันตรายครับ ผมเคยทำมาแล้ว ขอบคุณครับ

อาจารย์จักรกฤษณ์: ผมจะถามเกษตรกร เมื่อกี้ผมชอบใจที่ท่านอ้างสิทธิในการเลือก แล้วท่านคิดว่ารัฐกำลังละเมิดสิทธิในการเลือกที่จะใช้ผลิตภัณฑ์ของท่านนะครับ ผมมีคำถามว่า ทำไมท่าน

ถึงคิดว่าฝ้ายบีทีเป็นความหวังของเกษตรกร แล้วทำไมท่านถึงคิดว่า อะไรทำให้ท่านคิดว่า ถ้าท่านปลูกฝ้ายบีทีแล้วจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เศรษฐกิจท่านจะดีขึ้น ไม่ทราบท่านใดจะตอบ

คุณกวี: ผม กวี วิเศษชาติ จากเพชรบูรณ์ ทำไมเกษตรกรจะเลือกฝ้ายบีที คิดว่าพืชที่เกษตรกรทำ คือทุกคนที่เป็นเกษตรกรบ้านผม จะมีอาชีพอย่างเดียวคือ เป็นเกษตรกรทำไร่ ไม่มีนา แล้วทุกคนจะปลูกพืชเศรษฐกิจเกี่ยวกับเรื่องไร่มาทุกอย่าง พืชทุกอย่างที่ผ่านมือ เกษตรกรจะรู้ทั้งหมดว่าพืชชนิดไหนทำอย่างไร มีกำไร ขาดทุนมากน้อยแค่ไหน พืชตัวเลือกที่สำคัญคือฝ้าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรได้ผลผลิตและได้เงินมากที่สุด เพราะว่าข้าวโพด บางครั้งทำแล้วก็ขาดทุน ถ้าเช่าไร่เค้าก็ตอนนี้ก็จาก 300-400-500 บาท ปีนี้ก็ 600-700 บาทแล้วต่อ 1 ไร่นะครับค่าเช่า ถ้าเกษตรกรรายใดเช่าเค้า จะขาดทุนเลยในรอบแรกไม่ต้องไปคิดอะไรเลย พอไปได้ในรอบสอง พอรอบสองถ้าทำ อย่างสมมติว่าถ้าลงฝ้ายในรอบสอง ถ้าลงฝ้ายพื้นเมือง ถ้าปีนั้นเกิดศัตรูพืชระบาดมาก เกษตรกรรายนั้นก็คงจะขาดทุนแล้วก็ล่มจม เพราะไม่มีกำไร แต่ถ้าหากได้ฝ้ายซึ่งเป็นตัวเลือกใหม่ แต่ว่าจะเป็นอันตรายมากน้อยแค่ไหนน่ะ เกษตรกรซึ่งเป็นผู้ทำก็ไม่คิดถึงไกลขนาดนั้น เพราะว่าไม่ได้เป็นนักวิชาการที่จะไปคิดค้นว่ามันจะเป็นอันตรายมากแค่ไหน แต่ว่าจะประสบการณ์ที่ทำมา เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ซึ่งฝ้ายในแปลงทดลองของกรมวิชาการพร้อมคณะส่วนราชการที่ไปทำจะมีแปลงเปรียบเทียบใช่มั้ยครับ เปรียบเทียบระหว่างฝ้ายพันธุ์ เอจี หรือศรีสำโรง 60 กับฝ้ายพันธุ์บีที ซึ่งปลูกอยู่ในกำแพงล้อมรอบ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ระหว่างการปฏิบัติทุกอย่างเหมือนกันเลย แต่ว่าฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองของเราจะต้องพ่นยา จะมีหนอนทุกขนาด ทุกวัย แล้วเมื่อผลเปรียบเทียบออกมากับฝ้ายพันธุ์บีทีที่ปลูกเปรียบเทียบกันน่ะ จะแตกต่างกันมากเห็นได้ชัดเลย เพราะว่าฝ้ายพันธุ์บีทีหลังจากถอน แต่งต้นแล้ว ต้นที่บกพร่องกับโปรตีน ออกไปหมดแล้ว มันจะแตกต่างกันมาก เห็นได้ชัดเลย เพราะฉะนั้น คำตอบง่ายๆ เลยว่าทำไมเกษตรกรเลือกฝ้ายพันธุ์บีที เพราะเวลาขาย พันธุ์ศรีสำโรงขาดทุนเห็นชัดๆ เพราะเราไม่ได้พ่นยา แล้วก็พ่นยาฆ่าเพลี้ยเหมือนกัน 2 ครั้ง ส่วนฝ้ายพันธุ์บีทีเราพ่นเหมือนกัน 2 ครั้งแต่ว่าผลผลิตอย่างน้อยๆ ก็ 80% อันนี้ก็เป็นผลกำไรที่เราเห็นกันอยู่ แล้วอีกข้อหนึ่งที่ถามเมื่อกี้นี้ ขอทวนคำถาม

อาจารย์จักรกฤษณ์: จำไม่ได้แล้ว แต่อันแรกผมก็พอใจในคำถามแล้วครับ

อาจารย์สุรวิช: ถามคุณกวีนิดหนึ่งครับ จากงานของอาจารย์โสพิณ หน้า 22 ท่านเปรียบเทียบกับถั่วเขียว คือผมดูมาแล้วนะครับ ในตาราง 12 จะเห็นว่าถ้าใช้ฝ้ายธรรมดา กำไรจะอยู่น้อยกว่า 50% ของเงินลงทุน แต่ถ้าเป็นถั่วเขียว กำไรประมาณ 70% ของเงินลงทุน ท่านเคยคิดมั้ยครับว่า ถ้าปลูกถั่วเขียวแทนฝ้ายจะดีกว่ามั้ย

คุณกวี: สำหรับถั่วเขียวกับฝ้าย สำหรับเกษตรกรบ้านผม ถั่วเขียวเนี่ย แทบจะไม่ค่อยมองถือว่าเป็นพืชต้นฤดู ถ้าปลูกปลายฤดู เกษตรกรรายนั้นจะขาดทุนแทนทุกราย แต่ถ้าต้นฤดูหมายความว่าพอต้นฝน เกษตรกรเค้าจะมองว่า อย่างน้อยๆ ถั่วมันอายุสั้น ก็จะทำเก็บไว้บ้าง แต่ไม่ถึงกับทำทั้งแปลง อาจจะแบ่งไว้ซัก 1 ส่วน 4 หรือมี 20 ไร่ อาจจะทำซัก 5 ไร่ เพื่อที่จะนำเงินจำนวนนี้ซึ่งมันได้เร็ว เอาไปขาย เพื่อจะนำเงินมาหมุนเวียนในการลงทุน แต่ว่าเป็นพืชที่มีกำไรน้อย กำไรน้อยที่เห็นก็คือว่า จากการลงทุนเมล็ดพันธุ์ก็แพงอยู่แล้ว แล้วที่แพงซ้ำมากกว่านั้นก็คือว่า เราจะต้องใช้แรงจากเกษตรกรที่ว่างจากงานมาจ้างเก็บ เมื่อมาจ้างเก็บถ้าในที่บริเวณนั้นมีที่แหล่งจะรับคนงานมาจ้างเก็บน้อย เราก็จะไปจ้างเค้าแพง เมื่อก่อนเคยเก็บกิโลละบาท หรือหกสลึง เดี๋ยวนี้ไม่ได้แล้ว 4-5 บาทก็มี เพราะฉะนั้นต้นทุนตรงนี้ เราไปขาย พอเสร็จเรียบร้อยแล้ว เอาเปลือกออกจะได้ประมาณ 6 บาท 7 บาท สูงสุดก็ไม่เกิน 10 บาท กำไรตรงนี้มันไม่มีเพราะว่าเราจะต้องไปหักค่าพันธุ์ ค่ายาฆ่าแมลง ค่าไถ ค่าเก็บ กำไรมันน้อย เมื่อเทียบกับฝ้ายแล้ว ฝ้ายจะได้มากกว่ามากๆ เลย จึงไม่นิยมปลูกถั่วเขียวครับ

คุณบัณฑูร: มีข้อคิดเห็นนะครับ แต่อยากจะเป็นคำถามที่ต่อเนื่องกับผู้แทนเกษตรกร ที่เราหวังว่าจะได้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากคนที่มีส่วนร่วมโดยตรง เมื่อเช้าเราพูดกันว่าเกษตรกรอาจจะได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนรอบด้านนัก ข้อมูลเพียงบางส่วน ทีนี้หลังจากฟังมาซักพักแล้ว มีข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มเข้าไปเช่น เรื่องของผลกระทบที่อาจจะมีขึ้นในต่อสิ่งแวดล้อม ในแง่ความคิดเห็นนะครับ หลังจากฟังข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ เราบอกว่าเกษตรกรต้องเป็นคนที่ตัดสินใจเอง มีความคิดเปลี่ยนแปลงหรือมีความคิดอะไรเพิ่มเติมจากแต่เดิมที่เคยตั้งใจว่ายังไงฝ้ายบีทีมันดีกว่าแน่ๆ มีความเห็นบ้างมั้ยฮะเปลี่ยนแปลงไปยังไงบ้าง จากข้อมูลที่ได้ไปวันนี้ฮะ

คุณกวี: ในฐานะที่เป็นเกษตรกรนะครับ คือ หลังจากที่นั่งฟังมาตั้งแต่เช้า จนถึงตอนนี้นะครับ ตามความเข้าใจของผมจะผิดนะครับ คือด้านผู้ที่ไม่เห็นด้วยบอกว่าจะต้องมีขบวนการเรียนรู้ผมในฐานะที่เป็นเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติจริงๆ ผมอยากจะถามว่าในเมื่อเกษตรกรเค้ามีขบวนการเรียนรู้ของเค้าเองแล้ว แล้วยังมีหน่วยงานไหนที่จะไปเสริมในขบวนการเรียนรู้นี้ด้วย หรือว่าทางฝ่ายผู้ที่ไม่เห็นด้วยจะไปให้ข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการเรียนรู้ที่ไม่เห็นด้วยนี่ ผมว่าก็จะเป็นเรื่องที่ดีนะครับ ผมก็จะได้รับเอาสิ่งที่เค้าว่าไม่เห็นด้วยน่ะเข้าไปพิจารณาดู จากประสบการณ์จริงของเกษตรกรที่ลงมือปฏิบัติว่า ขบวนการเรียนรู้ของผู้ที่ไม่เห็นด้วยน่ะ เค้าให้ผมยังไง ผมลงมือปฏิบัติแล้วมันเป็นไปได้มั้ย แล้วถ้าหากว่าเป็นไปได้นะครับ หลายๆ ฝ่ายที่สัมมนาอยู่ในที่นี้ ผมอยากจะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ถ้าหากว่าเราจะมาร่วมกันสร้างขบวนการเรียนรู้ลงไปให้เกษตรกรที่ปลูกฝ้าย

จริงๆ เลย ตรงนี้ผมว่าจะได้ผลที่ชัดเจน ไม่ต้องมานั่งเถียงกันที่โน่น ที่นี่ ผมอยากจะเสนอแนะว่า ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบว่าเราไปสร้างขบวนการเรียนรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายจริงๆ เลย

อาจารย์สุรวิช: ผมจะฝากคำถามไว้ก่อนนะครับ ผมจะถาม 2 กลุ่ม ฝากคำถามแรกกับคุณเดชากับคุณวิฑูรย์นะครับ คือ อยากจะให้คุณวิฑูรย์กับคุณเดชาช่วยพูดถึงผลในเชิงบวกของ GMOs หรือฝ้ายบีทีก็ได้ที่มีต่อสิทธิมนุษยชน ขณะเดียวกันผมอยากจะรบกวนอาจารย์ทิพย์วดีและคณะนะครับ ให้พูดถึงผลในเชิงลบของ GMOs ที่อาจจะมีต่อสิทธิมนุษยชน คือ เนื่องจากว่าเราพูดกันมาตั้งแต่เช้านะครับว่า เวลาทำอะไรต้องมองให้รอบด้าน แต่ในขณะที่ผ่านมาจาก 2 กลุ่มที่ว่าไม่รวมอาจารย์บรรพตนะครับ เราพูดกันอยู่ด้านเดียว ผมก็เลยอยากจะให้แต่ละท่านที่พูดด้านลบมาพูดด้านบวกบ้าง ท่านที่พูดด้านบวก มาพูดด้านลบบ้าง ดูซิว่าคนกลางที่นั่งอยู่ในที่นี้ จะได้เห็นถึงว่าทุกท่านได้ทำตัวอย่างที่เราต้องการหรือเปล่า คือ มองรอบด้านจริงมั้ย คือ ถ้าท่านเห็นด้านลบแล้วไม่เคยมองด้านบวกเลย น้ำหนักของความคิดเห็นของท่านก็คงจะน้อยในเวทีนี้ ขณะเดียวกันท่านเห็นด้านบวกแล้วไม่เคยเห็นด้านลบเลย ผมก็เกรงว่าเราก็คงจะเชื่อท่านได้น้อยเช่นกัน เชิญคุณวิฑูรย์ครับ

คุณวิฑูรย์: ยินดีครับ คือผมคิดว่าคณะวิจัยนี้คงตระหนักเป็นอย่างดีครับว่า ขณะนี้พื้นที่ปลูกฝ้ายมันเยอะมาก และมีเกษตรกรหลายส่วนที่เกี่ยวข้อง และผมคิดว่าเกษตรกรที่เราได้เชิญมาในวันนี้เนี่ย เป็นกลุ่มซึ่งอยู่ในกระบวนการทดสอบนะครับที่ทางบริษัท ได้ดำเนินการร่วมกับกรมวิชาการนะครับ เพราะฉะนั้นจะมีข้อมูลหรือประสบการณ์อยู่ชุดหนึ่งภายใต้ข้อจำกัดชุดหนึ่ง และก็มีอะไรอีกเยอะแยะนะครับ นี้เป็นพื้นฐาน คุณกวีได้พูดถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าอยากจะให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ ได้ข้อมูลรอบด้าน ครบถ้วน ในการจะทำอะไร ผมคิดอย่างไร ประการแรกคือ ผมคิดว่าชาวบ้านที่ปลูกฝ้ายปีเดียวกันนั้น ควรจะได้ดูชาวบ้านซึ่งปลูกฝ้ายติดต่อกันหลายปีแล้ว ที่เพชรบูรณ์เอง และถ้าจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องนี้นะครับ น่าจะมีใครได้ช่วยนำชาวบ้านกลุ่มนี้ได้แลกเปลี่ยนโดยชาวบ้านที่ อ. ซับขี้ควาย ที่บึงสัมพันธ์ ซึ่งปลูกมา 3-4 ปี แล้วชาวบ้านที่ผมคุยกับเค้าเมื่อเดือนที่แล้วประมาณ 28 คน เค้าบอกว่าปีนี้เค้าไม่แน่ใจเลยว่าปีนี้เค้าจะได้กำไรหรือไม่ แล้วเค้าฉีดยาเยอะมาก แต่ว่ายาอื่น ผมก็มีรายละเอียดอยู่ เพราะนั่นจะมีประโยชน์ที่จะเห็นภาพรวมของเรื่องนี้รอบด้าน ครบถ้วนมากขึ้น

2. กระบวนการเรียนรู้อื่น ผมคิดว่าเรารู้ทั้งรู้กันอยู่ว่ามีความล้มเหลวในเรื่องนี้ อย่างเช่นที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งปลูกมานาน และปลูกเป็นแปลงใหญ่ ถ้าเอาข้อมูลของชาวบ้านของอเมริกาที่ล้มเหลวที่เค้าตัดสินใจปลูกน้อยลงเนี่ย เพราะเหตุไรนะครับ ทั้งฝ้ายบีทีและข้าวโพดบีที ผมคิดว่านั่นจะทำให้ชาวบ้านได้ข้อมูลรอบด้าน ครบถ้วนมากขึ้น ที่จริงมีข้อมูลอื่นๆ อีก ซึ่งเป็นข้อมูลระยะยาว ที่เรา

อาจจะจำเป็นต้องให้ชาวบ้านด้วย เช่น ระยะยาวราคาเมล็ดพันธุ์จะเป็นอย่างไร ถ้าเกิดการผูกขาดจะเป็นอย่างไร รวมทั้งทางเลือกอื่นถ้าหากเค้าจะตัดสินใจไม่ปลูกฝ้าย ไปสู่พืชอื่นควรจะมีอะไรบ้าง มีทางเลือกให้ชาวบ้านได้ตัดสินใจนะ ผมขอฝากไว้ด้วยครับ

เกษตรกร: .....เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ว่าจะให้ไปศึกษาสอบถาม และก็ให้รับข่าวสาร ซึ่งเป็นข้อมูลจากต่างประเทศ ถ้าเป็นระดับเกษตรอย่างพวกผมคงเป็นไปได้ยาก เพราะว่าตื่นเช้าขึ้นมาก็มุ่งหน้าจะไปทำมาหากิน ออกไปสู่ไร่ สู่นา อันนี้ไม่มีเวลาที่จะมานั่งฟังวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็ไม่มีเวลาจะอ่าน และไม่มีที่จะซื้ออ่านด้วยนะครับ ตรงนี้ผมถึงบอกว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ หากผู้ที่ไม่เห็นด้วย ถ้ามีความสามารถหรือมีศักยภาพพอที่จะไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับพวกผมจะได้ไหม ไม่ต้องไปถึงต่างประเทศ อย่างพวกผมที่มาก็พร้อมที่จะน้อมรับกระบวนการเรียนรู้ตรงนี้ว่าสิ่งที่มันไม่ดีนั้น ไม่ดีอย่างไร สำหรับผมอาจจะพอเข้าใจ แต่ว่าเกษตรกรรายอื่นที่เค้าทำต่อๆ ไป ที่ทำฝ้ายกันมาทุกคน ผมเองก็ไม่มีความสามารถไปชี้แจงหรือไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เขาเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่ากลุ่มที่คัดค้านหรือไม่เห็นด้วย ถ้ามีศักยภาพพอที่จะไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ จะร่วมกับหน่วยงานไหนก็ได้ ผมพร้อมที่จะเรียกสมาชิกของกลุ่มผู้ปลูกฝ้ายเข้ามารวบรวม แล้วก็มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ เพราะว่าผมในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นเลขากลุ่มเกษตรกรทำไร่มาประมาณ 20 กว่าปี สมาชิกของผมมีประมาณ 700 กว่าครอบครัว แต่ผมเองนั้นไม่มีศักยภาพพอที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เขารู้ว่า GMOs นั้น ดีหรือไม่ดีอย่างไร นอกจากว่ากระบวนการเรียนรู้เขาจะเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง แล้วเขาก็ลงมือปฏิบัติ แล้วก็ทำด้วยตัวของเขาว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร มีกำไรหรือว่าขาดทุนอย่างไร เขาถึงได้ทำ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะให้ไปดูข่าวสารจากอเมริกาหรือจากที่ไหน มันเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นหากว่าทางผู้คัดค้านสามารถที่จะร่วมกับหน่วยงานไหนก็ได้ ลงไปให้ความรู้เพื่อจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ตรงนี้ได้ ผมว่าน่าจะเป็นการดีครับ ขอบคุณครับ

อาจารย์สุรวิช: ไม่ทราบว่าทางอาจารย์ทิพวดีจะตอบโจทย์ของผมก่อน ว่าผลกระทบในทางลบซึ่งอาจจะเกิดขึ้น

อาจารย์ทิพวดี: ก่อนตอบนะคะ อยากฝากคุณวิฑูรย์กับคุณเดชา ว่าที่เอ่ยว่ามีข้อมูล เอกสาร หนังสืออะไรไม่สำคัญ แต่ว่าจะขอว่าให้คุณเดชากับคุณวิฑูรย์ ช่วยเอาเอกสารนั้นมาให้ดูซะที เพราะประชุมหลายครั้งแล้วที่คุณเอ่ยอย่างนี้แล้ว แต่ว่าก็ยังไม่ได้เห็นเอกสารนั้นซะที เพราะฉะนั้นคุณว่าคุณมีเอกสารนั้นน่ะ ขอเอกสารนั้นมาดูนิดนึงนะคะ เราจะได้ช่วยกันดูว่าเอกสารนั้นมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือเปล่า เพราะฉะนั้นประชุมคราวหน้าคุณเอาเอกสารพวกนั้นมาแจกผู้

เข้าร่วมประชุมเลย เอกสารที่กล่าวว่าด้วงเต่าทอง แมลงช้าง ตายเพราะบีที นะคะ เอาเอกสารนั้นมา โมนาร์ท บัตเตอร์ฟลาย มีคนที่ต่อต้านเยอะๆ เอาเอกสารนั้นมา แล้วคิดว่าเรามานั่งคุยกันโดยมีเอกสารนั้น แล้วก็แจงกันเลยว่าถูกผิดอะไรยังไง อันนั้นข้อนึงนะคะ อีกข้อก็คือว่า ตามความคิดเห็นของตัวเองว่า เราได้เกษตรกรซึ่งเป็นเกษตรกรตัวแทน ซึ่งทั้งปลูกฝ้ายที่ไม่ใช่บีที และปลูกฝ้ายที่ใช่บีที แล้วเค้ามานั่งอยู่ตรงนี้ แล้วเขาว่ามันดี มันเป็นผลดีกับตัวเขา แล้วพวกเรามีสิทธิอะไรที่ไปบอกเค้าว่า ไม่ได้นะ ไม่ให้เค้าใช้นะ ไม่ดีนะ ดิฉันว่ามันไม่ยุติธรรมนะ เพราะว่าเค้าก็ทำทั้งสิ่งที่ไม่ใช่บีที และทั้งสิ่งที่เป็นบีทีมาแล้ว ไม่ใช่ว่าเค้าทำแต่ฝ้ายบีทีแล้วเค้ามาบอก โดยข้อมูลที่เป็นบวกเท่านั้น แต่เค้ามีทั้งข้อมูลที่เป็นบวก เป็นลบ เป็นดำ เป็นขาว เป็นเทา เค้ามีมาแล้วทั้งนั้น ประสบการณ์ผ่านมาเยอะแยะ แล้วทำไมเราจะไม่ฟังเค้าว่าเค้าบอกว่าดี ดิฉันก็ไม่เข้าใจ เกษตรกรคนทำเองมาบอกว่าดีๆ เราก็ยังไปบอกว่าไม่ให้ทำ ไม่ดีๆ ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมเราต้องมาเถียงกัน แล้วอย่างที่อาจารย์บรรพตพูดว่า ยาฆ่าแมลง 100% ตาย ทำไมเราไม่คำนึงถึงความไม่ปลอดภัยตรงนั้น ทำไมพวกคัดค้านถึงได้ละเลยสิ่งนั้นไปว่า ทำไมไม่ไปจี้รัฐบาลไม่ให้ใช้ยาฆ่าแมลง ไม่ใช้ที่ทำให้เกษตรกรตาย ทำให้เค้าแย่ ทำไมเราไม่ไปตรงนั้น ทั้งๆ ที่เรารู้ว่ามัน 100% ไม่ปลอดภัย บีทีนี่เรายังพิสูจน์ไม่ได้เลยว่า 1% ไม่ปลอดภัย จริงมั้ยคะ มีใครพิสูจน์ได้ว่าบีที 1% ไม่ปลอดภัย เรายังไม่มีข้อพิสูจน์เลย แล้วทำไมเราไม่เอา คือ ดิฉันคิดว่ามันไม่ควรจะบอกว่าเอาหรือไม่เอา GMOs เลย เพียงแต่เราเอา GMOs ที่ดีต่างหาก GMOs ไหนที่ดี สิ่งนั้นเราเอา GMOs ไหนที่ไม่ดีเราไม่เอา อย่างที่อาจารย์บรรพตพูดถูก identify ออกมาเลย GMOs อันไหนดี อันไหนไม่ดี แล้วเราก็จะมาคิดกันว่าเราจะใช้ ไม่ใช้ แต่อย่าเพิ่งมาบอกว่า ไม่เอา GMOs อันนี้ขอที่ยังไม่ใช่คำถาม พอดีอาจารย์บรรพตชูมือ จะให้อาจารย์บรรพตก่อนมั้ยคะ

อาจารย์สุรวิช: อาจารย์จักรกฤษณ์จะถามอาจารย์ทิพวดีก่อนครับ

อาจารย์จักรกฤษณ์: คือเมื่อกี้ผมถามคุณวิฑูรย์ พอดีมีคำถามถึงอาจารย์ อาจารย์กำลังจะเสนอให้อนุมัติฝ้ายบีทีเลยใช่มั้ยครับ โดยให้เห็นชอบในความปลอดภัยเลย อย่างนั้นหรือเปล่าครับ ผมคิดว่าสิทธิของปัจเจกก็ดี ของเกษตรกรที่อาจารย์พูดในทางเลือก ผมคิดว่ามัน Override หรือถูก Override ได้โดยรัฐนะครับ รัฐจะต้องเป็นคนที่ควบคุม แล้วก็วางกฎระเบียบ เพื่อให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่จะวางตลาดนั้น มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง ไม่ใช่ว่าประชาชนหรือผู้บริโภคต้องการแล้วเราจะอนุญาตหมด ผมยกตัวอย่างง่ายๆ ก็คือ บั้งไฟที่ระเบิดกันอยู่นะครับ ทำไมรัฐต้องเข้าไปควบคุมทั้งๆ ที่คนอยากจะเล่น อยากจะขาย ก็เพราะว่ามันมีความเสี่ยงอยู่นั่นเอง ทีนี้อยากเรียนถามท่าทีของอาจารย์ว่า อาจารย์เห็นควรให้อนุมัติเลยใช่มั้ยครับ

อาจารย์ทิพวดี: อันนี้ต้องเป็น case by case นะคะ เฉพาะกรณี ถ้าเป็นฝ้ายบีที ในความเห็นของตัวเอง อนุมัติไปเลย ให้เอาเข้ามาปลูกเลย ฝ้ายบีทีนะคะไม่ใช่อย่างอื่น แต่อย่างอื่นต้องพิจารณาเป็นประเด็นไป แต่ฝ้ายบีทีจากที่ตัวเองทำงานมา จากประสบการณ์ ว่าไม่เป็นอันตราย แต่ว่าก็จะเถียงกันว่าไม่เป็นอันตรายต่อคน ก็จะเป็นอันตรายกับด้วงเต่า ไม่เป็นอันตรายกับด้วงเต่า ก็เป็นอันตรายกับแมลงช้าง ไม่เป็นอันตรายกับแมลงช้าง ก็เป็นอันตรายกับอย่างนั้นอย่างนี้ นะคะ

อาจารย์สุรวิช: ผลกระทบเชิงลบของ GMOs ที่อาจจะมีต่อสิทธิมนุษยชน

อาจารย์ทิพวดี: ถ้าผลกระทบเชิงลบ ถ้าคำถามนี้ต่อตัวเองนะคะ ไม่มีเลย แต่ถ้าจะให้เจาะลึกไปอีกนิด ว่าเรากังวล นิดหน่อยในแง่นักวิชาการ ต่อสิทธิมนุษยชนของเกษตรกร ก็คือเรากังวลว่าถ้าคุณใช้ฝ้ายบีทีไปนานๆ แมลงจะต้านทานต่อฝ้ายบีที แล้วถึงตรงนั้นคุณอาจจะมาว่านักวิชาการได้ว่า เห็นไหมเอาฝ้ายบีทีมาให้ผมใช้แล้วแมลงเกิดความต้านทาน ตรงนั้นอาจจะมีโอกาสที่จะเกิดขึ้น ถ้าเผื่อว่าเราใช้ไม่ถูกต้อง แต่ว่านักวิชาการเค้ามีวิธีการว่า การใช้ฝ้ายบีทีไม่เหมือนกับการใช้ฝ้ายอย่างอื่นทั่วๆ ไป หรือการปลูกพืชอื่นทั่วไป เค้าก็จะมีวิธีการให้คุณ ว่าปลูกอย่างนี้ๆ นะ เพื่อให้ความต้องการที่ดี

อาจารย์สุรวิช: อาจารย์ครับ ที่อาจารย์ว่าไม่มีผลกระทบเชิงลบเลย หมายถึงเฉพาะตัวฝ้ายบีทีใช่มั้ยครับ ถ้าสมมติเป็นข้าวโพดบีทีล่ะครับ

อาจารย์ทิพวดี: ข้าวโพดบีที ผลเชิงลบในแง่ไหนล่ะคะ

อาจารย์สุรวิช: สิทธิมนุษยชนครับ ที่อาจารย์คิดว่าน่าจะมี หรืออาจจะมีเกิดขึ้นได้ อย่างเช่น สิทธิมนุษยชนมีหลายอย่าง ในเรื่องของสุขภาพอนามัย การมีชีวิตอยู่ สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศน์ ความหลากหลายทางชีวภาพ อาจารย์คิดว่าอาจจะมีผลกระทบมั้ยครับ ถ้าเป็นข้าวโพดบีที คือผมจะเน้นว่าใช้บีทียีนเหมือนเดิม

อาจารย์ทิพวดี: ถ้าเน้นว่าใช้ยีนบีทีเหมือนเดิม ไม่คิดว่ามีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน แต่อย่างที่บอกเมื่อกี้ว่ามีข้อกังวลอยู่นิดเดียวว่ามันอาจจะมีโอกาสที่จะสร้างความต้านทาน

อาจารย์บรรพต: ที่คุยกันอยู่นี่ อย่าเพิ่งจับผมไปฝ่ายเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เมื่อกี้นี้พูดกันถึงเรื่องขบวนการเรียนรู้ ผมเป็นนักส่งเสริมมานานนะครับ ขบวนการเรียนรู้นี่เราอย่าไปสอนนะครับ ที่คุณ

กวีพูดถึง เกษตรกรเค้าเรียนรู้ทุกอย่าง ผมเองเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องฝ้ายขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เค้าให้ปลูกแค่หมื่นห้าพันไร่ ปลูกซะ 150 พันไร่ นะครับในเวียดนาม แต่ถ้าผมลงไปทำเอง ทำไม่ได้หรอก เพราะฉะนั้นขบวนการเรียนรู้เนี่ย เกษตรกรเค้าเรียนรู้ของเค้า ผมไม่เชื่อว่าจะมีองค์การอิสระหรือมีองค์การหน่วยไหนสามารถที่จะไปช่วยสอนเขาได้แล้วนอกจากฝ่ายงานส่งเสริม ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมซึ่งเรามีอยู่เยอะน่าที่จะดึงเรื่องประเด็นของ GMOs เข้ามาอยู่ในแผนงานในการที่จะไปคุยกับเกษตรกรซึ่งยังไม่ได้เริ่ม แต่ผมเริ่มกระซิบคนทางส่งเสริมให้ทำเรื่องของการเรียนรู้ แต่ที่ซ่อนเร้นกับการเรียนรู้ คือ การรับรู้ครับคุณกวีครับ ที่คุณกวีพูดถึงผมฟังแล้วเป็นการรับรู้ เราจะรับรู้จากเกษตรกรยังไงเนี่ย ไม่เหมือนกันนะครับในแต่ละคน หรือเราพูดไปแล้ว เกษตรกร 10 คน จะรับรู้จากเราอย่างไรเนี่ย เรื่องเดียวกันไม่เหมือนกัน อันนี้เป็นเรื่องที่ยุ่งที่สุดนะครับในการขบปัญหา ถ้าผมจะมองช่วยอาจารย์ทิพวดี เรื่องความปลอดภัย อย่างฝ้าย GMOs ซึ่งจริงๆ เราเรียกไม่ถูก จริงๆ ควรจะเรียก ทรานส จีนิค ค้อตตอน ไม่ใช่ฝ้าย GMOs แต่เราเรียกเป็นภาษาแสลง ผมเคยถามเค้าว่ากลัวอะไร ถ้าสมมติว่าผมเป็นฝ่ายโปร เค้าบอกว่าเค้ากลัวบีที ว่าคุณรู้จักบีทีมามากน้อยแค่ไหน บีทีทุกตัวที่เรามาใช้นี่ปลอดภัยกับมนุษย์ครับ และโชคดีผมเอาอันนี้มาด้วย ผมพูดอย่างที่อาจารย์ต้องมี reference นี่พิมพ์ตั้งแต่ปี 1989 เป็นสรุปที่เคยมีการฟ้องร้องเรื่องของ บาซิลัสเหมือนกันแต่เป็นตัวโพรพิลี่ นานมาแล้ว แล้วคนที่ถูกฟ้องร้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่ฟ้องร้องว่า ใช้โพรพิลี่ไปแล้ว ทำให้ไก่เค้าเป็นง่อยบ้าง ตายบ้าง เพราะฉะนั้นไปกลัวอะไรในตัวฝ้าย กลัวบีทีใช่มั้ย แต่บีทีพิสูจน์แล้วว่า ถูกต้อง ปลอดภัย ล่าสุดเพิ่งออกมาจากครอส อัมมัน บอกว่า การที่นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลัวว่าฝ้ายบีทีไปถึงจะไปผสมข้ามกับพันธุ์ป่าอะไรทั้งหลาย ฝ้ายเรามีประมาณ 76 สปีชี่ ที่ปลูกจริงๆ มีแค่ 4 ก็ยังเคยไปผสมข้ามกับอาโบเลี่ยมเลย แล้วที่เราต้านทานนี่ก็เป็นการต้านทานเพื่อเป็นการติเพื่อก่อเยอะ ที่ฮาวายนี่เพอเบเซี่ยม ฝ้ายที่เราปลูกเป็นวัชพืชนะครับ เพราะเราไปทดลองปลูกแล้วมันไม่คุ้มผลเราเลยเลิก กลายเป็นวัชพืช แต่มีฝ้ายพื้นเมืองคือ โทเมนโทซั่ม ซึ่ง USDA ห้ามทดสอบฝ้ายบีทีในฮาวาย เหตุผลอ้างว่า กลัวมันจะไปผสมข้ามกับโทเมนโทซั่มซึ่งมันมีสีน้ำตาล แล้วเอกสารล่าสุด การที่จะไปผสมข้ามมันไม่เกิดขึ้น เมื่อเช้าผมเพิ่งบอกมอนซานโต้ ฝ้ายบีทีไม่ใช่ฝ้ายเทวดา คือ

1. การที่จะต้านทานหนอน ความคงที่ของการต้านทานจะอยู่นานมากแค่ไหน
2. ภาพลบของฝ้ายบีที

คุณกวีอย่าเพิ่งไปเชื่อ ตอนนี้มันอาจจะดีจริง แต่ซักปีหน้าอาจจะไม่ดี ผมนี่เป็นกรรมการคนหนึ่งที่ถูกเค้าไล่ออก กรรมการที่จะพิจารณาปลูกฝ้ายทดแทนการนำเข้า เราปลูกฝ้ายไม่เกิน 5% ของความต้องการของอุตสาหกรรมสิ่งทอ นโยบายผมเสนอในสมัยนั้น เลิกปลูกฝ้ายเถอะ ไปปลูกอย่างอื่นดีกว่า ทำไมเราไม่ไปซื้อฝ้ายถูกๆ เข้ามา แต่คุณกวีบอกว่ามันเป็นพืชที่ดี ผมเห็นด้วย สำหรับชาวบ้านเหล่ากสิกรที่มีอยู่จะหาพืชอื่นที่ได้เงินเป็น cash เข้ามาเท่าฝ้ายไม่มี ถั่วเขียวก็สู้ไม่ได้ แต่อย่า

มาพูดว่าจะสามารถทดแทนการนำเข้าได้ แล้วนโยบาย ตอนนี้เราพยายามจะให้ปลูกกันให้ได้ 2 แสนไร่ต่อปี ทั้งประเทศ

ผมว่าสิ่งที่จะให้ดีคือ เราต้องรับฟังความเห็นทุกฝ่าย แล้วก็ลอมชอมกันในเรื่องความเห็น วัตถุประสงค์คือ ต้องการจะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แต่ว่าแต่ละฝ่ายจะไปรับรู้ ไปแปล อันนี้เราไม่ทราบ แล้วผมอยากจะเห็นว่า พวกเราไม่ว่าจะฝ่ายไหน ควรจะหันหน้าเข้าหากัน แต่ว่าขบวนการแนวทางเราไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนมีความหวังดีต่อประเทศทั้งนั้น

อาจารย์สุรวิช: ทีมวิจัยอยากจะทราบความคิดเห็นส่วนตัวนะครับ อาจารย์พูดประเด็นหนึ่งว่าตอนที่อาจารย์เป็นกรรมการฝ่ายนะครับ ว่าไม่น่าจะปลูก เสร็จแล้วอาจารย์ก็พูดทำนองว่าตอนนี้ให้ซื้อออกมาซิ ว่าพืชแปลงพันธุ์ทางพันธุศาสตร์มีอะไรมันไม่ดี ฟังดูแล้วสรุปว่า ถ้าจะเอาฝ้ายเข้า ในทัศนะของอาจารย์ ไม่ใช่กรรมการชุดใหญ่นะครับ อาจารย์คิดว่าน่าจะให้นำเข้าฝ้ายบีทีได้ไหม

อาจารย์บรรพต: ให้นำเข้า แต่ไม่ใช่วิธีการที่เค้านำเข้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือนำเข้ามาโดยที่ไม่มีการบอกกล่าวเลย ที่เค้าไม่บอกกล่าวกันเลยเพราะว่าไม่รู้ว่าในขณะนั้นเราได้เริ่มมีประกาศใช้ในฉบับที่ 2 ตาม พรบ. กักพืช 2507 ว่าห้ามพืช 40 ชนิด ที่ทราบว่ามีการตัดแต่งทางพันธุกรรมเป็นพืชต้องห้าม จะเข้ามาต้องขออนุญาต ฝ้ายบีทีนี่มอนซานโต้เอาเข้ามาหลังจากนั้นแล้ว โดยขอเข้ามาทางกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่หาของให้เกษตรกรนำไปใช้ แล้วเขาก็ไม่รู้ว่า ต้องมีการนำเข้า ผู้ที่ไม่รู้ว่ามีกฎหมายห้ามนำเข้าก็ประกอบด้วยรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตร อดีตปลัดกระทรวงเกษตร แต่พวกนี้ไม่ตระหนักว่าได้มีประกาศนี้ออกมาแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อมอนซานโต้ขอให้ทางกรมส่งเสริมการเกษตร แต่เผอิญเรารับรู้โดยหู ว่าได้มีพวกนี้เข้ามาแล้ว เราก็ต้องบอกกันโดยปาก ไม่ใช่โดยอักษรนะครับ ทั้งมอนซานโต้และกรมส่งเสริมก็ได้เข้าไปขออนุญาต สมัยก่อนพี่วิจิตรเป็นอธิบดีอยู่ พี่วิจิตรก็อนุญาต แถมตอนอนุญาตไม่รู้จะทำยังไง กรมวิชาการก็ไม่รู้จะทำยังไง มาถามกรรมการของเรา แถมเร่งด้วยขอให้ทันฤดูปลูก ในที่สุดเราก็ recommend เราเสนอมาว่าทางกรมวิชาการเกษตรว่าน่าจะอนุญาตมีการนำเข้าเพื่อการทดสอบเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการค้า แล้วเรายัง offer ที่ปากช่อง แต่เค้าไม่เอา จนในที่สุดก็มาลงของกรมวิชาการเกษตรจนได้ เพราะฉะนั้นในขั้นตอนที่เค้าเข้ามามันไม่ถูกอยู่แล้ว แต่ถ้าเค้าเข้ามาให้ถูก หรืออีกอันหนึ่ง ข้าวโพดครับ ขอเข้ามาวันเดียววันที่ 24 มกราคม 1999 ขอ 3 เรื่อง คาร์กิลขอเอาบีที คอร์น เข้านะครับ มอนซานโต้ขอทั้งฝ้ายและข้าวโพดทนสารกำจัดวัชพืชเข้ามาวันเดียวกัน 3 เรื่อง แต่ตอนหลัง หลังจาก 24 มกราคม 1999 แล้ว คาร์กิลมอนซานโต้ขอซื้อคาร์กิล ตอนนี้มอนซานโต้ขออนุญาตให้คาร์กิลอยู่ในตัว ทีนี้เมื่อเข้ามาแล้วเค้าก็มีกรรมการ เราบอกว่าถ้าเอกชนจะทำต้องมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปประกบ บางฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยเคยโจมตีประธานที่ควรจะตรวจสอบภาค

สนาม คือ นายบรรพต แต่ผมบอกว่าผมเป็นหน่วยงานของรัฐ ผมไม่รู้ ไม่เกี่ยว ไม่สน ผมบอกมอนซานโต้โดยที่เค้าไม่รู้ว่าผมเป็นใคร ในที่สุดก็ไปดึงเข้ามา แต่เวลาดึงเข้ามากรรมการเค้าก็มีพร้อมเราดึงจากหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานด้วย มหิดลก็มี ส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง อย. ก็มี เราเชื่อว่าเราทำงานด้วยความโปร่งใสพอสมควร แต่คนที่ไม่ได้อยู่ในกระบวนการตลอดอาจจะต่อว่า แต่รับประกันว่าในหลายส่วนที่ผมเข้าไปเกี่ยวข้องว่า เรามีความโปร่งใสมากทีเดียวในเรื่องของการตรวจสอบ ไม่ทราบว่าคุณกวีจะโต้แย้งกับผมหรือเปล่า อย่าไปเชื่อ

อาจารย์วิชัย: ผมฟังแล้วผมก็สรุปเอาเองนะครับ ไม่ทราบว่าผมสรุปได้ถูกต้องหรือไม่นะครับ ฟังจากอาจารย์บรรพตและคุณกวี และคุณเดชา แล้วรู้สึกว่า ประเด็นเรื่องของ GMOs คงไม่ได้โต้เถียงกันตอนนี้ในเรื่องของสิทธิมนุษยชน ว่าจะดีหรือไม่ มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนแล้วมันทำให้เราห่วงใย แต่สิ่งที่เราห่วงกัน ก็คือว่า กระบวนการนำเข้าต่างหาก ที่มันไม่ถูกต้อง แล้วที่เป็นปัญหาขึ้นมาว่า กระบวนการและวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ในการทดสอบต่างหาก ผมสรุปได้อย่างนั้นนะฮะ มันเลยทำให้เกิดปัญหาขึ้นมา ประเด็นที่ 2 ก็คือว่า เท่าที่ฟังๆ นะฮะ ส่วนใหญ่จะห่วงกันนิดเดียวในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ในเรื่องของการดื้อยา ในเรื่องของอนาคตซึ่งยังไม่แน่นอนว่ามันจะเกิดขึ้นได้มากน้อยแค่ไหน แต่สิ่งหนึ่งที่เรายังไม่ได้ตอบคำถามก็คือว่า การพึ่งพิงผลิตภัณฑ์หรือผลิตผล หรือตัวเมล็ดพันธุ์ของฝ้าย มันจะมีอยู่ต่อไปหรือไม่ สำหรับผมคิดว่า ถ้าหากว่าฝ้ายบีทีไม่ได้กระทบถึงส่วนอื่นๆ เลย ห่วงอย่างเดียวคือ เรื่องสิ่งแวดล้อม ถ้าหากว่าทางวิทยาศาสตร์สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่ามันปลอดภัยจริงๆ ในเรื่องของการพึ่งพิงนะครับ เนื่องจากมันเกี่ยวพันกับระบบเศรษฐกิจโลก เรื่องของการค้า มันเป็นไปได้หรือไม่ว่า ถ้าหากเราไม่พัฒนาขึ้นเองโดยที่เราปิดมันเสียเลย ก็จะไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีภายในบ้านเรา ซึ่งผมมองตรงนี้ 1. ก็คือว่าถ้าหากเราปิดเสียเลย เราไม่ยอมรับ ปฏิเสธมันเสียตั้งแต่ต้น จะทำให้เราไม่พัฒนา ซึ่งผลเสียก็คือว่า เกษตรกรซึ่งเค้าอาจจะมีทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรืออาจจะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเค้าให้ดีขึ้นเพื่อที่จะไม่ต้องเสี่ยงกับยารักษาโรค เพื่อไม่ต้องเสี่ยงกับเรื่องของความยากจน ผลิตผลอะไรต่างๆ รวมทั้งอะไรก็แล้วแต่ซึ่งตอนนี้เรายังไม่ได้คุยกันในประเด็นนี้

อาจารย์สุรวิช: นิดนึงนะครับ ผมเกรงว่าอาจารย์วิชัยจะสรุปคลาดเคลื่อนในประเด็นที่ 2 เพราะเมื่อกี้นี้ดูเหมือนว่าเราจะพูดกันแล้ว ซึ่งคุณเดชาก็รับแล้วว่าการทำงานวิจัยทางด้าน GMOs นั้นควรให้ดำเนินการต่อไป แต่ไม่ให้เอาออกสู่แปลงภายนอก ณ เวลาปัจจุบัน ประสงค์จะให้รอไว้ก่อนเพราะฉะนั้นความพร้อม คุณเดชาเองก็เห็นด้วยที่เมืองไทยควรจะมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการหายีนก็ดี การถ่ายยีนก็ได้ การสร้างพืชแปลงพันธุ์ก็ดี ให้ไว้ก่อน แต่ว่าอย่าเพิ่งเอาลงแปลง ผมคิดว่าไม่ตรงกับที่อาจารย์สรุป

อาจารย์บรรพต: จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความปลอดภัย ต้องระบุให้ครบวงจร

คุณสมจิตร: พอดีอาจารย์บรรพตได้พูดถึงกระบวนการที่นำเมล็ดพันธุ์เข้ามาทดลองในเมืองไทย โดยที่อาจจะทำให้ คือจริงๆ อยากจะเรียนในที่ประชุมว่า ถ้ามีข้อสงสัยทางด้านนี้ ทางเรามีวิดีโอเทป จัดรายการโดยช่อง 11 ได้เชิญเจ้าหน้าที่ทางกรมวิชาการเกษตร คือ คุณวิชา เป็นเจ้าหน้าที่รุ่นแรกที่ทำวิจัยเรื่องฝ้ายบีที คุณวิชาได้ประกาศในการสัมมนาครั้งนั้นว่า มอนซานโต้ได้เดินเข้ามาอย่างสะอาดทุกขั้นตอน หมายความว่า ถ้าเราจะทดสอบเมล็ดพันธุ์อะไรก็ตาม เราจะต้องขออนุญาตตามขั้นตอน โดยมีหลักฐานอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรถึงจะเอาเข้ามา คือ ดิฉันพูดตรงนี้มันอาจจะเป็นนามธรรมไป แต่ถ้าต้องการหลักฐาน ยินดีนะคะ คือวิดีโอเทปอัดแจกได้ถ้าต้องการ อย่างหนึ่งอยากจะบอกตรงๆ ว่า มอนซานโต้เอง เปิดดำเนินการมาแล้วปีหน้าจะครบ 100 ปี ถ้าบริษัทมีนิสัยตุกติก หรือว่าไม่ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค หรือพยายามกระทำการใดๆ ที่เป็นการส่อว่าเราไม่เคารพกฎของประเทศนั้นๆ ที่เราทำการค้า เราก็คงจะอยู่ไม่ได้ ดิฉันมั่นใจว่า เราทำทุกขั้นตอนตามที่รัฐบาลและกระบวนการทุกอย่างต้องการ ท่านจะให้ทดสอบกี่ครั้ง ให้ทำอะไร เราทำตาม process ทุกอย่าง นี่คือสิ่งที่อยากจะชี้แจงค่ะ ในเรื่องที่พูดถึงการพึ่งพิงเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ คือเท่าที่ดิฉันฟังมาทั้งหมดวันนี้ คือรู้สึกเห็นใจประเทศไทยนะคะ คือถ้าให้เลือกเกิดใหม่ มอนซานโต้อยากเกิดเป็นบริษัทของประเทศไทย ของคนไทย ทำโดยประเทศไทย เราคิดว่าเทคโนโลยีตัวนี้มันน่าจะไปได้เร็วกว่านี้ ถ้าไม่ได้ทำโดยบริษัทต่างชาติ แต่อยากจะบอกที่ประชุมทุกท่านว่าถ้าเราไม่พยายามที่จะพัฒนาโดยการที่จะเรียนรู้สิ่งที่เค้าเก่งกว่าเรา แล้วเราเรียนรู้แล้วมาพัฒนาของเราเอง เหมือนที่จีนทำ จีนตอนแรกๆ ก็กลัว แล้วก็พยายามที่จะเปิดตัวเองว่าดีอย่างไร เค้าศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกัน เสร็จแล้วตอนนี้เค้าสามารถยืนด้วยขาของตัวเองได้ อันนี้ต่างหากคือสิ่งที่เราอยากเห็นเมืองไทยเป็นแบบนั้น ไม่ใช่ว่าเราจะเป็นทาสของอเมริกัน แล้วก็ทำทุกอย่างที่เค้าอยากให้เราทำ การที่จะเอาเทคโนโลยีตัวหนึ่งมาที่เมืองไทย เราต้องดูว่านั่นคือเหมาะสมกับเมืองไทย แล้วเอามาแล้วช่วยพัฒนาประเทศหรือช่วยทำอะไรให้กับเค้าได้บ้าง ไม่ใช่ต้องการอยากจะได้อย่างเดียว ถ้าบริษัทใดต้องการอยากจะได้อย่างเดียว คงอยู่ไม่ได้

คุณบัณฑูร: ในช่วงเช้าที่อาจารย์วิชัยพูดนะครับ เราพยายามดูในแง่มุมของสิทธิมนุษยชนในหลายๆ มิตินะครับ หลายๆ ประเภท สิทธิในสิ่งแวดล้อม สิทธิในสุขภาพ สิทธิในพันธุกรรม สิทธิในชุมชน ทีนี้เรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ยากอยู่แล้ว เพราะว่ายังมีข้อถกเถียงในทางวิชาการ ยังไม่เป็นที่ยอมรับทางสากลในทุกๆ ประเด็น เราก็จับเอา 2 เรื่องนี้ มานั่งดูกันอีกว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับเรื่องของ GMOs ซึ่งเน้นย้ำว่าเราคุยเฉพาะเรื่องฝ้ายบีที เพราะถ้าคุยกันเรื่องของ Soy bean มันก็

จะเป็นเรื่องต่างออกไป เราคุยกันในประเด็นที่มีเรื่องที่เกี่ยวพันกันรอบด้าน ทั้งเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพ เกี่ยวข้องกับเรื่องการค้าระหว่างประเทศ ถามถึงนโยบายวิจัยและพัฒนา ประเด็นทางด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ศาสนา ความน่าเชื่อถือในองค์กรในกระบวนการภาครัฐ ผลประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ใครจะได้รับผลประโยชน์จากเทคโนโลยี

เกษตกรกรจะได้มั้ย คือ จริงๆ แล้วบริษัทข้ามชาติได้ไป สองเรื่องมันมาเกี่ยวกัน ผมว่ามันเลยยิ่งทำให้ความสับสนเพิ่มขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นต่างๆ ที่เราพูดกัน ผมคิดว่าเราก็พอที่จะแบ่งแยก อย่างที่เรียนนะครับ ไม่ใช่ข้อสรุปนะครับ เป็นความคิดเห็นของผม มองทีละด้าน ผมคิดว่านี่เป็นข้อมูลจากฝ่ายเกษตรกรเป็นหลักนะครับ มองในแง่ผลบวกจากฝ่ายบีที มีผลดีในแง่การลดการใช้สารเคมี ผลต่อสุขภาพของเกษตรซึ่งใช้สารเคมีน้อยลง ซึ่งผมคิดว่าถ้าอย่างนั้นอาจจะส่งผลต่อผู้บริโภคด้วยถ้าเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ต้องบริโภค ผลดีในแง่เศรษฐกิจต่อเกษตรกร ลดต้นทุน นี่คือผลที่อาจจะเป็นเสริมในทางบวกต่อในแง่ของสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้าน คือ สิทธิในสิ่งแวดล้อม ในสุขภาพ ในเชิงเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ก็มีคำถามจากข้อมูลตรงนั้นว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร ครบถ้วนรอบด้านหรือไม่ ซึ่งตรงนั้นก็เป็นประเด็นในเรื่องสิทธิในข้อมูล มีการตั้งคำถามว่าข้อมูลตรงนี้เป็นเพียงแค่ข้อมูลเพียงแค่ช่วงระยะสั้น แค่ปีเดียวเท่านั้น ถ้าดูพิจารณาผลกระทบในระยะยาว สิ่งนี้อาจจะไม่เป็นในภาพนี้ก็ได้ อาจจะเป็นข้อมูลอีกชุดหนึ่งที่ต่างออกไป และยังมีการตั้งคำถามต่อเนื่องไปถึงความน่าเชื่อถือต่อกระบวนการภาครัฐ การดูแลเรื่องความปลอดภัยในชีวภาพ เรื่องกระบวนการทดสอบในทางวิชาการ เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค วิจารณ์ถึงว่าองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพในขณะนี้ยังไม่เพียงพอ และพูดถึงประเด็นคนที่ได้ประโยชน์จากเทคโนโลยีชีวภาพ ทั้งหมดนี้คือคำถามต่อผลในเชิงบวก ที่มอง ในทางกลับกันกลุ่มที่มองว่าตัวฝ่ายบีทีเกิดผลกระทบในทางลบต่อสิทธิมนุษยชน ก็มองในทางที่ตรงกันข้าม แต่ในหัวข้อเดียวกัน ในสิทธิในสิ่งแวดล้อม ตั้งคำถามถึงผลกระทบต่อแมลงที่เป็นประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพ เรื่องสุขภาพ พอดีบ้านเรามีการบริโภคฝ้าย รวมถึงเรื่องแมลงที่กินฝ้ายมันจะนำยีนต่อเนื่องถ่ายทอดไปด้วยหรือเปล่า ผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจก็คือ จริงๆ แล้ว ผมว่าคนที่ได้ประโยชน์ไป เกษตรกรเป็นส่วนน้อย คนที่ตักตวงไปจริงๆ คือบริษัทข้ามชาติ ทีนี้ประเด็นที่อาจารย์วิชัยถามถึง ผมว่าเมื่อเช้ามีการพูดถึงนะครับ ผลกระทบในเชิงลบ คือ ฝ้ายบีทีไม่ได้มาเฉพาะตัว product ติดเอาสิทธิบัตรมาด้วย เพราะฉะนั้นในตัวพ่วงนี้ มีผลกระทบต่อสิทธิในทางพันธุกรรม สิทธิในการพัฒนา สิทธิในการกำหนดตนเอง รวมทั้งสิทธิที่ได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม ความเป็นธรรมจากระเบียบโลก ซึ่งในที่นี้ผมเข้าใจว่าเป็นเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญาคือ ระเบียบโลกใหม่ที่พยายามสร้างมาตรฐานให้ทุกๆ ประเทศมีเหมือนกัน ในข้อเสนอในฟากนี้ ก็มีคำถามเช่นเดียวกันว่า สิ่งที่พูดมาเหล่านี้ยังไม่มีข้อสรุป ข้อยืนยัน ที่ทุกฝ่ายเป็นที่ยอมรับ ถามถึงระยะเวลาที่บอกว่าระยะเวลาที่พิสูจน์ก็เป็นช่วงสั้นๆ เหมือนกัน มันก็ต้องการระยะเวลาที่ยาวเหมือนกัน อันนี้เป็นคำ

ถามส่วนตัวของผมนะครับ และในขณะนี้ที่รัฐห้ามปลูก เหตุผลที่รัฐเอามาอ้างโดยดูเหตุผลตรงเหล่านี้ ผมถามว่ามันเหตุผลเพียงพอหรือไม่ต่อการที่รัฐจะใช้อำนาจกฎหมายที่มีอยู่ไปแทรกแซงสิทธิของประชาชน อย่างอาจารย์จักรกฤษณ์พูดเมื่อเช้านะครับว่า แน่นอนรัฐมีสิทธิที่จะไปแทรกแซงสิทธิในการพัฒนาของประชาชน แต่คำถามที่ตามมาคือ รัฐใช้เหตุผลอย่างไร เพียงพอหรือไม่ มีบรรทัดฐานเพียงพอหรือไม่ ในส่วนที่ต่อเนื่องมาในสิทธิมนุษยชน ผมก็ถามถึงสิทธิในการพัฒนาของคนที่อยากปลูกฝ้ายบีที สิทธิทางเสรีภาพ ทางวิชาการของนักวิชาการที่จะทำงานวิจัยต่างๆ เหล่านี้ สิทธิชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ผมคิดว่ายังไม่มีใครพูดตัดลงไปนะครับ ประเด็นที่เกี่ยวข้องผมคิดว่าต้องคุยพ่วงไปด้วย มีการนำเสนอถึงว่าเราควรดูทางเลือกในการพัฒนาถ้าจะไม่ใช้ GMOs ทางเลือกทั้งในแง่ของทางเทคนิค ยังมีเทคนิคอื่นมั้ยที่จะกำจัด ควบคุมศัตรูฝ้าย หรือแม้แต่ทางเลือกในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากเกษตรเชิงเดี่ยว ไปสู่ระบบเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งพูดถึงงานวิจัยที่มีอาจารย์ธันวา สถาบันของผมเองได้จัดจ้าง และก็บอกว่าในทางเศรษฐศาสตร์มันไปได้ ดีกว่าเกษตรกระแสหลัก มีระยะเวลาบอกไว้กี่ปี คำถามใหญ่ๆ อีกอันก็คือกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร NGOs นักวิชาการในการตัดสินใจในระดับนโยบาย นั่นคือประเด็นที่ต้องมองคู่กันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดทั้งสองฟาก หรือว่าที่เราคุยๆ กันมา ผมพยายามจับสาระประเด็นอย่างที่เรียนนะครับ ไม่ใช่ข้อสรุปจากเวทีนี้นะครับ เป็นความเห็นส่วนตัวที่ผมพยายามตาม และก็ตอบคำถามจากอาจารย์สุรวิชที่ว่า ผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อสิทธิมนุษยชนมันเป็นยังไงบ้าง

อาจารย์บรรพต: ตอนนี้เราพูดถึงฝ้ายบีทีที่มอนซานโต้เอาเข้ามา วันนี้บรรพตจะท้าฝ้ายบีทีขึ้นมาในประเทศไทยเป็นการค้าครับ เราพูดกันถึงในเรื่องจะนำเข้ามาจากต่างประเทศ แต่ถ้าเราจะพัฒนากันในประเทศขึ้นมาบ้างละ มีกฎหมายฉบับไหนจะมาห้ามเราได้ ก็เป็นสิทธิมนุษยชนของนักวิชาการอย่างผมเหมือนกันที่จะทำ เรามีพืชอีกหลายชนิดที่เรามีความสามารถโดยบรรดานักวิชาการของเรา ที่จะผลิตขึ้นมาเป็นพวก transgenic แล้วปลูกในประเทศเรา แล้วเราก็ไม่สนใจว่าอย่างเดียวกันกับต่างประเทศก็มี เราก็ผลิตได้

อาจารย์สุรวิช: ก็ดีครับ อาจารย์บรรพตก็พยายามชี้ให้เห็นว่า องค์กรของรัฐบางองค์กรซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เลือกที่จะประกาศระเบียบแนวทางการปฏิบัติ มากกว่าที่จะพยายามร่างกฎหมายออกมา เพราะอันนี้เป็นปุจฉาที่ผมถามกรมวิชาการเกษตรว่า ผมทำ transgenic ทำพืชตัดแต่งสารพันธุกรรมอยู่ ผมไม่เห็นจะต้องแจ้งใคร จะต้องปฏิบัติตามอย่างไร แล้วใครจะมาทำอะไรกับผม อันนี้ก็เห็นด้วยนะครับที่อาจารย์ชี้ให้เห็นว่าองค์กรของรัฐซึ่งพยายามเหลือเกินในเชิงนโยบาย ผลักดันงานวิจัยด้านนี้จนมองไม่เห็นผลกระทบเชิงลบ ผมถึงได้บอกเมื่อกี้นี้ว่า ถ้าเรามอง

ด้านเดียวไม่ได้ มันต้องมองด้านบวกและลบ เทคโนโลยีนั้นทุกคนยอมรับว่ามีประโยชน์มหาศาล แต่ต้องใช้อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เลือกสรร คัดสรร อาจารย์เสน่ห์บอกต้องคัดสรรมาใช้ แต่หน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมกลับไม่สนใจ คุณวิฑูรย์เริ่มที่จะตอบคำถามผมแล้วครับ

คุณวิฑูรย์: ก่อนตอบคำถาม ผมจะเติมประเด็นที่คุณบัณฑูรย์ยังไม่ได้พูดถึงก็คือ สิทธิของเกษตรกรในทรัพยากรพันธุกรรมในทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งที่จริงสิทธินี้ถูกรองรับโดยกฎหมายระหว่างประเทศ โดยข้อต่อรองระหว่างประเทศ และแม้กระทั่งในกฎหมายภายในประเทศเองก็ตาม ซึ่งได้เริ่มต้นไว้บ้างพอสมควร ในกรณีเรื่อง GMOs ที่ชัดเจนที่สุด ที่ท่านอาจารย์บรรพตพูดถึง คือ การเกิดการแพร่กระจายของพันธุกรรมของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปสู่พืชปลูก ซึ่งชาวบ้านเป็นคนควบคุมอยู่ ไม่ว่าฝ้ายนั้นพื้นเมืองขนาดไหนก็ตาม หรือข้าวโพดพื้นเมืองก็ตาม ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญและร้ายแรงมาก ยกตัวอย่างที่ชัดเจนมาก ก็คือเรื่อง ยีน round-up ready จากข้าวโพดหรือฝ้ายก็ตาม ผสมไปสู่ข้าวโพดพื้นเมือง และเป็นการบีบบังคับให้ชาวบ้านต้องใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัท โดยที่ชาวบ้านไม่มีทางเลือก ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก แล้วตรงนี้ที่จริงเป็นสิทธิของชาวบ้านที่จะสามารถปกป้องหรือรัฐจะต้องมาคุ้มครองตรงนี้ ขณะนี้เราไม่มีมาตรการใดๆ เลยนะครับ ที่จะทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิหรือคุ้มครองประโยชน์ หรือระวังผลกระทบซึ่งจะเกิดขึ้นจากกรณีนี้ ยกตัวอย่างเช่น คณะลูกขุนที่อังกฤษถึงกับตัดสินให้คณะของกรีนพีซ 28 คน ที่บุกเข้าไปทำลายแปลงทดลองข้าวโพดบีที ให้ถือว่าไม่มีความผิด ถือว่าเค้าได้พยายามปกป้องพันธุกรรมพื้นเมือง ความหลากหลายทางชีวภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งๆ ที่ไปทำลายแปลงทดลองซึ่งที่เป็นของเอกชนด้วยซ้ำไป นี่คือฐานอันหนึ่งที่สำคัญ ในสังคมไทยเราซึ่งเป็นสังคมเกษตรสังคมซึ่งมีหลากหลายไม่ได้มีการพัฒนาประเด็นนี้ขึ้นมาเลย ผมคิดว่าถ้าหากเราจะมีข้อดีอะไรที่ชาวบ้านจะได้เรียนรู้บ้างเกี่ยวกับเรื่อง GMOs ก็คือชาวบ้านจะได้บทเรียนเรื่องนี้เอง ท้ายที่สุดถ้าสมมติว่ารัฐบาลประกาศให้ฝ้ายบีทีเป็นพืชที่ปลูกได้ถูกกฎหมาย เราปล่อยให้ชาวบ้านหรือสังคมไทยจะได้เรียนรู้เองว่าจริงๆ ที่เราคิดว่ามันมีข้อดีมากมายนั้น จริงๆ แล้วจะเป็นอย่างไร นั่นคือข้อดีอย่างเดียวที่ชาวบ้านจะได้เรียนรู้ ผมคิดว่าผมจำเป็นต้องทำความเข้าใจประเด็นบางอันที่ยังติดค้างอยู่นิดหน่อย ประเด็นแรกก็คือการที่หลายคนตั้งข้อสังเกตเรื่อง GMOs นั้น ไม่ได้หมายความว่าเราละเลยปัญหาสารเคมี ผมคิดว่าทั้งพี่เดชาและขบวนการที่ทำเกษตรยั่งยืนในสังคมไทย ต่อต้านเรื่องสารเคมีมาโดยตลอด และบริษัทพวกนี้เองที่มาทำเรื่อง GMOs ในภายหลัง และเห็นว่านั่นคือการซ้ำรอยความล้มเหลว ประเด็นที่ 2 ก็คือว่า ขณะนี้ผมคิดว่าความขัดแย้งเรื่อง GMOs ไม่ใช่เรื่องของ NGOs กับคนกลุ่มหนึ่งกับนักวิทยาศาสตร์ที่วิจัยเรื่องนี้ แต่เป็นข้อถกเถียง แม้ในประชาคมวิทยาศาสตร์เอง ในเมืองไทยผมสามารถยกตัวอย่างได้หลายเรื่อง เช่น กลุ่มนักวิชาการด้านพิษวิทยา ด้านโภชนาการ หรือที่

เกี่ยวข้องกับการแพทย์โดยเฉพาะการแพทย์พื้นบ้าน เป็นต้น หรือการแพทย์โดยรวมด้วยซ้ำไป เค้ามีท่าทีสนับสนุนเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย แล้วโน้มเอียงมาทางความเห็นที่ผมกับพี่เดชาเสนอ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กๆ เลย มันมีฐานทางวิชาการตัวนี้รองรับอยู่ และผมบอกได้เลยครับว่าที่ผ่านมา ถึงแม้หลายท่านจะวิจารณ์ NGOs ว่า เอาเอกสารมาแบดูซิ แต่ผมบอกว่าหลายท่านที่ทำเรื่องนี้ที่เป็นฝ่ายหนุน พูดแบบไม่รับผิดชอบหลายครั้ง และก็ไม่มีเอกสารมาแบด้วยซ้ำไป ผมเรียกร้องให้ใช้บรรทัดฐานเดียวกันนะครับ อย่าใช้วัฒนธรรมที่ท่านใช้อันหนึ่งมาข่ม มาครอบงำอีกด้านหนึ่งนะครับ เรื่องนี้เป็นเรื่องจำเป็น ที่ผมอยากพูดมากกว่านั้นก็คือว่า เราต้องการวัฒนธรรมที่มากกว่าวัฒนธรรมในแวดวงวิทยาศาสตร์ด้วยซ้ำไป เรื่องทางศาสนา เรื่องจริยธรรม สุดท้ายผมอยากสรุปนิดเดียวว่า ขณะนี้แม้กระทั่งผลดีทางเศรษฐกิจในประเทศแบบอเมริกาเอง มันยังไม่ยืนยันชัดเจนเลยด้วยซ้ำไป ของเทคโนโลยีเรื่อง GMOs ว่าจะแก้ปัญาทางด้านเศรษฐกิจได้ ข้อมูลที่ผมมีเพราะฉะนั้นเรื่องนี้ยังคงอีกนาน ยิ่งพ่วงประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสุขภาพอะไรเข้าไป ผมคิดว่าสังคมไทยยังคงต้องการคำตอบ และที่พวกเราเสนอว่าทั้งหมดนี้ไม่ได้ปฏิเสธการวิจัยและพัฒนาเลย เราเห็นด้วยว่าควรจะวิจัยและพัฒนา โดยเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่เราจะได้ประโยชน์มากที่สุด ข้อที่ 2 ก็คือว่าภายใต้การควบคุมที่เป็นจริง ปฏิบัติได้ และดำเนินการได้ ประการสุดท้ายก็คือว่า ท้ายที่สุดแล้ว ถ้าเป็นไปได้ควรมีกฎหมายและมาตรการต่างๆ มารองรับในสิ่งที่เราพูดถึงเหล่านี้ด้วย ที่ท่านอาจารย์บรรพตพูดถึงเรื่องการชดเชยความเสียหาย การที่นักวิจัยไทยทำเองและปราศจากความรับผิดชอบ อย่างนี้เป็นต้น ตรงนี้มันยังไม่มี

คุณเดชา: เมื่อกี้นี้ติดอยู่นิดหนึ่งครับ คือ เกษตรกรท่านได้พูดประเด็นที่ผมทิ้งค้างไว้คือประเด็นการเรียนรู้ ขบวนการเรียนรู้นั้น ที่จริงแล้วเข้าใจได้ไม่ง่ายเท่าไหร่ ผมทำกับชาวบ้านมา 17 ปี เพิ่งจะเข้าใจจริงๆ ไม่นาน ก็อาศัยงานวิจัยของอาจารย์ธันวา ไปทำในพื้นที่เราเอง คืองานวิจัยนี้ผมอยากจะให้เผยแพร่กันเยอะๆ เพราะว่ากระบวนการเรียนรู้ที่หน่วยราชการไปทำกับชาวบ้าน โดยคิดว่าชาวบ้านได้เรียนรู้จากกระบวนการนั้น มันไม่ใช่ อย่างที่งานวิจัยบอก การเรียนรู้ที่การวิจัยทำกับภาคเหนือ ภาคอีสานนะครับ และเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน พบอย่างที่ผมพบในงานวิจัยของผมว่ากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวเนื่องกับกิจกรรม คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมันทำให้เกิดกิจกรรมเกษตรยั่งยืน ไม่ใช่เกษตรเชิงเดี่ยวหรือแบบเกษตรปฏิวัติเขียว หรือผลิตแต่พืชพาณิชย์ มันไม่ใช่ เพราะเขาจะรู้ว่าปัญหาของเขาอยู่ที่ไหน ทางรอดอยู่ที่ไหน กระบวนการเรียนรู้นั้นน่ะ ผมอยากจะให้คุณบัณฑูรนำมาแจก ขอท่านได้ เพราะทางสถาบันความหลากหลายทางชีวภาพเป็นคนจ้าง แล้วมหาวิทยาลัยเกษตรเป็นคนทำ แล้วงานนั้นผมคิดว่ามีความเป็นวิชาการสูงมาก โดยการวิเคราะห์จากเรื่องจริงทั้งสองภาคนะครับ และกำลังจะทำภาคกลาง ภาคใต้ด้วย กระบวนการเรียนรู้พบว่า ความรู้ที่เราได้ใหม่ก็คือ กระบวนการเรียนรู้จะเปลี่ยนกระบวนทัศน์ แต่

กระบวนการเรียนรู้จะต้องเกิดจากกระบวนการกลุ่ม แล้วก็เกิดจากการมีส่วนร่วมเกษตรกรอย่างแท้จริง ไม่ใช่ว่าเกิดจากข้างบนเอาไปให้ แล้วเกษตรกรที่ผมอยากให้เราไปดู คือ เกษตรกรกลุ่มหนึ่งที่บ้านดงบังที่ อ.แวงใหญ่ ที่ตัวผู้นำเกษตกรเองเริ่มต้นจากการเป็นหนี้ประมาณ 7 แสนบาท เกษตรกรยากจนเป็นหนี้ 7 แสนบาท เมื่อเริ่มกระบวนการเรียนรู้มาสิบกว่าปี หนี้สินก็หายไป แล้วเขาขยายเครือข่ายได้ประมาณ 3,000 ครอบครัว เห็นชัดว่ากระบวนการเรียนรู้ทำให้แก้ปัญหาได้ แล้วอยากจะโยงนิดก็คือ เกษตรแบบยั่งยืนมีผลทางเศรษฐกิจสูงกว่าเกษตรเชิงเดี่ยว จริงๆ แล้วเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ที่เราพัฒนาคือ เกษตรแบบปฏิวัติเขียว คือ ใช้พันธุ์ลูกผสมซึ่งให้ผลผลิตสูง แล้วยุคที่สองที่กำลังตามมาคือ GMOs ถ้าเรามองเป็นกระบวนแล้วนะครับว่า จริง ๆ แล้วระบบ GMOs ติดกับการบุกรุกเชิงเดี่ยวและปฏิวัติเขียว เราจะเห็นได้ชัดเจนว่า ไม่ใช่ทางรอดนะครับ ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อมด้วย จากงานวิจัยนะครับ ถ้าเรามองแบบกว้างๆ จะเห็นชัดว่างานวิจัยของผมที่ทำมายืนยันว่า เกษตรกรโดนละเมิดสิทธิ์ขั้นต้น ไม่ใช่แค่เรื่องสิทธิเรื่องทรัพยากรชีวภาพ หรือเรื่องที่ดิน หรือเรื่องแหล่งน้ำอะไรอย่างเดียว แต่เรื่องกระบวนการเรียนรู้จริงๆ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้มันซับซ้อนมากผมไม่มีเวลาจะพูด ขอให้เอางานวิจัยของอาจารย์ธันวาซึ่งเขาแจกฟรีหรือขอกับคุณบัณฑูรก็ได้เนี่ย ชัดเจนมากว่า กระบวนการเรียนรู้ที่มันเกิดขึ้นมี 28 ขั้นตอนนะครับ มันไม่ใช่ง่าย แต่วิธีการเรียนรู้ชาวบ้านทำได้เองไม่ต้องไปพึ่งใครนะครับ เพราะว่าเรียนรู้จากชีวิตตัวเอง จากประสบการณ์ตัวเอง จากประวัติของหมู่บ้าน จากประสบการณ์ตรงของทั้งเพื่อนบ้าน ของตัวเอง มันมีทางออกอยู่แล้ว แบบนี้ครับที่มันขาดในกระบวนการเรียนรู้ของสังคมไทย เพราะฉะนั้นถ้าเรายังไม่พูดแตะนะครับ เราพูดถึงแค่หลักการ เราพบว่ากรณีของฝ่ายบีทีถ้าไปลองในชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้นะครับ เราไม่กลัว เราปล่อยให้ชุมชนตัดสินใจได้เลย ไปลองดูก็ได้ครับ แล้วก็จะได้ปฏิกิริยาอีกแบบหนึ่ง แต่ถ้าลองไปทั่วไป สุพรรณบ้านผมก็ได้ แต่บ้านผมจะทำนากุ้งนะครับ ที่เอาน้ำเค็มมาเลี้ยง มันได้รายได้สูงกว่าฝ่ายเป็นร้อยเท่า เพราะฉะนั้นเขาไม่ปลูกฝ่ายครับ เขาก็จะไปเลี้ยงกุ้งโดยเอาน้ำเค็มมาเลี้ยง มันจะเป็นระบบเดียวกัน ไม่ใช่ว่าฝ่ายดีหรือกุ้งดีนะครับ แต่ชาวบ้านที่คิดแบบนี้ก็จะเอารายได้เป็นตัวตั้ง แล้วเขาก็จะเจอปัญหาต่อไปเรื่อยๆ ที่พูดอย่างนี้เพราะที่เราจะแก้ปัญหา ผมคิดว่าทุกคนในห้องนี้ไม่ได้ต่างครับ แม้อาจารย์บรรพตก็เหมือนกัน เราต้องการให้เกษตรกรเขาเอาตัวรอดได้ แก้ปัญหาของสังคมได้ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ อะไรต่างๆ แต่เรายังไม่ทราบจริงๆ ว่าการเอาตัวรอดมันต้องขึ้นอยู่กับอะไรเป็นหลัก เราจะมาติดอยู่ที่ว่าชาวบ้านจะรอดมั้ย พืชอย่างนี้จะทำให้ชาวบ้านจะรอดมั้ย ไม่ใช่ครับ มันจะต้องพูดถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ชาวบ้านจะเรียนว่าอันไหนจะรอดจริงไม่รอดจริง พิสูจน์ด้วยการวิจัยจริงด้วยไม่ใช่คิดเอาเอง โดยคนกลางที่เป็นกระทรวงเอง หรือสถาบันอย่างมหาวิทยาลัยเกษตร ผมคิดว่าอันนั้นน่าจะเอามาพิจารณาก่อน แล้วจะให้เกิดได้ยังไง กระบวนการทำให้เกิดแบบนั้นถ้าเราตกลงกันได้ มันจะลงมาเป็นระดับๆ นะครับ

อาจารย์สุรวิช: คุณเดชาจะตอบคำถามของผมว่าพอจะเห็นผลกระทบเชิงบวกของฝ้ายบีทีต่อสิทธิมนุษยชนบ้างมั้ยครับ

คุณเดชา: เท่าที่เราสัมผัสกับชาวบ้านนะครับ ชาวบ้านที่ปลูกฝ้ายบีทีพูดตามตรง ถ้าปลูกมา 3-4 ปี ไม่ว่าที่เลย เพชรบูรณ์บางกลุ่ม แล้วที่เพชรบุรี สิ่งที่เค้าเรียนรู้ก็คือ เค้าได้เรียนรู้สิ่งที่เค้าไม่เคยคิดว่าจะเกิดขึ้น อย่างเช่น ก็ไรมากๆ ในปีแรก หรือข้อดีต่างๆ จะกลับมาภายหลัง แล้วกระบวนที่คนนำไปส่งเสริมไม่ว่าจะเป็นของรัฐ หรือมาจากบริษัท มาแบบไหนเขารู้ แล้วสิ่งที่เขารวมตัวกันได้ เอาไปเผาที่หน้าโรงพักที่บางสะพง เกิดขึ้นได้จากกระบวนการที่เขาปลูกฝ้ายมาจริงๆ ผมคิดว่าสิทธิมนุษยชนเขาเริ่มปกป้อง เขาไปแจ้งความ เขาเผา แล้วเขายังมีกิจกรรมต่อเนื่อง เพราะว่ากลุ่มนี้เขาบอกว่าเขาโดนหลอกมาหลายปี จนกระทั่งเขากลายเป็นคนผิดกฎหมาย ปลูกฝ้ายผิดกฎหมายโดยไม่รู้ตัว แล้วก็ไม่มีใครรับผิดชอบ อยู่ดีๆ เขากลายเป็นจำเลยไปแล้ว ในขณะที่ผู้ได้รับผลประโยชน์ไม่มีใครรับผิดชอบ ผมคิดว่าตรงนี้ เป็นการให้ความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบตรงๆ เลย แล้วผมเชื่อเลยว่า เกษตรกรเหล่านี้สามารถจะเอาประสบการณ์ตรงไปแลกเปลี่ยนกับใครก็ได้ถ้าเขาต้องการจะเรียนรู้นะครับ แต่สุดท้ายที่ผมอยากจะฝากตรงนี้ก็คือ สิ่งที่เรียกร้อง ยังเรียกร้องอยู่นะครับว่า ผมคิดว่าเรายังไม่มีกระบวนการที่โปร่งใสหรือว่าที่ยอมรับได้ อย่างเช่น ท่านอาจารย์บรรพตท่านเป็นประธานคณะกรรมการความปลอดภัยในความหลากหลายทางชีวภาพ คือท่านทำ สาธารณชนส่วนใหญ่ก็จะเชื่อเลยว่าผลออกมาก็ต้องผ่าน เพราะอะไร เพราะกระบวนการเป็นอย่างนั้น เพราะกระบวนการที่เกิดขึ้นจากไม่มีกฎหมายรองรับ เกิดจากรัฐตั้งขึ้นมา มันจะทำให้คิดเป็นแบบนั้น เพราะฉะนั้นผมไม่ได้ปฏิเสธท่านอาจารย์บรรพต แต่ผมปฏิเสธกระบวนการที่ทำให้เกิดแค่ระเบียบ หรือแค่คำสั่งนายก แต่ถ้าท่านอาจารย์บรรพตท่านมาจากกฎหมายไบโอเซฟตี้ ผมคิดว่าคำถามนั้นจะไม่มี แล้วคำตอบที่ได้ก็จะต้องยอมรับกัน

อาจารย์วิชัย: ผมนึกออกในข้อที่สามนะครับ เรื่องของกฎหมายในความปลอดภัย หรือว่า Safe product คือ Product Liability ต่างๆ ไม่ใช่เฉพาะ Food Safety อย่างเดียว ผมคิดว่าถ้าหากมองในประเทศไทย ผมไม่แน่ใจว่ามันจะคุ้มครองได้ดีแค่ไหนเพราะว่าหลายๆ อย่างแล้วมันผ่านกระบวนการที่เยิ่นเย้อ ยืดยาว และยาวนาน แล้วต้องพิสูจน์ความเสียหายกันมากมายในตัวของผู้เสียหายเองในกรณีที่จะเอาความรับผิดของผู้ที่ผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยออกมาได้ ผมเปรียบเทียบกับกรณีของฟายสโตนที่อเมริกา ที่ยางเค้าผลิตได้ไม่ปลอดภัย เค้าก็ต้องรับผิดชอบเรียกเก็บคืนมา บุหรี่ของเค้าน่ะเพียงแต่พิสูจน์ว่า บริษัทบุหรี่ส่งเสริมให้คนสูบบุหรี่แล้วบุหรี่นั้นทำให้คนเป็นมะเร็ง บริษัทบุหรี่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายในสุขภาพของบุคคล ต้องจ่ายค่าเสียหายเป็น

จำนวนมากมาย เมื่อเทียบกับบ้านเรา ตรงนี้มันเชื่อมโยงกันได้ระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน แต่สืบไม่ได้ชัดเจน กระบวนการก็เยิ่นเย้อนะครับ ผมคิดว่าตรงนี้เป็นประเด็นที่สำคัญ แล้วถามต่อว่าเราจะมีกฎหมายอะไรที่ กรณีของฝ้ายบีทีเนี่ยนะฮะมาใช้คุ้มครองได้บ้าง

อาจารย์ทิพวดี: คือเมื่อกี้นี้สนใจที่คุณเดชาพูดนะคะว่าเกษตรกรที่ปลูกฝ้ายแล้วเอาฝ้ายไปเผา คือฝ้ายบีทีใช่ไหมคะ แล้วเค้าปลูกมา 3-4 ปีแล้วเหรอคะ ฝ้ายบีทีเข้ามาที่เมืองไทย ที่มอนซานโต้ทำนี่ 3-4 ปี แล้วเหรอคะ ปี 38 ก็ 4 ปีแล้ว OK ทีนี้ แล้วเกษตรกรตรงนั้นก็ได้เอาไปปลูกแล้วเหรอคะ แล้วที่เค้าเอาไปเผาให้เหตุผลว่าอะไร ไม่ได้ผล หรือว่ายังไงคะที่เค้าเอามาเผาเนี่ยค่ะ

คุณเดชา: เหตุผลสำคัญก็คือว่าปีนี้ทางกรมวิชาการเกษตรประกาศว่าใครปลูกฝ้ายบีทีเนี่ยผิดกฎหมายครับ จะโดนจับ เพราะฉะนั้นเค้าปลูกโดยตอนที่ปลูกเนี่ยไม่รู้ครับ ไม่มีใครไปบอก ทีนี้พอปลูกแล้วจะไปจับ แล้วเสร็จแล้วเขาลงทุนเนี่ย ถ้าเขาเผาทิ้งไม่มีใครรับผิดชอบ อันนี้เขาไปประท้วง ไปแจ้งความด้วยว่าคนที่เอาเม็ดไปขายเค้าเนี่ยให้จับให้ได้ด้วย คือให้จับคนที่เอาเม็ดมาเผยแพร่ให้ได้ เขาเนี่ยเป็นผู้รับบาป เพราะฉะนั้นเขาแจ้งความค้างไว้เนี่ย ไม่มีใครตาม อันนี้ก็คือเหตุผลหลักครับ เหตุผลสองก็คือ เริ่มจะไม่ได้อย่างที่เค้าโฆษณาแล้ว เพราะว่ามันดื้อ แล้วต้องฉีดยามากกว่าเดิม ซึ่งอีกเหตุผลหนึ่งผมไม่อยากพูดในที่นี้คือ อยากจะให้มีการวิจัย เกษตรกรที่ปลูกฝ้ายบีทีเนี่ยบอกเลยว่า การที่เขาจ้างคนมาเก็บฝ้ายบีทีเนี่ย ต้องเพิ่มเงินอย่างน้อย 50% เพราะว่าการเก็บฝ้ายบีทีเนี่ยเกิดอาการแพ้ ซึ่งเกิดขึ้นเยอะมาก แล้วตรงนี้ไม่มีการวิจัยเลย เพราะว่าผมคิดว่าประเทศอื่นที่ปลูกฝ้ายบีทีเนี่ยใช้เครื่องเก็บ แต่เมืองไทยใช้มือเก็บ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าปัญหานี้ผมไม่อยากพูดตรงนี้เพราะว่าไม่อยากลงลึก แต่ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชาวบ้านสะท้อน แล้วก็ทำให้เขาเผาเพราะว่าเขาคิดว่าเมื่อถูกหลอกอย่างหนึ่งได้ อย่างอื่นต้องถูกปิด ถูกหลอกด้วย

คุณวิฑูรย์: เพิ่มข้อมูลนิดหนึ่งครับ ฟังชาวบ้านพูดมานานแล้ว แต่ผมไม่กล้าพูดเลย แล้วก็เมื่อเร็วๆ นี้เอง ผมพบข้อมูล ซึ่งเป็นสรุปมาอีกทีหนึ่ง เกี่ยวกับอาการแพ้ซึ่งเกิดจากเชื้อบีที ไม่ใช่ตัดต่อพันธุกรรมนะครับ เป็นการฉีดบีทีในสภาพไร่จะทำให้คนฉีดเนี่ยแพ้ ผมก็เลยคิดว่าเรื่องนี้น่าจะมีมูลทางการวิจัยทางวิทยาศาสตร์รองรับ

อาจารย์ทิพวดี: คือบีทีใช้เป็นสารฆ่าแมลงมา 35 ปี ไม่เคยมีกรณีที่ว่าตาย หรือแพ้ หรืออะไร การแพ้นี่คืออาการอะไรคะ ที่อยากทราบ ว่าคัน หรือว่าอะไร

คุณวิฑูรย์: ผมยกตัวอย่างเช่น ครั้งแรกเลยนะครับที่มีการพูดเรื่องฝ้ายบีทีในเมืองไทยเนี่ย ที่สภาสตรีประชุม แล้วก็เชิญหลายคนไปพูดเนี่ย นักวิทยาศาสตร์จากมหิดลท่านหนึ่งไม่เอ่ยชื่อนะครับ เอ่ยเลยว่า บีทีจะมีปัญหา จะไม่มีปัญหากับแมลงซึ่งไม่ใช่ศัตรูเป้าหมายเลย คือ จำเพาะที่จะฆ่าเฉพาะแมลงศัตรูพืชเท่านั้น แต่ในทางความเป็นจริงก็คือว่า งานวิจัยหลายชิ้นพบในภายหลังว่ามันมีผลกระทบในเรื่องอื่นด้วย นี่เป็นตัวอย่างอันหนึ่ง

อาจารย์สุรวิช: ขอถามหน่อยหนึ่ง อาการแพ้คืออะไรครับ

คุณวิฑูรย์: อาการแพ้ที่ชาวบ้านเจอก็คือ คัน ถึงขนาดที่เค้าบอก เค้าต้องเพิ่มเป็น 150 บาทจริงๆ เลยนะ นี่คือชาวบ้านเล่า จากเดิมคือ 100 บาท ค่าเก็บเกี่ยวต่อไร่

อาจารย์สุรวิช: ผมขอให้ผู้แทนเกษตรกร 4 ท่าน ช่วยยืนยันว่า เท่าที่ท่านปลูกมา เพื่อนฝูงที่ท่านปลูกกันอยู่เนี่ย ได้มีใครพบอาการแพ้อย่างนั้นบ้าง มากน้อยแค่ไหนครับ คืออาจจะเป็นไปได้นะครับว่ามี แต่ว่ามากน้อยแค่ไหน ลองชี้แจงนิดหนึ่งครับ

คุณกวี: สำหรับฝ้ายบีทีไม่ใช่ว่าผมจะทดลองแค่ปี 2540 นะครับ ซึ่งกรมส่งเสริมเองเนี่ย เคยนำเอาเชื้อบีทีซึ่งบรรจุเป็นขวดนะครับ ซึ่งมีอยู่ครั้งหนึ่งผมจำ พ.ศ. ไม่ได้นะครับ ที่ จ. เพชรบูรณ์ โดยเฉพาะ อ.วิเชียรบุรี มีศัตรูพืชระบาดอย่างแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั๊กแตนนะครับ แล้วก็มีหนอน ที่นี้ก็โดยเฉพาะ ดร. สมุทร ตอนนี้ผมก็ไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหน เมื่อก่อนเคยเป็นหัวหน้าเกี่ยวกับการปราบศัตรูพืชที่ลำนารายณ์ เคยเอาเชื้อบีทีไปให้ เพราะตอนนั้นรู้สึกจะปลูกหอมด้วย ปลูกแล้วจะมีหนอนเข้าไปเจาะในหลอดหอมน่ะ เราเอายาไม่พ่นมันก็ไม่ตาย เพราะฉะนั้นผมก็ใช้บีทีเข้าพ่นเกี่ยวกับตัวนี้มาตลอด เมื่อเอาบีทีนี้ไปพ่น หนอนนั้นก็ตาย ก็เก็บหนอนนั้นมาต่อเชื้อไปเรื่อยๆ แล้วก็เอามาหมักไว้ แล้วก็เก็บเอาไว้พ่นโดยตลอด ตั้งแต่นั้นมาถึงปี 2540 ผมมาพบว่า เชื้อบีทีสามารถเอาเข้าไปเป็นพันธุวิศวกรรมในต้นฝ้ายได้ ก็ทดลองปลูกกับกรมวิชาการ ก็เอามาทดลองปลูกร่วมกันอีก และผมก็เข้าไปทดลองในแปลง คลุกคลีอยู่ในนั้นตลอดนะครับ ก็ไม่ปรากฏว่าผมจะเกิดอาการแพ้หรือคัน แล้วถ้าหากเกิดอาการแพ้ หรือคัน ไม่เฉพาะผมคนเดียวนะครับ คือในครอบครั้งทั้งหมดเมื่อมีการเก็บฝ้าย เค้าจะพร้อมกันไปเก็บ แม้กระทั่งเด็กเล็กๆ ก็ยังไปเก็บ ก็ยังไม่เคยมีอาการอย่างนี้นครับ แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผมปลูกอยู่นั่นน่ะ มีทั้งหมด 6 ครอบครัว แล้วก็มีอยู่ 7 แปลง ทุกคนก็เข้าไปสัมผัสทั้งหมด ก็ไม่ปรากฏอาการนี้เลย นี่ก็ขอยืนยันว่าไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น

อาจารย์บรรพต: ก็ให้ข้อมูลคุณกวีใหม่ ว่าที่เอาไปใช้น่ะไม่ใช่บีที แต่ที่ใช้เราเรียก NPV ซึ่ง ดร. ทิพวดีเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ไม่ใช่บีที NPV เป็นพวกไวรัส แต่ก็ในทำนองเดียวกัน คุณสมบัติต่อมนุษย์มีความปลอดภัยสูงต่อมนุษย์ผู้ใช้ คือต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องนะฮะ ที่เอาไปต่อเชื้อน่ะ บาซิลัสต่อไม่ได้หรอก แต่ NPV ต่อได้

อาจารย์ทิพวดี: คือสนใจที่คุณเดชาว่า เอาฝ้ายไปเผาเนี่ย อยากให้คุณเดชา เวลาพูดเนี่ย คือพอคุณเดชาพูดอย่างนี้ คนก็จะเข้าใจผิดคิดว่าฝ้ายบีทีมันใช้การไม่ได้ มันไม่ดี คนเลยไปเผา แต่อย่างที่คุณเดชาพูดเมื่อกี้นี้ว่า ที่เค้าเผาก็เพราะว่า เค้าเกรงว่าจะผิดกฎหมาย เค้าถึงไปเผา ต้องพูดให้ชัดเจนว่าเป็นเพราะมันผิดกฎหมายถึงไปเผา ทีนี้อาการแพ้ที่คุณวิฑูรย์พูดว่าฉีดเนี่ยนะคะ อาการแพ้บางครั้งมันก็บ่งชี้ได้ลำบาก คนเราเนี่ยบางคนก็แพ้ บางคนก็ไม่แพ้ แต่การแพ้ที่บอกว่าเอาสารบีทีที่ขายธรรมชาติ ที่ไปฉีดพ่นเนี่ย แล้วเกิดการแพ้ อาจจะเป็นไปได้ เพราะบีทีที่เค้าขายธรรมชาติ จะเป็นเชื้อบีทีที่ผสมสารอะไรอีกเยอะแยะมากมาย เพื่อให้ออกมาเป็นการค้า เป็นผง เพราะฉะนั้นตรงนั้นอาจจะมีสิทธิ์ที่เกิดการแพ้ แต่ว่าบีทีฝ้ายเนี่ย เราตัดยีนนะคะ ใส่เข้าไปในฝ้าย เพราะฉะนั้นการแพ้ต้องไม่ใช่เกิดจากบีที อาจจะเกิดจากฝ้ายที่มันมีขน แล้วเกษตรกรแพ้หรือเปล่า แพ้ขนฝ้ายหรืออะไร แต่ไม่ใช่บีที บีทีไม่ได้ทำให้เกิดการแพ้ เพราะบีทีเองเนี่ยกลไกที่ทำให้แมลงตาย ไม่ได้ทำให้เกิดมีอาการอะไรเลย คือมันก็กินเข้าไป แล้วสารพิษนี้ทำให้กระเพาะอาหารเกิดรูรั่ว แล้วก็เกิดขบวนการซึ่งอันนี้คงอธิบายกันลำบาก ในเรื่องของกลไกของการทำให้แมลงตาย เพราะฉะนั้นการแพ้ต้องไม่ใช่เกิดจากบีที อาจจะเกิดจากสารที่ผสมกับบีที

คุณวิฑูรย์: คือตัว paper ที่ผมดูเมื่อเร็วๆ นี้นะครับ ที่ทำให้ผมรู้สึกว่าประเด็นเรื่องแพ้น่าจะเป็นที่สนใจก็คือว่า เค้าพูดถึงตัวบีทีที่เป็นเชื้อเลยนะครับ ซึ่งจะมีตัวสเตรนของมันด้วยนะครับ ผมคิดว่าประชุมเกษตรที่กำแพงแสนถ้าอาจารย์ไปผมจะเอาเอกสารนี้ไปด้วย

คุณเดชา: คือเรื่องชาวบ้านเนี่ยนะครับ จริงๆ ถ้าไม่ถามว่าชาวบ้านทำไมเผา ผมก็จะไม่พูดเรื่องนี้ คือชาวบ้านมีความซับซ้อนมาก เค้าจะไม่แยกว่า เฉพาะเรื่องนี้ถึงจะทำ แต่ว่าเมื่อเขารวมๆ กันแล้วว่า เขาเห็นว่าต้องทำแล้วล่ะ ถ้าไม่ทำแบบนี้แล้ว เขาจะถูกกระทบอย่างเดียว ทีนี้เรื่องแพ้เนี่ย ที่ผมอยากให้ทำก็คือ

1. ไม่ได้ข้อมูลมาจากผมนะครับ ชาวบ้านพูดจริงๆ หลายคนมากนะครับ ที่เห็นชัดเจนก็คือ ชาวบ้านจะเรียกค่าเก็บสูงกว่าปกติ check ได้นะครับ เพราะเหตุผลคือเขาเสี่ยงเยอะกว่า นี่ชาวบ้านพูดถึงขนาดว่า บางคนเป็นง่อยก็มี แต่ผมไม่อยากจะพูดตรงนี้ ผมยังไม่เชื่อขนาดนั้น แต่ประเด็นแพ้เนี่ย ชัดเจนเพราะว่าเขาเรียก แล้วเราต้องจ่ายเขาด้วย ไม่อย่างนั้นเขาไม่เก็บ ทีนี้สิ่งที่นักวิชาการอย่าง

เราเนี่ย น่าจะทำนะครับ ก็คือฟังความ 2 ข้าง ถ้าปลูกครั้งเดียวเหมือนเกษตรกรที่นี่ ผมเคารพนะครับ ผมเชื่อว่าไม่เป็นหรอก ปลูกปีเดียวเนี่ย ทีนี้กรณีที่ชาวบ้านพูดอย่างนี้ สิ่งเดียวที่จะทำก็คือ เราจะต้องเคารพว่า มันน่าจะเกิดหรือไม่เกิดเนี่ย เราต้องพิสูจน์เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผมคิดว่า ในฐานะที่เป็นนักวิชาการเนี่ย เราต้องไม่เชื่อก่อน และก็ไม่ปฏิเสธก่อนนะครับ แต่ว่าเราควรจะทำทั้ง 2 อย่าง คือ พิสูจน์ว่ามีจริงมั้ย ถ้าจริงเนี่ยเกิดจากฝ้ายบีทีหรือเกิดจากอย่างอื่น เพราะชาวบ้านเค้าเชื่ออย่างนั้น ผมคิดว่าถ้าไม่อย่างนั้นเราก็ ฝ่ายหนึ่งเชื่อ ฝ่ายหนึ่งไม่เชื่อ อย่างนี้ผมคิดว่าเถียงกันไม่จบ

อาจารย์สุรวิช: ก็มีความเป็นไปได้นะครับทางวิทยาศาสตร์ว่า โปรตีนบางชนิดอาจจะทำให้คนบางคนเกิดอาการภูมิแพ้ได้ อันนั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในเชิงทฤษฎี

คุณสมจิตร: ขอชี้แจงเรื่องที่เข้าใจกันว่ามีการเอาฝ้ายบีทีเข้ามาขายหรือเล็ดลอดออกไป แล้วก็มีการโยงใยว่ามอนซานโต้ต้องเข้าไปรับผิดชอบตรงนี้เพราะเป็นคนนำเมล็ดพันธุ์เข้ามาทดลอง อยากจะอธิบายนิดหนึ่งค่ะ ฝ้ายนี่จริงๆ มีปลูกกันในอเมริกา จีน ออสเตรเลีย ทีนี้เกิดพวกพ่อค้าหัวใส ที่เป็นพ่อค้ารายย่อยตามต่างจังหวัด เค้าเคยไปต่างประเทศเหล่านี้แล้วเค้าเห็น เพราะเค้าอยู่ในธุรกิจฝ้าย เค้ารู้มาดี เค้าก็สามารถจะไปหิ้วมาแพ็คหนึ่ง หรือกรัมหนึ่งใส่ในกระเป๋าแล้วก็เอาเข้ามา แล้วเค้าทำยังไงก็ได้ ไปขายเกษตรกร อันนั้นเกิดขึ้นได้ค่ะ ไม่ใช่ว่ามันเล็ดลอดออกไปเพราะว่ามอนซานโต้ไม่พยายามดูแลหรือว่าป้องกัน คือมอนซานโต้มีหน้าที่แค่ว่า นำเมล็ดพันธุ์ตามที่ทางราชการไทยอนุญาตให้ทำการทดลองจำนวนเท่านั้นเข้ามา แล้วก็ที่เหลือก็เป็นหน้าที่ของทางราชการทั้งหมด มอนซานโต้ไม่เกี่ยว ไม่สามารถจะเข้าไปดูแลหรือแม้กระทั่งจะขออนุญาตเข้าไปดูเนี่ย ต้องขออนุญาตทำหนังสือเยอะแยะมากมาย เพื่อจะเข้าไปดูว่าผลการทดลองเป็นยังไง ฉะนั้นการที่ทางฝ่ายต่อต้านบอกมอนซานโต้ต้องรับผิดชอบ คืออยากจะขอให้ความเป็นธรรมกับเรานิดหนึ่ง เราก็ไม่รู้จะไปรับผิดชอบยังไงเพราะเราไม่ได้เป็นคนผลิตทั้ง process ถ้ามอนซานโต้มีส่วนเข้าไปป้องกันการเล็ดลอดเนี่ย เราเชื่อว่าเราทำได้ แต่เราไม่สามารถจะไปบังคับให้คนนั้น คนนี้ทำแบบนี้ได้ ก่อนจะจบโดยส่วนตัวต้องกราบขอบพระคุณคณาจารย์ที่ มสธ. มากค่ะ ที่ทำให้มีเวทีอันนี้ขึ้น ซึ่งยอมรับว่าเป็นประโยชน์มาก คือถ้าต่างฝ่าย ต่างมีข้อคิดเห็นอะไรเนี่ย น่าจะมีนักวิชาการอย่างท่านอาจารย์มานั่ง แล้วก็ open mind คือ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันอย่างเปิดใจเต็มที่นะคะ แล้วก็อยากจะให้มีอยู่เรื่อยๆ เพื่อที่จะเอาคนทั้งหมดมาแสดงความคิดเห็น แล้วก็อยากจะให้อาจารย์ฟังเกษตรกร โดยส่วนตัวดิฉันคิดว่า คนที่พูดได้เสียงดังที่สุด รู้จริงมากที่สุด คือ คนที่ลงมือทำกับมันแล้วเจอปัญหามาตั้งแต่ต้นจนจบค่ะ ขอบคุณมากค่ะ

อาจารย์สุรวิช: จริงๆ ก็พูดอยู่เสมอนะครับ ทั้งฝ่ายเห็นด้วยที่จะให้มีการเผยแพร่ GMOs ออกสู่แปลงปลูก กับฝ่ายที่อยากจะให้รอการเผยแพร่ GMOs ออกสู่แปลงปลูก ว่าเราควรที่จะมานั่งคุยกันอย่างเป็นวิชาการ จริงๆ แล้วเกษตรกรก็ดี บางทีผมคิดว่าอาจจะไม่จำเป็นมากนัก เพราะสิ่งที่เกษตรกรบอกเนี่ย มันเห็นชัดเจนอยู่แล้ว เพราะมันเป็นในระยะสั้นที่เรามองเห็นได้ชัดอยู่แล้วว่าผลในเชิงบวก ความจริงเราอยากจะเห็นการคุยกันในเชิงวิชาการ แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะสมดุลย์กัน ทั้งสองฝ่ายชักที บางที่ก็ล้างสมองไปทาง บางที่ก็ล้างสมองไปอีกทาง

อาจารย์บรรพต: ผมมีเอกสารที่ผมรวบรวมของผมมาเอง เรื่องของ GMOs ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ เป็นพืช หรืออะไรที่เคยขอเข้ามาทดสอบในบ้านเรา ให้ทำการทดสอบถึงขั้นไหน หรือไม่ให้ทำการทดสอบเพราะอะไร ประมาณ 10 หน้า ซึ่งถ้าหากทางผู้จัดไม่รังเกียจ ผมอยากจะขออนุญาตให้ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ทำสำเนาแจกเหมือนกับเอกสารของมาเซอร์แลตที่แจกไปเมื่อกี้นี้นะครับ คิดว่ามันจะเป็นประโยชน์กับผู้เข้าร่วมประชุม จะได้รู้

ผู้เข้าร่วม: อยากจะเป็นข้อฝากคิดไว้นิดหนึ่ง ที่จะพูดต่อไปนี้จะละในฐานะเป็นนักวิจัยอะไรทั้งสิ้น ถามในฐานะเป็นคนไทยคนหนึ่งนะคะว่า ในฐานะผู้ด้อยประสบการณ์จะถามว่า เกษตรแบบยั่งยืนที่บอกว่าพึ่งพาตนเองน่ะ ดิฉันเห็นด้วยเต็มที่ แต่ถามว่าแล้วเมืองไทยจะอยู่ได้แค่นั้นได้เปล่า ถ้าเกิดว่าไม่มีการปลูกอะไรหรือทำเกษตรกรรมในเชิงอุตสาหกรรมที่ทุกคนเรียกเป็นเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว แล้วเราจะเอาเงินที่ไหนมา ฝากไว้ในฐานะที่เป็นเด็ก ลูกหลานว่า ไม่อยากอยู่อย่างพม่า ไม่อยากถูกจำกัดสิทธิ์ส่วนบุคคลที่จะมีชีวิตอยู่อย่างในความสุขสบายพอสมควร ไม่อยากปิดตัวเองขนาดนั้น เพราะว่าทุกวันนี้ถ้าเกษตรกรทุกคนหันไปใช้เกษตรกรรมระบบพึ่งพาธรรมชาติทั้งหมด พอกินมั้ย

อาจารย์ชยาพร: ตรงนี้มีความรู้สึกว่าเรากำลังพูดถึงการเลือกเพราะเราจะอิงสิทธิมนุษยชนนะคะในการวิจัย ถ้าฟังดูจากวันนี้ ก็ยังดีใจนิดๆ นะคะว่า ยังเปิดกว้างว่าอยากจะให้ทำการทดลองวิจัยต่อ ซึ่งอยากจะเห็นสิ่งนี้บนความจริงใจไม่ว่าฝ่ายใดๆ ก็ตามทั้งฝ่ายสนับสนุนและคัดค้าน จริงๆ แล้วเราจะเชื่ออะไรก็ตาม บนพื้นฐานของเรา อยู่บนหลักการและเหตุผล คงอยากได้เหตุผลมารองรับมากๆ และอยากให้ทำโดยทุกฝ่าย ซึ่ง ดร. สุรวิช พูดตั้งแต่ต้นว่า ถ้าเป็นคนกลางจริงๆ ก็คืออาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ร่วมกันทำตรงนี้เนี่ย ถ้าเห็นภาพตรงนั้นออกมา จะมีความรู้สึกว่าดีทั้งกับไม่เฉพาะเกษตรกร สำหรับตัวเองซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคกับคนทั้งประเทศนะคะ ถ้าถามในความคิดส่วนตัวเนี่ย ในเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถือว่าฝ่ายอาจจะไม่ใช่อาหาร แล้วก็เป็นพืชผสมตัวเอง การที่จะปัญหาอะไรในสิ่งแวดล้อมอาจจะน้อยกว่าพืชผสมข้าม อย่างข้าวโพด เพราะฉะนั้น

สิทธิตรงนี้คือการเลือกของผู้บริโภค โดยต้องรู้นะคะ ว่ามันคืออะไร การเลือกตรงนี้อยากจะให้เป็นการติดฉลาก บอก label ให้ผู้บริโภคได้เลือก แล้วถามว่าถ้าเกษตรกรตรงนี้จะให้เค้าอยู่อย่างไร ถ้าให้เค้าเลิกปลูกไปเลย เราผลิตเพื่อให้ใช้ภายในประเทศ ตรงนี้ยังไม่เพียงพอ ยังต้องส่งนำเข้านะคะ ถ้าเราไม่สามารถทำอะไรเลยกับเทคโนโลยีใหม่ๆ แล้วตามโลกไม่ทัน เราจะพึ่งพาต่างประเทศในทุกๆ เรื่อง แล้วปล่อยให้เกษตรกรที่ต้องทำอาชีพบางอาชีพเค้าล้มเหลวไปเลยหรืออย่างไร อันนี้อยากฝากไว้เพราะคงเป็นแนวนโยบายของรัฐไปแล้ว

อาจารย์บรรพต: พูดเนี่ยมันพูดง่ายทุกเรื่อง ให้ติดฉลากนี่ไม่ใช่เรื่องง่ายนะครับ เรื่องยากกว่าเรื่องเราจะเอา GMOs หรือไม่เอาเสียด้วยซ้ำ

คุณเดชา: ในฐานะที่เป็นกรรมการเลขานุการของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย คือถ้าอาจารย์เข้าใจผิดแบบนี้คิดว่าจะเข้าใจไม่ได้ คือเกษตรกรรมยั่งยืนไม่ใช่ว่าทำแล้วขาดทุนหรือว่าแค่กินอย่างเดียว แต่ว่ามีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าเกษตรแบบเชิงเดี่ยว เพราะว่างานวิจัยของอาจารย์ธันวาชัด ไม่ต้องมาเชื่อผมก็ได้

อาจารย์สุรวิช: อาจารย์ธันวา อยู่ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร ปัจจุบันยังเป็นหัวหน้าภาควิชา ที่ มก. ก่อนจะจบอาจารย์จักรกฤษณ์จะมากล่าวปิด เชิญครับ

อาจารย์จักรกฤษณ์: ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพ ก่อนอื่นในนามหัวหน้าคณะวิจัยที่รับผิดชอบโครงการสิทธิมนุษยชนกับเทคโนโลยีชีวภาพ โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมการวิจัย หรือ สกว. ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมให้ข้อคิดเห็นในวันนี้นะครับ เราพยายามจะจัดเวทีนี้ให้มีความเป็นกลาง แล้วอยากจะเปิดมิติใหม่ในประเด็นเรื่อง GMOs ในประเทศไทย คือ เรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน แต่ความพยายามของเราดูเหมือนจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะว่าประเด็นที่ยังคุยกันอยู่ ก็ยังอยู่ที่ว่าควรจะเอา หรือไม่เอา GMOs ซึ่งในความเป็นจริงแล้ววัตถุประสงค์ของเราไม่ได้ต้องการที่จะคุยกันในเรื่องนี้ เราอยากจะมองว่า GMOs โดยเฉพาะกรณีฝ้ายบีที ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของเรานั้นเนี่ย มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนซึ่งว่าไปแล้วเนี่ยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสูงยิ่งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ เราก็ได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด และความเห็นที่ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านได้แสดงความคิดเห็น แล้วเราจะพยายามวิเคราะห์ให้ออกมาเป็นผลการศึกษาในเชิงวิชาการ ประเด็นที่ผมพอจะสรุปได้สั้นๆ ก็คือมีทั้งฝ่ายที่มองว่าฝ้ายบีทีนั้นมีผลกระทบในเชิงบวกต่อสิทธิมนุษยชน ขอสรุปสั้นๆ คือ เป็นการให้ทางเลือกแก่เกษตกรนอกเหนือจากการปลูกฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิมที่ปลูกอยู่ นอกจากนี้ยังช่วยใน

การพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ให้เกษตรกรไทยได้รับโอกาสในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เทคโนโลยีนี้ไม่ได้ก่อเกิดจากการผูกขาด เนื่องจากเกษตรกรสามารถมีวุฒิภาวะพอจะใช้ดุลพินิจในการเลือกสรรเทคโนโลยีได้ด้วยตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือของรัฐ แล้วก็มีประเด็นที่น่าสนใจ เข้าใจว่าจากอาจารย์บรรพตนะครับว่า GMOs โดยเฉพาะฝ้ายบีทีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอย่างไร ซึ่งตรงนี้ผมเองก็พยายามตอบแต่ก็ยังนึกไม่ได้เหมือนกันนะครับ ว่าในที่สุดแล้วจะได้คำตอบออกมาอย่างไร แล้วก็คำถามที่ดูเหมือนฝ่ายที่มองในเชิงบวกก็ตั้งข้อสงสัยกับรัฐว่า การที่กรมวิชาการเกษตรได้ออกกฎระเบียบออกมากีดขวางการเพาะปลูกฝ้ายบีทีนั้นเนี่ย มีผลต่อการริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะมีผลที่เห็นได้ชัดว่า ฝ้ายบีทีนั้นเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้สูงกว่าพืชอย่างอื่น และมีคุณสมบัติที่เหนือกว่าฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองทั่วไป ในอีกความเห็นนึง อีกฝ่ายหนึ่งมองว่าฝ้ายบีทีนั้นมีผลกระทบในเชิงลบต่อสิทธิมนุษยชนหลายอย่าง คือ ก่อให้เกิดอันตรายแก่สิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย ในเรื่องการแพ้ก็ดี อะไรก็ดี แก่เกษตรกร และไม่ใช่เกษตรกรรมแบบยั่งยืน เพราะว่าจะมีผลในระยะสั้นเท่านั้นเอง ในระยะยาวก่อให้เกิดปัญหามากมาย นอกจากนี้ก่อให้เกิดการผูกขาด การพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างชาติ ถูกครอบงำโดยบริษัทข้ามชาตินั้น ก็เป็นประเด็นที่ถูกยกขึ้นมานะครับ ปัญหาในเรื่องสิทธิในข้อมูลข่าวสารของประชาชน เกษตรกร ในการเข้ารับการทดลองโดยภาครัฐเนี่ย ไม่มีความโปร่งใส เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ออกมาก็ขาดความเชื่อถือนะครับ ฝ่ายนี้ยังได้ตั้งข้อเสนอ 2-3 อย่าง คือ เสนอให้รอการเผยแพร่ไว้ก่อน จนกว่าจะมีความมั่นใจว่าความปลอดภัย คนที่เห็นด้วยที่ชัดๆ ก็คือ คุณเดชา คุณวิฑูรย์ และท่านอาจารย์บรรพต ทั้ง 3 ท่านก็เสนอว่าควรจะรอไว้จนกว่าจะมีความปลอดภัยจึงอนุญาต ส่วนบางท่านที่เสนอว่า ควรมีการอนุมัติเลย ก็มีท่านอาจารย์ทิพย์วดี ควรจะมีการติดฉลาก GMOs ฝ่ายที่มองอย่างนี้ก็คือ แต่ก็มีข้อสังเกตว่าการติดฉลากอย่างนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย ในทางเทคนิคแล้วทำได้ยากมาก อีกฝ่ายหนึ่งมองว่าควรจะทำกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการกำกับดูแล GMOs โดยเฉพาะพืชดัดแต่งยีน ให้มีความพร้อมมากกว่านี้นะครับ แล้วก็ทำกระบวนการตรวจสอบให้โปร่งใส ทั้งหมดก็เป็นข้อคิดเห็น อาจจะเป็นกลางบ้าง ไม่เป็นบ้าง ผมกราบเรียนอย่างนี้ว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมทั้ง 4 ท่านเนี่ย ท่านเดินทางมาไกล แล้วก็ท่านได้เคยมีประสบการณ์ แต่อยากกราบเรียนว่า จริงๆ เรามีเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งที่เราเรียนเชิญมาด้วยไม่เฉพาะกลุ่มนี้นะครับ เป็นกลุ่มที่มีความรู้สึกผิดหวังจากการเพาะปลูกนะครับ แต่น่าเสียดายเหลือเกินที่ท่านไม่ได้มาด้วย เพราะฉะนั้นความคิดเห็นของเกษตรกร ผมอยากให้ใส่ remark ไว้ตรงนี้ว่าเป็นเกษตรกรที่เพาะปลูกโดยโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร และก็ผ่านการเพาะปลูก 1 ฤดูนะครับ ส่วนคนที่มีความรู้สึกผิดหวังเนี่ยไม่ได้เข้า เพราะฉะนั้นก็จะถือว่าเกษตรกรทั้งหมดมีความเห็นแบบนี้ไม่ได้ ส่วนคนที่เข้าร่วมโดยส่วนใหญ่ เราคิดว่าเราได้เชิญอย่างหลากหลาย และก็ครบถ้วนนะครับ และวันนี้ในฐานะผู้ที่รับผิดชอบโครงการนี้ก็ขออนุญาตอีกครั้ง กราบขอบพระคุณนะครับ และขอปิดการสัมมนาเชิงวิชาการในวันนี้

อาจารย์บรรพต: ผมขอเพิ่มเติมอีกประเด็น ก็คือพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งผมนั่งแปลเป็นภาษาไทยมาแล้ว ผมขออนุญาตอ่านมาตราเดียว และคิดว่าทุกท่านคงจะเชื่อว่ามันเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนเรามีส่วนมากน้อยแค่ไหน นี่เค้าเรียกว่ามาตรา 23 เรื่องของความตระหนัก และมีส่วนร่วมของสาธารณชน ระบบภาคีต่างๆ จะต้อง

"1. ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้มีการตระหนัก การศึกษาและการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในเรื่องของความปลอดภัยในการเคลื่อนย้าย การดูแล และการใช้สิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรม" นี่คือ GMOs ที่เราพูดถึง "ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเสี่ยงต่อสุขอนามัยของมนุษย์ด้วย ในการดำเนินงานดังกล่าว ภาคีจะร่วมมือเมื่อเหมาะสมกับประเทศและองค์การนานาชาติอื่นๆ

1b. พยายามดูแลให้แน่นอนว่าความตระหนักและการศึกษาของสาธารณชน ครอบคลุมการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่มีการดัดแปลงทางพันธุกรรม ที่ได้รับการชี้จำแนกตามพิธีศาลฉบับนี้ซึ่งอาจถูกนำเข้ามาในประเทศ"การชี้จำแนกนี่เรายังไม่ได้ชี้จำแนกนะครับ ที่ว่าอันไหนมันร้ายอันไหนไม่ร้าย อันไหนร้ายมาก ร้ายน้อย

2. ภาคีต่างๆ ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องของตน" นี่หมายถึงภายในประเทศ "จะปรึกษาหารือกับสาธารณชนในกระบวนการการตัดสินใจ" คุณเดชาครับ อันนี้คือที่ผ่านมาเค้าขาดมาก "ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการดัดแปลงทางพันธุกรรม และจะต้องเปิดเผยข้อมูล ผลการตัดสินใจดังกล่าวต่อสาธารณชน ทั้งนี้โดยให้การเคารพต่อข้อมูลที่เป็นความลับตามมาตรา 21

3. แต่ละภาคีจะพยายามแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงวิธีการในการเข้าถึงของสาธารณชน ซึ่งสำนักงานประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ"

ซึ่งเรากำลังจะตั้งขึ้นในบ้านเราที่ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ อันนี้ที่ฝรั่งเค้าเรียกว่า Bio Safety Clearing House คือ มีเรื่องทุกอย่างที่เกี่ยวข้องหน่วยนี้จะรู้หมด และจะต้องให้สาธารณชน สาธารณชนไม่ใช่คุณเดชาเท่านั้นนะครับ อาจารย์ที่อื่น ใครที่ไหนก็ตามที่เกี่ยวข้องแม้กระทั่งข้าราชการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นพวก public ที่สามารถจะมี access กับอันนี้ได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กุลพล พลวัน "พัฒนาการสิทธิมนุษยชน" พิมพ์ครั้งที่3 วิญญูชน กรุงเทพมานคร พ.ศ. 2538 หน้า 46

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ "กฎหมายสิทธิบัตร: แนวความคิดและบทวิเคราะห์" (พิมพ์ครั้งที่สอง) สำนักพิมพ์นิติธรรม 2544 หน้า 126-140

เจริญ คัมภีรภาพ "ทรัพยากรชีวภาพกับสังคมไทย" สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรุงเทพฯ 2538 หน้า161

เฉลิมเกียรติ ผิวนวล "ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีในสังคมไทย" กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2530 หน้า 13-14

นเรศ ดำรงชัย และ นที ศิริโสม "การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงเศรษฐศาสตร์ กรณีศึกษา : โครงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อการปลูกถ่ายเชิงศัลยกรรม" ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2543.

ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล "คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล" สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540, หน้า 18

พรชัย ด่านวิวัฒน์ "ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ.2509" ใน วิชัย ศรีรัตน์ (บรรณาธิการ) สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี พ.ศ. 2543 หน้า 49-50

เลอสรร ธนสุกาญจน์ และคณะ "สัญญาถ่ายโอนวัสดุทางชีวภาพ" รายงายการวิจัยสนับสนุนโดยศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2543

วิทิต มันตาภรณ์ "สิทธิมนุษยชนและประเทศไทยทัศนคติรากฐาน" ใน วิมลศิริ ชำนาญเวช และ วิทิต มันตาภรณ์ (บรรณาธิการ) สู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2534 หน้า 3

สิทธิชัย วีระชาญพิชิต "กฎหมายระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา" ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 2536 หน้า 501-502

สุทัศน์ ศรีวัฒนพงศ์ ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ เอกสารประกอบการประชุมสัมนา เรื่อง การดำเนินการของประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ จัดโดยคณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร วันที่ 15-16 มิถุนายน 2541 หน้า 2

อเนก ยมจินดา "การทดลองในมนุษย์กับความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกาย" ใน แสวง บุญเฉลิมวิภาส และ เอนก ยมจินดา กฎหมายการแพทย์ สำนักพิมพ์วิญญูชน 2540 หน้า 248

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487

ภาษาอังกฤษ

Encyclopedia Britannica CD2000 Deluxe edition (CD ROM), Britannica Inc.

African Charter of Human and Peoples Rights.

Alston, P.," The Rights to Development at the International Level" in Dupuy, R.J. (ed.), The Rights to Development at the International Level, Sijthoff and Noordhoff, Alphen aan den Rijn, 1980.

Anaya, J., Indigenous Peoples in International Law, Oxford University Press, New York, 1996.

Arthur C. and T. Wikie "Is This the Work for Man or Nature", The Independent (20 Nov. 1995).

Beier, F.K. *et al*, Biotechnology and Patent Protection, OECD, Paris, 1985.

Bereano, P.L., Patent Pending: The Race to Own DNA, Seattle Times, Aug. 27, 1996.

Berger, E.M., Ethics of Gene Therapy, in Bartlett, A.C. and N. E. Bartlett (eds.), Morality and the New Genetics, Jones and Bartlett Publishers, 1996.

Bifani, P., The New Mercantilism and the International Appropriation of Technology, UNCTAD/ITP/23, 1990.

Billing, P.R. *et al*, Discrimination as Consequence of Genetic Testing, 50 Am. J. Hum. Gene., 1992.

Blakeney, M. "Bioprospecting and the Protection of Traditional Medical Knowledge of Indigenous Peoples: An Australian Perspective", [1997] 6 EIPR 298-303.

Bornstein R. "Genetic Discrimination, Insurability and Legislation: A Closing of the Legal Loopholes", 1996, 4 J.L. & Pol'y 551.

British Medical Association, Our genetic Future: The Science and Ethics of Genetic Technology, Oxford University Press, Oxford, 1992.

Browlie, I., The Rights of Peoples in International law", in Crawford, J., (ed.), The Rights of Peoples, Clarendon, Oxford, 1995.

Capotorti, F., Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, UN. Doc. Sales N.E91XIV2, UN, New York, 1991.

Carty, A. "The Third World Claim to Economic Self-determination : Economic Rights of Peoples: Theoretical Aspect" in Chowdhury, S.R. et.al. (eds), The Right to Development in International Law, Martinus Nijhoff, Dordrecht, 1992.

Chamarik, S. "Technological Self-Reliance and Cultural Freedom", in C.G. Weeranantry (ed.), Human Rights and Scientific and Technological Freedom, United Nations University Press, Tokyo, 1990.

Chen, I.S.Y. *et al* "Molecular Characterization of Genome of a Novel Human T-cell Leukaemia Virus", Nature 305 (1983).

Cofonti, B., International Law and the Role of Domestic Legal Systems, Martinus Nijhoff, Dordrecht, 1993.

Colonna T., Protection of Privacy in Personal Genetic Information, 2 W. Va. J. L. & Tech., 1998.

Commission on Human Rights, Question of the Realization in All Countries of the Economic, Social and Cultural Rights Contained in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/CN. 4/1994/19, 25 November 1993.

Cranston, M., "Human Rights Real and Supposed" in Winston, M.E. (ed.), The Philosophy of Human Rights, Wadsworth Publishing, California, 1989.

Donelly, J., In Search of the Unicorn: the Jurisprudence and Politics of the Right to Development", Carlifornia West International Law Journal, 1985.

Donnelly, J., Universal Human Rights in Theory and Practice, Cornell University Press, Ithaca and London, 1996.

Douglass, L.E., Organ Donation, Procurement and Transplantation: The Process, The Problems, The Law, 65 UMKC L. Rev., 1996.

Draper, E., Social Issues of Genome Innovation and Intellectual Property, 7 Risk: Health, Safty and Environment, 1996.

Drzdwick, K. " Internationalization of Human Rights and Their Jurisdiction" in Hanski, R. and M. Suksi, (eds.), An Introduction to the International Protection of Human Rights. Abo, Finland : Institute of Human Rights, Abo Akademi University, 1997.

Dworkin, R.B., Limit: The Role of the Law in Biomedical Decision Making, Indiana University Press.

Eide, A. and G. Alfredsson, "Introduction", in Eide, A. *et. al.* (eds.) The Universal Declaration of Human Rights: A Commentary. Oslo, Norway: Scandinavian University Press, 1993.

English, K. and A. Stapleton, The Human Rights Handbook: A Practice Guide to Monitoring Human Rights, Human Rights Centre, University of Essex, 1996.

Erin, C.A. "Who Owns Mo?: Using Historical Entitlement Theory to Decide the Ownership of Human Derived Cell Lines" in Dyson, A. and J. Harris (eds.), Ethics and Biotechnology, Routledge London, 1994.

Gannon P. and Villiers C., Genetic Testing and Employee Protection, 4 Medical Law International 39, 1999.

George J. Annas *et al*, The Genetic Privacy Act and Commentary, available at http://www.ornl.gov/hgmis/resource/privacy/privacy1.html

Glowka, L. *et al* , A Guide to the Convention on Biological Diversity, Environmental Policy and Law, Paper No. 30, IUCN, 1994.

Gomien, D., Short Guide to the European Convention on Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, 1991.

Gostin L., Genetic Discrimination: the Use of Genetically Based Diagnostic and Prognostic Tests by Employers and Insurers, 1991, 17 Am. J. L. and Med.

Gostin, L., Genetic Discrimination: the Use of Genetically Based Diagnostic and Prognostic Tests by Employers and Insurers, 17 Am. J.L. and Med., 1991.

Hannum, H., Self-Determination, Virginia Journal of International Law, 1993.

Hart, H.L.A., "Are There any Natural Rights?" in Quinton, A. (ed.) Political Philosophy, Oxford University Press, Oxford, 1967.

Hayry, H., How to Assess the Consequences of Genetic Engineering?, in Dyson, A. and J. Harris (eds.), Ethics and Biotechnology, Routledge, 1994.

Health Council of the Netherlands, Committee on Human Tissue for Special Purposes, Proper Use of Human Tissue, The Hague, 1994.

Higgins, R., British Yearbook of International Law, vol.77, 1976.

Highfeild, R., Bio-piracy Claim After Patent on Blood Cell, Daily Telegraph, Feb. 13, 1996).

Hirtle, M. "Civil Law and the Status of Human Genetic Material" in M. Knoppers *et al* (eds.), Legal Rights and Human Genetic Material, Emond Montgomery Publications Ltd., Toronto, 1996.

Holmes, E.M., Solving the Insurance/Genetic Fair/Unfair Discrimination Dilemma in the Light of the Human Genome Project, 85 KY. L.J., 1996.

Jennings, R., and A. Watts, (eds.) Oppenheim's International Law Vol.1 (Peace), 9th edition, Longman Group, Essex, 1992.

John A. Robertson, Two Models of Human Cloning, 1999, 27 Hofstra L.Rev.

Jones, P., Rights: Issues in Political Theory, Hampshire, MacMillan, London, 1994.

Jozwiak, E. T., "Worms, Mice, Cows and Pigs: The Importance of Animal Patents in Developing Countries" , (1994) 14 NW. J. Int'l L. & Bus.

Juma, C., The Gene Hunters: Biotechnology and the Scramble for Seeds, Zed Books Ltd., London, 1989.

Kadidal, S. "Subject-matter Imperialism?: Biodiversity, Foreign Prior Art and the Neem Patent Controversial", IDEA - Journal of Law and Technology, Vol. 37 No. 2,1994.

Kaufmann, M.B., Genetic Discrimination in the Workplace: An Overview of Existing Protections, 30 Loy. U. Chi. L.J., 1999.

Knoppers B., Who should have access to Genetic Information?, in The Genetic Revolution and Human Rights, Justin B. (ed.) Oxford University Press, New York, 1999.

Kress, J.M., "Xenotransplantation : Ethics and Economics" 53 Food Drug L. J. 353 (1998).

Kunnemann, R., "A Coherent Approach to Human Rights", Human Rights' Quarterly, Vol. 17, 1995.

Lam, S.T.S., Abortion, Sterilization and Genetic Control: the Hong Kong Perspectives, a paper presented to the First International and Interdisciplinary Symposium on the Aspects of Medical Ethics in China, Hamburg, April 9-12, 1998.

Leary, V.A., The Right To Health in International Human Rights Law,1 Health & Human Rights, 1994.

Lowes, R.L. "Are You Stealing from Other Doctors?" Medical Economics, March 11, 1996.

Makrezyk, Principle of a New International Economic Order, Martinus Nijhoff, Dordrech.

Mann, J.M. *et al.*, Health and Human Rights, 1 Health & Human Rights, 1994.

Manspeizer, D. "The Cheshire Cat, the March Hare, and the Harvard Mouse: Animal Patents Open Up a New, Genetically Engineered Wonderland", (1991) 43 Rudgers L. Rev.

Marusyk, R.W. and M.S. Swain "A Question of Property Rights in the Human Body", Ottawa Law Review, Vol.21 No.2, 1989.

McGee, G., The Perfect Baby: A Pragmatic Approach and Genetics, 1997.

McLean S. (editor), Medicine and Ethics, Darmouth Publishing, London, 1996.

Merges, R.P., "Intellectual Property in Higher Life Forms: The Patent System and Controversial Technologies", Maryland Law Review, Vol. 47, 1988.

Michael, J., Privacy and Human Rights: An International and Comparative Study, with Special Reference to Developments in Information Technology, Dartmouth, Hampshire, 1994.

Miller, A.R., Assault on Privacy: Computer, Data Banks and Dossier, University of Michigan Press, Michigan, 1971.

Moeschler, J.B., Abortion and the New Genetics, p. 191, in Bartlett, A.C. and N. E. Bartlett (eds.), Morality and the new Genetics, Jones and Bartlett Publishers, 1996.

Natowicz, M.R. *et al*, Genetic Discrimination and the Law, 50 Am. J. Hum. Gene., 1992.

Nowak, M., UN Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary, NP Engel, Kehl am Rhein/ Strasbourg/ Allington,1993.

Nuffield Council on Bioethics, Animal-to-Human Transplants: The Ethics of Xenotransplantation, Nuffield Council on Bioethics, 1996.

Nuffield Council on Bioethics, Stem Cell Therapy: A Discussion Paper, 2000.

Overcast, T.D., Legal Aspects of Death and Informed Consent in Organ Transplantation, Societal Medico-Legal, Regulatory and Reimbursement Issues, Michigan, 1987.

Overwalle, G.V. "Patent Protection for Plants: A Comparison of American and European Approaches, IDEA - Journal of Law and Technology, Vol. 39, 1999.

Posey, D., Traditional Resourses: International Instrument for Protection and Compensation for Indigenous People and Local Community, IUCN, Cambridge, 1996.

President's Commission for the Study of Ethical Problems in Medicine and Biomedical and Behavioral Research, Screening and Counseling for Genetic Conditions, A Report on the Ethical and Legal Implications of Genetic Screening, Counseling and Education Programs, New York, William S. Hein & Co., 1998, 44. Protections, 30 Loy. U. Chi. L.J., 1999.

Raushenbush, W.B., Brown on Personal Property, Callaghan & Co., Chicago, 1975.

Robertson, R. "The Right to Food in International Law" in Mahoney and Mahoney (eds), Human Rights in 21st Century, Martinus Nijhoff, Dordrecht , 1993.

Rothman, D.J., The International Organ Traffic, N. Y. Rev. of Books, Mar. 26, 1998.

Rural Advancement Foundation International, Conserving Indigenous Knowledge: Integrating Two Systems of Innovation: An Independent Study by the Rural Advancement Foundation International, UNDP, New York, 1994.

Salopek, P., Genes Offer Sampling of Hope and Fear, Chicago Tribune, April 28, 1997.

Schatz, U. "Patentability of Genetic Engineering Inventions in the European Patent Office Practice", (1998) IIC 6.

Shiva, V., Biodiversity: A Third World Perspective, Third World Network, Penang, 1993.

Shulman, S., Owning the Future, Houghton Mifflin Co., Boston, 1999.

Sieghart, P., An Introduction to the International Covenant on Human Rights, Commonwealth Secretariat, London, 1988.

Sigen, P., Rethinking Life and Death: The Collapse of Our Traditional Ethics, Oxford University Press, 1995.

Sneider, B., Canadian Medical Law, Carswell, Toronto, 1989.

Sonia M. Sulter, Whose Gene Are These Anyway?: Familial Conflicts Over Access to Genetic Information, 91 Mich. L.Rev., 1993, 1855.

Steiner, H. and P. Alston, International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals, Clarendon Press, Oxford, 1996.

Symonides, J. "New Human Rights Dimensions, Obstacles and Challenges: Introduction Remarks" in Symonides, J. (ed.) Human Rights: New Dimensions and Challenges, Ashgate, Dartmouth, 1998.

Szobo, I. "Historical Foundations of Human Rights and Subsequent Development" in Vassak, K., (ed.) The international Dimension of Human Rights. (Vol.1), Unesco, Paris, 1982.

Tasca, R.J. and M. E. McClure, The Emerging Technology and Application of Preimplantation Genetic Diagnosis, 26 J.L. Med. & Ethics, 1998.

Taubes, G., Scientists Attacked for Patenting Pacific Tribe, Science, Nov. 17, 1995.

Thornberry, P., International Law and the Rights of Minorities, Clarendon Press, Oxford, 1992.

Thorne, H.C. "Relation of Patent Law to Natural Products", 6 Journal of Patent Office Society, 1923.

Tomasevski, K. "Health Rights", in A. Eide et al (ed.), Economic, Social and Cultural Rights, Dordrecht : Martinus Nijhof, 1995.

van Dijk, P.and van Hoof, G.J.H. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, Martinus Nijfoff, Dordrech, 1990.

Vierdag, E., "The Legal Nature of the Rights Granted by the International Covenant on Economic and Social Rights", Netherlands Yearbook of International Law, vol. 9, 1978.

Watson, J.D. and F.H.C. Crick, Molecular Structure of Nucleic Acids: A Structure for Deoxyribose Nucleic Acid, 1953, 171 Nature 737, reprinted in Tamarin, R.H., Principles of Genetics, 1993, The United States of America, Wm. C. Brown. Communications Inc.

Weston, B. "Definition of Human Rights" New Encyclopedia Britannica Vol. 20, 15th ed. Britannica Inc., London,1992.

WHO, Guidelines for the Conservation of Medicinal Plants, Gland, Switzerland, 1993.

World Health Organization, "Health: Developments Affecting the Enjoyment of Human Rights", UN Doc.A/8055/Add.1, 1970.

Yankey, G.S., International Patents and Technology Transfer to Less Developed Countries, Gower, Aldershot, 1987.